

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gregers Frerslev

Drengesind og lærerluner

Skoleliv i København i 20'erne

Erindringsserien »Folk Fortæller« nr. 24

Udgivet af
Foreningen Danmarks Folkeminder
1990

Gregers Frerslev

Drengesind og lærerluner

Skoleliv i København i 20'erne

Erindringsserien »Folk Fortæller« nr. 24

Udgivet af

Foreningen Danmarks Folkeminder

1990

DRENGESIND OG LÆRERLUNER

© Gregers Frerslev.

Redigeret af Else Marie Kofod.

1. oplag, 1000 eksemplarer, 1990.

Forlaget Folkeminder ApS.

ISBN 87-87897-91-1.

Sat med 11 punkt Garamond og trykt hos

Gullanders Bogtrykkeri a-s, Skjern.

Indhold

Forord	5
At være en »Benjamin«	7
Mine forældre	10
Børnetjenester	18
Sygdom	20
Krigen og revolutionen	25
I Ladegårdsåen	29
Højtider	32
Skoletiden nærmer sig	40
På hospitalet	48
I skole igen	52
Fritidsinteresser	56
Feriebarn i Horsens	60
Dårlige og gode pædagoger	67
Om hvordan man skaffer sig et lokomotiv	74
Forskellige opdragelsesmetoder	78
Et ønske går i opfyldelse	80
Grænsen	85
Hulen	89
Den sidste dyst	93
Forældreforeningen	95
Hunde	98
Høg over høg	101
Sløjd	108
At være anderledes	110
Høflighed koster	112
I dyreriget	115
Nye tider	117
Forbudte lege	128
Bedre dag for dag	131
Pubertet	136
Den første »kæreste«	141

Forord

Jeg blev født den 24. marts 1913 på Roarsvej nr. 27. Roarsvej ligger i det kvarter, som kaldes for Frederiksbergs Rabarberkvarter.

Min mor var da 41 og min far 45 år gamle. Jeg havde fire søskende: Anny (f. 1894), Svend (f. 1897), Therisa (f. 1901) og Albert (f. 1909).

Dermed var jeg en »Benjamin« og blev altid kaldt for »den lille«. Året efter jeg var født, flyttede familien til en nyopført ejendom i Borups Allé 114. Min første erindring er fra den dag, da jeg af nysgerrighed tog min mors »kreppejern«, som lå over gasflammen. Jeg fik et alvorligt brandsår på den ene hånd og har ar deraf endnu. Jeg var vel ca. 2½ år gammel, men det står bogstavelig talt indprentet i min hukommelse.

Da jeg forlod skolen i 1927, anede jeg intet om, hvad jeg skulle blive. Hvad ved en 14-årig dreng om det?

En morgen så min mor en annonce i avisen om et bogbinderi, som søgte en lærling. »Søg den plads,« sagde hun, og dermed var min fremtid bestemt. Jeg stod i lære i fem år og var dermed faglært bogbinder. Men som så mange andre i 30-erne blev også jeg hurtigt arbejdsløs.

Jeg var dog heldig at få arbejde i kalenderfirmaet C. Mayland. Der blev jeg til 1944, hvor der var arbejde til alle. Jeg skiftede arbejdsplads flere gange og endte som svend i Folkebibliotekernes Indbindingscentral, hvor jeg var værkfører i 5 år. I 1954 startede jeg selvstændigt min egen virksomhed under store økonomiske problemer.

Det gik hurtigt fremad, og jeg havde 20–25 medarbejdere.

Men, som min mor sagde: »Sorger og glæder de vandrer til hobe.« Min kone blev alvorligt syg, og i 1975 blev jeg selv indlagt og opereret. Jeg var da tvunget til at afstå min virksomhed, og i 1977 mistede jeg min kone. Det blev en svær periode for mig at blive enkemand. Mine venner blev »skrinlagte«, kun én ven havde jeg endnu, min elskede skrivemaskine.

Jeg deltog i et kursus i skriveundervisningen under H.O.F.. Kurset blev ledet af forfatteren Arne Hartman, som lærte mig at stille mine produkter op på professionel maner, hvorfor jeg er ham stor tak skyldig. Ligeledes takker jeg cand. mag. Ning de Coninck Schmith, som jeg tilfældigvis kom i forbindelse med via Danmarks Radio, fordi hun var til stor opmuntring

undervejs. Jeg gik forgæves til adskillige forlag for at få mine erindringer udgivet, men fik afslag hver gang. Derfor min hjertelige tak til Foreningen Danmarks Folkeminder, som påtog sig at udgive mit manuskript, der er en præsentation af mig selv og min slægt.

Gregers Frerslev.

At være en »Benjamin«

Allesammen kunne de læse. Jeg var den lille efternøler som endnu ikke havde nået skolealderen. Min ældste søster var 19 år ældre end jeg, og min yngste bror var 4 år ældre, så han gik i skole, men det interesserede ham ikke, og det kan jeg godt forstå.

Som regel havde han mange lektier for, og min mor terpede dansk stil og salmevers med ham hver eneste aften. Han havde meget svært ved at lære vers, og hun eksaminerede ham undertiden med skænderi, og sagde han fejl, faldt der uvægerligt en øretæve. Det blev til gråd og tænders gnidsel og med et pauvert resultat.

Vinteren igennem var kun én af de tre stuer opvarmet, der skulle spares på brændselet, så familien var samlet omkring spisebordet, og over det var kun én lampe tændt, en højse op- og nedlampe, og den var altid nede, når der skulle læses.

Min far blandede sig aldrig i lektielæsningen, han sad tavs for enden af bordet og læste »Socialdemokraten« aftenen igennem. Klokkeren 20 var der aftenkaffe, men selv ved kaffedrikningen læste han avis med lorgnetter på næsen.

Mine ældste søskende var sjældent hjemme på dette tidspunkt af aftenen. Min ældste bror var politisk interesseret og gik til møder, sagde han. Derfor var det vanligt, at vi kun var fire personer til stede: Mine forældre, min lektielæsende bror og mig.

Der var dødsstille i stuen, når min bror læste lektier, min mor strikede, og min far læste i timevis i sin kære Socialdemokrat. De eneste lyde i stuen var »Bornholmerens« tik-tak, og så dens timeslag.

Jeg følte mig umådeligt isoleret. Ingen talte til mig, så min eneste fritidssyssel var at lege med mit jernbanetog, eller at kigge på Knold og Tot eller Gyldenspjæt og Rasmine. Jeg kunne nogenlunde opfatte handlingsforløbet i de kendte tegneserier, men tænk om man selv kunne læse dem? Således forløb aften efter aften i dyb stilhed bortset fra enkelte, men sjældne humoristiske episoder. F. eks. en aften, da min mor serverede kaffen, sad min far og drak den af en kæmpekop, men læste samtidig sin avis. Han pustede på den varme kaffe og slubrede så det boblede. Nu vendte

han avisbladet og strejfede med det sine lorgnetter, de faldt af næsen og direkte ned i den store kop kaffe. At se ham fiske lorgnetterne op af koppen, slikke lorgnetglassene rene for kaffe, fik mig til at le hjerteligt og ubehersket. Nej, hvor blev jeg skældt ud: »Hvad er det som er så morsomt din laban? Skal du sidde og grine af din egen far? Hvis du griner mere, falder der brænde ned.«

Så var det bare om at bide sig i tungen til smertegrænsen, eller at forlade stuen. Jeg gjorde begge dele, men da jeg troede, at jeg havde grinet af, gik jeg atter ind i stuen for at drikke min kaffe. Så så jeg det hele for mig igen. At ikke måtte grine når man indvendig bobler af latter kan være pinsomt.

Pludselig eksploderede jeg i et latterudbrud, netop som jeg havde munden fuld af kaffe. En kaskade af kaffesprøjt væltede ud over bordet, over lysedug, opsats, skolebøger og avisen.

Nej, hvilken opstandelse! Alle tre skældte mig ud på én gang. Min far over at være til grin med sin ødelagte avis. Min mor over den kaffeplettede lysedug, og min bror over at hans skolebøger og stilehefte var blevet tilsmudset.

Nu var det så heldigt, at vi havde vore faste pladser ved bordet. Min far ved den ene bordende med sin ryg mod vinduet, og jeg vis à vis ved den modsatte bordende, det gav afstand. Han rejste sig gumpetung for at tildele mig den lovede portion »brænde«, d. v. s. øretæver.

Så var det: Hurtigt op af stolen, ud af stuen og i løb gennem den lange entré til toilettet, i med døren og kroge på. Så sad jeg der, til uvejret havde lagt sig. Toilettet var mit tilflugtsrum i slige farlige situationer, og ærlig talt: Jeg har altid siden følt en egen form for tryghed og fred på toilettet.

Som barn følte man sig altid truet, gik altid med en indbygget angst. Gik noget galt f. eks. en flænge i buksebagen, en »sok« i Ladegårdsåen eller for sent hjem til måltiderne stod den på øretæver. Så vidt jeg har erfaret, var det ikke blot i mit hjem at afstraffelse blev betegnet som det mest probate middel til en god opdragelse. Kærtegn var så sjældne, at man rødmede ved et kærligt strøg over nakkehårene.

Trods den indbyggede angst, var jeg i besiddelse af en tilsvarende livsglæde. Jeg havde let ved at smile, let til latter, og jeg sang den udslagene dag, men aldrig om aftenen, da blev der forlangt husfred. Før jeg fik lært

at læse forekom vinteraftenerne mig tunge, uendeligt lange og trykkende triste.

En sådan vinteraften terpede min mor salmevers med min bror: »Lysets engel går med glans, gennem himmelporte ---«.

Min mor havde en tilbøjelighed til at nyse mange gange i træk. Pludselig nøs hun med det resultat, at gebisset i hendes overmund blev blæst ud og rullede langt hen ad gulvet. Det kunne jeg ikke klare. Latteren overvældede mig, jeg nøjedes ikke med et indeklemt fnis, nej, jeg lo inderligt og højlydt, så jeg fik tårer i øjnene. Hun var slank og hurtig, samlede gebisset op og fik det anbragt på rette plads, og så brød uvejret løs over mit syndige hoved. Ceremonien blev gentaget: Hurtigt ud af stuen, gennem entréen og ud på toilettet. Krogen på i en fart. Hun ruskede i døren uden resultat, men hendes skælden og smældene udeblev ikke. Længe stod hun uden for døren og skældte: »Respektløse knægt, frække grinebider, modbydelige unge som aldrig burde være født, som kun bragte sine stakkels forældre skam og sorg og tilmed holdt grin med dem---.«

Efterhånden »gik gassen af hende«, og hun genoptog terperiet med »Lysets engel---«.

Nu havde jeg det held, at jeg havde meget let ved at lære vers, en evne som jeg har bevaret til dato. Jeg kunne salmerne længe før min bror, blot ved at lytte til hans terperi, og »Lysets engel« forekommer mig at være min yndlingssalme. Den er så optimistisk og fuld af sol, så når man har sunget den, bli'r man lidt mere glad, end man var. Selv om jeg siden min pureste ungdom har været en uforbedrelig ateist, på trods af jeg gerne vil tro, så elsker jeg stadigvæk at høre den salme. Desuden har den hjulpet mig. Hvorledes? Joh, da jeg kunne salmen, lånte jeg ofte min brors salmebog, slog op på »Lysets engel«, sang den ord for ord og gang på gang, med det resultat, at jeg en dag kunne læse ordene i sin helhed, men jeg kendte ikke bogstaverne sålidt som alfabetet.

Så fortsatte jeg med de øvrige salmer på samme måde, og mit ordforråd voksede støt dag for dag. Med lidt velvillig hjælp fra min mor fik jeg lært at læse både Knold og Tot og Gyldenspjæt. En dag kunne jeg læse almindelige tekster, blot der ikke var for lange eller fremmede ord i sætningerne.

Mine forældre

Min far var udlært grovsmed. Han havde lært faget hos landsbysmeden i Virum, nord for København, men han kan kun have arbejdet ret kort tid ved sit fag. Min bedstefaders far var kulsvier i Grib Skov, men da min bedstefaders forældre døde i en ung alder, blev han forældreløs og anbragt hos en bonde som vogterdreng. Efter konfirmationen fik han arbejde på Brede Klædefabrik, og resten af livet levede han i Brede, blev gift og fik flere børn. Min fars barndom ved jeg kun lidt om, blot at han var en Brededreng.

Min far var ikke særlig meddelsom. Han fortalte kun sjældent og meget sparsomt om sin fortid. Han berettede, at han havde sejlet på *de syv have* som søfyrbøder, men jeg har ham nu mistænkt for, at det var som kullempere. På ét eller andet tidspunkt har han erhvervet certifikat som fyrbøder, eller som det senere hed: kedel- og maskinpasser.

Efter at han havde giftet sig med min mor, blev han i den branche, til han fik aldersrente, som det hed. Brylluppet medførte, at han måtte forlade ~~søen~~ for stedse. Som kedelpasser skiftede han arbejdsplads på forskellige fabrikker, men ikke ofte. Med jævne mellemrum udbød han: »Jeg har aldrig været arbejdsløs én eneste dag.«

Han var stabil som et urværk. Såsnart vækkeuret havde sagt det første kling, var han på benene, vaskede sig, klædte sig på, drak morgenkaffe ensom i køkkenet. Som kedelpasser skulle han møde langt tidligere end de øvrige arbejdere for at have damp på maskinen til arbejdstids begyndelse. Derfor så jeg kun min far om morgenen på søn- og helligdage, han var ude af døren, før vi andre vågnede.

Han havde kun én last: hans kære pibe. Piben forlod kun hans mund under måltiderne. Han har fået uendeligt mange bebrejdelser af min mor, som hadede tobaksrøg, men han røg uanfægtet videre uden at svare på hendes lange tirader. Iøvrigt kan jeg aldrig huske, at han har svaret hende med én eneste stavelse, når hun skældte ud på ham. Hun kunne lige så godt have talt til en dør eller en sten.

Hver fredag kom han hjem og lagde hele sin ugeløn på bordet. Min

mor overrakte ham en femkroneseddel til tobak og frisør. Resten af beløbet forvaltede hun med største akkuratse, administrerede pengene til husleje, skat, mad, klæder til familien o. s. v. Alt blev betalt punktligt til tiden, og jeg erindrer aldrig, at vi har sultet. Ialt var der syv munde at mætte og skaffe klæder til, men hun klarede det omend med svære spekulationer.

Ofte fik vi søbemand som forret. Jeg har aldrig brudt mig om suppe, og slet ikke om klar suppe. Så snart terrinen blev sat på bordet, rejste min far sig, tog den store opøverske og øste op til sig selv. Det var kutyme at far, skafferen, fik mad først. Det var ikke mandschauvinisme, nej, det var uomgængeligt nødvendigt at skafferen i arbejderhjem fik først og fik de bedste lunser. Det var vigtigere end at børnene blev helt mætte. Grunden var, at hele familiens eksistens afhang af, at den som tjente pengene blev mæt og tilfreds. Blev familieforsørgeren syg, kunne det betyde familiens ruin. Derfor, når en far på den tid tørrede sig om munden efter måltidet og veltilfreds udbød: »Nu er jeg mæt,« så gav det tryghed i familien. En langvarig sygdomsperiode kunne medføre gæld hos købmand og slagter, og i værste fald at blive sat på gaden, som det hed, når huslejen ikke blev betalt rettidigt.

At skafferen altid skulle have først og hvorfor, er først gået op for mig på et langt senere tidspunkt. Som lille dreng fattede jeg ikke dette ritual, som er en overlevering gennem utallige generationer. Havde jeg, som den mindste, den svageste i familien, jeg som var benmager og ofte syg med høj feber, havde jeg ikke ret til de bedste god-bidder af og til? Hvorfor skulle han, som var den stærkeste og endda i besiddelse af en vom til at tære på, hvorfor skulle han hver eneste dag tilegne sig de bedste lunser? Det var en uskreven lov. Den måtte ændres. Jeg udtænkte en plan.

En dag kom vores mor som vanligt ind med terrinen, placerede den midt på bordet og løftede låget af. Min far stirrede, madglad som han var, på terrinens dampende indhold. Nu skulle det være.

Som en trolde af en æske sprang jeg op, greb opøverskeen for næsen af ham, fiskede et par kødlunser op, hældte omhyggeligt suppen fra og placerede godbidderne på min tallerken.

Så brød vejret løs. Hans øjne gnistrede af vrede og munden kom til at ligne en sur agurk, men så fik han tungen på gлед:

»Hvad i alverdens riger og lande bilder du dig ind knægt? Hvem har gi-

vet dig lov til at tage først? Er det dig som betaler maden her i huset? Nu skal jeg én gang for alle lære dig at vente til de voksne har fået.»

Så rejste han sig hurtigt fra stolen for at få fat på mig. Jeg fattede omgående, at min kost nu ville bestå af kraftige pædagogiske øretæver, men jeg havde rutine.

Hurtigt som en vind var jeg ude af stuen, fløj gennem entréen ud på toilettet og fik krogen på. Nu var jeg i sikkerhed, sådan da. Jeg blev der så længe, så jeg mente, at døningerne havde lagt sig, men der tog jeg fejl. Da jeg kom ind i stuen var man færdige med at spise. Min mor begyndte at bære servicet ud, og der blev sagt: »Tak for mad.»

På min plads ved bordet stod en tom, ren tallerken. Jeg var straks klar over, at min far havde tilegnet sig, hvad jeg havde øst op og stillet sin egen tallerken på min plads.

Jeg gik ud i køkkenet og spurgte min mor:

– Får jeg slet ikke noget mad?

Inden hun nåede at svare var min far over mig. Han holdt mine hænder som i en skruestik med den ene hånd. Den anden knyttede han, og nu ramlede hans knyttede næve med fuld kraft gang på gang mod mit syndige hovede. Jeg vrælede i vilden sky, men han var så ophidset og ubehersket, at han ufortrødent fortsatte, til min mor greb ind og sagde roligt og behersket:

– Stop så den forestilling, det nærmer sig barnemishandling.

– Jeg skal én gang for alle lære knægten bordskik, svarede han.

– Jeg tror, at han har lært det, han er temmelig lærenem.

Som sædvanligt lystrede han min mor og slap mig, men nu kom det værste. Han gik omgående ud på toilettet og skruede krogen af døren.

– Så nu er du færdig med at gemme dig på lokummet, sagde han.

Nu havde han fjernet min sikkerhedsventil. Der var fri adgang til at få fat på mig. Min sidste bastion var faldet.

Det varede dog kun kort tid. En dag var min mor på toilettet. Det vidste min far ikke, så da han følte trangten til at blive lettet, gik han intetanende hen og åbnede toilettdøren, men lukkede den skyndsomt igen. Det gav et godt resultat, *for mig*.

Da hun var færdig, kom hun roligt og værdigt ud og sagde:

– Frederik, hvad skal det betyde at åbne W.C.døren, når en dame benytter toilettet?

- Jeg anede ikke, at du sad der ude, riposterede han.
- Har du aldrig lært at banke på en dør, inden du åbner den?
- Det plejer vi da ikke, når vi skal på W.C.
- Nej, men når du har fjernet krogen stiller sagen sig anderledes.
- Jeg skal prøve på at huske det til næste gang.
- Nej du skal ikke, for det kan du ikke. Du kender ikke til dannelse. Du er og bliver ukultiveret.
- Hvad vil du ha', jeg skal gøre?
- Du skruer omgående den krog på plads igen.
- Jamen så gemmer knægten sig igen på lokummet.
- Bonde, det er ikke et lokum, det er et toilet. Du gør, som jeg siger og dermed basta.

Stiltiende luskede han ud og skruede krogen på plads, og balancen var genoprettet.

Tilbage fra mit oprørsforsøg på at bryde en livsstil var stadigvæk en masse »nødder« i min hovedskal. Jeg havde lært bordskik.

Min mor var et mærkværdigt menneske. Hun var i besiddelse af en høj intelligens, talte et smukt dansk, kunne regne og skrive til fuldkommenhed og førte sig frem med en værdighed som var uhørt blandt arbejderkoner på den tid. Hun var slagfærdig og kunne formulere sig så klart og præcist, at hun i enhver debat fik det sidste ord. Det kunne ske en sjælden gang, at mine forældre blev uenige om ét eller andet, men debatten sluttede ret hurtigt. Hun satte ham »på plads« med klare, logiske konklusioner.

Jeg ved, at hendes mor, min mormor, var et såkaldt »uægte« barn af en meget kendt og velhavende familie, og jeg ved også hvilken, men det er en anden historie. At en ung mand fra de højere kredse for 150 år siden gjorde en stuepige gravid, var en banal affære som blev »ordnet«.

For gode ord og betaling fik man en ugift tjenestemand overtalt til at gifte sig med pigen og dermed overtage faderværdigheden.

Jeg formoder, at min moders psyke var en arv fra hendes bedstefaders slægt. Af sind var hun udpræget bourgeois uden på nogen måde at være nedladende, men hun var i besiddelse af en magtfuld udstråling.

Da min far arbejdede på Bryggeriet Hafnia, holdt man der en årlig skovtur for medarbejderne. Alle havde lov til at tage deres ægtefælle med

på udflugten, men min mor deltog aldrig. Når min far bad hende tage med, svarede hun: »Jeg ønsker ikke at være i selskab med alle de bryggeri-madammer.«

Jeg tror ikke, at hun sagde det fordi hun følte sig for fornem eller så ned på de øvrige kvinder. Jeg har den opfattelse, at konversationen i et sådant selskab lå på et for lavt plan for hende, og så var der ingen grund til at spille sin tid på det.

Hun var ret belæst, kunne sin danmarkshistorie på fingrene, og et værk som: »Danmarks Dronninger uden Krone« læste hun med stor interesse. Hun fulgte nøje de politiske begivenheder gennem dagspressen og var aldrig i tvivl om, hvad hun ville stemme på, når der var valg.

Selv om hun havde en god hjerne, led hun stærkt af en psykisk lidelse: livslede. Hun længtes mod døden, og hun gav dagligt udtryk for det. Hun troede fast på, at hun snart ville dø, indbildte sig, at hun led af cancer, watersot, mavesår o. m. m. Alligevel blev hun 86 år, før hun fik sit ønske opfyldt.

Hun var maniodepressiv, og når hun var i en depressionsperiode, hvad hun ofte var, kunne hun skælde os alle ud i timevis, selv min far gik ikke ram forbi. Det var nytteløst at svare igen.

På den anden side havde hun mange dyder. Hun var overmåde renlig, hun var dygtig til madlavning og frem for alt var hun myreflittig. I en lang periode vaskede hun tre trappeopgange i karréen, i en anden periode syede hun forklæder på symaskinen for en manufakturforretning på Nørrebrogade. Alt dette var naturligvis skattefri kroner. Én meget vigtig følelse var hun blottet for: Kærlighed. Hun gav aldrig udtryk for kærlige følelser hverken for mand eller børn.

Hun var udpræget ateist, troede hverken på gud eller djævelen. Om præsten sagde hun: »Han er som lænkehunden, han tjener til brødet med munden.«

Min far derimod var en smule religiøs, som tredie juledag. Han gik i kirke én gang om året, juledag. Juledagsmorgen studerede han kirkernes prædikantliste og besluttede sig så til, hvilken kirke han ville frekventere. Én gang fik han min bror overtalt til at gå med i kirke. Min bror spurgte mig: »Går du ikke med?« Jeg rystede afvisende på hovedet, men så kom han med en logisk bemærkning: »Kan du ikke se dit fjols, hvis vi går med i

kirke, slipper vi for at blive skældt ud, og så står frokosten på bordet, når vi kommer hjem?» Jeg gik med den ene gang.

Min far var rødglødende socialist, mente han selv. Jeg tør sværge på, at han aldrig har læst så meget som to sider i Karl Marx' »Kapitalen«, men han var en god fagforeningsmand. I en årrække var han medlem af sin fagforenings bestyrelse, og i en kortere periode var han endda sekretær.

Han kom hjem efter bestyrelsesmøderne med en stor protokol, nu skulle han skrive referat om, hvad der var besluttet på bestyrelsesmødet, men her kom han til kort.

Han havde noteret på nogle sedler, hvad der skulle føres til protokol, og nu skulle han skrive med pen og blæk, det blev en ynke.

I det uendelige spurgte han min mor om, hvordan man stavede dette eller hint. Hans skrift var ubehjælpelig, nærmest barnlig.

Da han, efter flere timers forløb var færdig med referatet, sagde min mor: »Må jeg se, hvad du har skrevet?«

Hun læste protokollen igennem. Da det var gjort, sagde hun:

– Den sekretærpost kan du godt gi' fra dig.

– Hvorfor det?

– Hele referatet er smækfuldt af stavfejl, og kommaer og punktummer mangler eller er anbragt forkert. Kender du navneordene?

– Ja.

– Du skriver, at der var Stor tilslutning, er stor et navneord?

– Hvad mener du?

– At stor ikke er et navneord, og alligevel skriver du det med stort.

– Er det forkert?

– Nej ved du nu hvad Frederik. Hvorlænge skal du være sekretær?

– Jeg er valgt for et år.

– Så skal jeg sige dig noget. Herefterdags er det bedre, at jeg skriver referatet ned i den protokol, og når året er gået, må du sige nej tak til den post.

Og derved blev det.

Alt taget i betragtning var han en god fader. Han passede sin dont og var aldrig beruset. Jeg ville også nødig være i hans sted, hvis han blot én gang havde povet at komme hjem i en brandert og havde brugt ugelønnen på værtshus. Det var utænkeligt.

I gadespejlet holdt min mor øje med, hvornår han kom gående i alléen, så var det tid at sætte kartofler over. Han var præcis som et urværk. Kun ca. én gang om måneden kunne der gå en halv time over tiden: Han havde været hos frisøren.

Det første han gjorde, når han kom hjem, var at hænge overtøjet på plads, og så gik han i gang med at smøre madpakke til næste dag. Det var et ritual for ham selv at smøre sin madpakke, og han udsøgte sig det bedste, han kunne finde i spisekammeret. Det respekterede min mor, hun blandede sig aldrig i det ritual. Imens lavede min mor den varme mad færdig, og så gik hele familien til bords.

Der blev sjældent talt ved bordet. Der blev i det hele taget kun talt meget lidt i det hjem. Venlige ord var sjældne.

Ferie var i min barndom et ukendt begreb på arbejdsmarkedet. Således gik dag efter dag, måned efter måned og årene svandt for min far i en glædesløs tilværelse, kun afbrudt af søndage og de i kalenderen fastlagte helligdage.

Man kan nok spørge sig om, hvad der har været årsag til, at to så forskellige naturer kunne finde sammen og gennemleve et ægteskab helt frem til diamantbrylluppet.

Han, arbejderen, socialisten og frem for alt fagforeningsmanden, og hun med sin klare hjerne og medfødte herskernatur.

Peter Sabroe hang naturligvis på væggen i glas og med guldramme. Jeg spurgte en dag min far, hvem Sabroe egentlig var. Han svarede: »Sabroe var den største og bedste folketaler, som nogensinde har levet. Han kunne tale, så at selv store garvede mandfolk kom til at græde.« Mere fik jeg ikke at vide den gang.

Jeg formoder at mine forældre i ungdomsårene, som det jo er naturligt, har mødt hinanden og givet efter for naturens drifter. Det har fået følger eftersom min mor var 4–5 måneder henne i sit svangerskab med min første søster, da de blev gift. Altså en ganske banal hændelse, et tilfældigt sexuel samkvem, og bordet fangede.

Man vedgik sit ansvar og giftede sig med pigen, og dermed var man for resten af livet blevet tvunget ind i et ægteskab, der måske ikke lige var det, man havde drømt om. Et ordentligt menneske løb ikke fra sit ansvar. Præventive midler var ukendte i halvfemserne. Resultatet blev et langt,

trivielt og glædesløst ægteskab, hvor både det første og det sidste barn var uønskede, om nogen af børnene overhovedet har været ønsket.

Jeg har min mors dagbog fra den gang, hun var gravid med mig, og hun må have været meget ulykkelig over det svangerskab, eftersom hun skriver, at hun ofte bad til Gud, at jeg måtte blive en abort eller dødfødt, og det på trods af at hun var ateist. Gud hørte ikke hendes bøn, og det har muligvis været medvirkende til, at hun forblev gudsfornægter.

Som de fleste ægteskaber blev deres indgået på et så løst grundlag som en tilfældig forelskelse og følgerne heraf. Alligevel var ægteskabet måske ikke så ringe endda.

Én skulle skaffe midlerne, og én forvalte dem. Min far var en god skaffer, og min mor fortrinlig til at administrere økonomien, det gav balance og tryghed, ikke mindst hos børnene, men kærlighed og ømhed var en mangelvare i en sådan grad, at det følte som en nagende sult.

Et klart indblik i deres forhold viser følgende replikskifte, som jeg engang overværede:

Min far sagde:

- Jeg vil, at mine børn skal kunne deres Fader Vor og trosartiklerne.
- Trosartiklerne? Også den om Den Hellige Ånd?
- Ja.
- Vil du så konkret forklare mig: Hvad er Den Hellige Ånd?
- Det er --- Ja, det kan man ikke sådan definere.
- Altså: Vrævl.

Siden forstummede al tale om religion i hjemmet.

Min mor var synsk. Det skete, at hun om natten havde drømt, at hun så æg. Næste morgen sagde hun: »Jeg så fire hønseæg i drømme i nat, så er der én af os, som bliver syg.« Det passede hver eneste gang, inden dagen var omme, lå én af os i seng med feber.

En morgen sagde hun: »Jeg drømte at fiskehandleren var død i nat.« Om eftermiddagen ringede nabokonen på og sagde: »Ved De, at fiskehandleren døde i nat af en blodprop?« Sådan kunne jeg berette adskillige tilfælde, så havde hun levet 2–300 år før, er det troligt, at hun var blevet udlagt som heks og brændt på bålet. Ikke fordi jeg anser hende for at have været en ond heks, men fordi hun var i besiddelse af en særpræget psyke, dominerende, intelligent, men intolerant.

Bjørnetjenester

Min mor var meget streng, men altid retfærdig. Hun uddelte flere formaning end ros. Hun havde et mørkt livssyn, og det var sjældent, at hun smilte. Jeg elskede hende meget højt, og gjorde mit yderste for at glæde hende og lokke et smil frem på hendes ansigt.

En gang sagde hun henkastet: »Jeg holder mest af vilde blomster«. Før min skoletid, da dagene endnu var mine egne, gik jeg lange ture mod Brønshøj og Utterslev Mose. Jeg plukkede ofte en stor buket vilde blomster for at glæde hende. Det lykkedes hver gang.

Med en stor buket i hånden gik jeg hjem og ringede på. Når hun åbnede døren, bredte der sig et dejligt smil på hendes ansigt. Hun løftede mig op, gav mig et kærligt knus, kyssede mig på begge kinder og sagde: »Nej, hvor er du en dejlig dreng, jeg er så glad for vilde blomster«.

Et sådant kælent kram varmede helt ind i sjælen, og jeg blev lidt mere glad, end jeg var.

I vores kolonihave havde vi blandt andre havemøbler en stor stol, fremstillet af tommetykke arme, ryglæn og ben. Den var umådelig tung og blev aldrig benyttet. En dag sagde mor henkastet: »Der kunne blive en stor sæk brænde af den stol«.

En dag gik jeg alene i haven. Der stod stolen. Jeg tog savbukken og saven, og med stort besvær lykkedes det mig at save stolen til pinebrænde. Den blev til en stor sæk brænde.

Nogle dage efter sagde min mor: »Hvor mon den store stol er henne, kender du noget til dét, Gregers?«

»Der,« sagde jeg og pegede stolt på sækken.

»Du godeste, hvorfor har du ødelagt den store stol?«

»Du sagde selv, at der kunne blive en god sæk brænde af den.«

»Jeg må lære at vare min mund, aldrig så snart har jeg sagt noget, før du udfører det«.

En dag sagde hun: »Høns er egentlig nogle svin, de vasker sig aldrig«.

En sen efterårsdag var jeg alene i haven. Midt i hønsegården stod en

stor gammel støbejernsgryde med drikkevand til hønsene. Vi havde 21 hvide italienere og en stor flot hane, som jeg gav navnet Peter.

Jeg lukkede mig ind til hønsene, og én efter én kom jeg dem i gryden og vaskede dem grundigt, dog ikke hanen.

I løbet af den kommende uge døde 18 af de 21 høns.

»Har du gjort noget ved hønsene, siden så mange er døde?« spurgte mor.

»Ikke andet end at jeg har vasket dem, du sagde jo, at de var nogle svin, derfor.«

»Jamen jeg troede da ikke, at du ville opfatte det bogstaveligt. Gid jeg kunne lære at vare min mund.«

Jeg havde jo kun forsøgt på at glæde hende, men som så ofte: Uden held.

Sygdom

Der var krig, og den kedede mig. Jeg var endnu ikke i stand til at læse avisernes beretninger om verdenskrigen. Jeg så forsidebilleder af fremstormende tyske eller allierede soldater, fotografier af sønderskudte byer og endeløse rækker af flygtningestrømme. Det virkede trivielt.

Min far abonnerede på »Socialdemokraten« og min mor på »Dagens Nyheder«, og begge læste de intenst om krigsbegivenhederne. Den gang havde »Socialdemokraten« sit eget kvindelige avisbud, medens de øvrige aviser blev distribueret gennem bladkompagniet e. l. Jeg formoder, at det var en form for klassekamp, men iøvrigt var alle avisbude kvinder, som var »morgenmænd«. Det betød blot, at de to aviser sjældent kom ind ad brevkassen samtidig.

Snart talte de voksne om, at nu havde De Allierede vundet en afgørende sejr, men næste gang havde tyskerne vundet en lige så afgørende sejr.

Min far tog sin avis med på arbejdet for at læse den i frokostpausen, og min mor læste »Dagens Nyheder« til sin frokost. Når min far gik og arbejdede i kolonihaven om aftenen, stjal min mor sig til at læse i »Socialdemokraten«, men min far rørte aldrig ved »Dagens Nyheder«. En énsidig form for demokrati, men det fattede jeg ikke den gang, jeg konstaterede blot, at der var en dame- og en mandeavis.

Så begyndte min ældste søster Anny at hoste. Det var ikke bare en almindelig forkølelse, nej det var en dyb, hul hoste, som slet ikke ville holde op igen; desuden tabte hun sig meget.

Hun måtte holde op med at arbejde på skotøjsfabrikken på Godthåbsvej, blev indlagt på Frederiksberg Hospital med tuberkulose. Hver dag besøgte min mor hende med mig ved hånden. Om søndagen gik min far med på hospitalsbesøg, men senere blev hun forflyttet til tuberkulosesanatoriet ved Nakkebølle på Fyn. Der blev hun længe, og jeg savnede hende forfærdeligt. Hun var den af mine søskende, som holdt mest af mig, ville altid gerne have mig på skødet og kælede så dejligt med mig.

Endelig kom hun hjem, men som jeg senere erfarede, for at dø. Jeg hu-

Gregers imellem sine to søstre. 1915.

sker tydeligt den dag, hun døde. Da hun var gjort i stand til at blive lagt i kiste, tog min mor mig ved hånden og sagde:

- Kom ind i værelset og se Anny, hun sover og vågner aldrig mere.
- Selvfølgelig vågner hun, jeg kalder bare på hende, svarede jeg.

Jeg åbnede hendes øjenlåg og råbte: »Anny, du må ikke sove mere.« Naturligvis reagerede hun ikke, og døden var ukendt for mig.

Så blev der sorg i hjemmet i lange tider, og et stort billede af hende kom på væggen i sort ramme omkranset af sort sørgeflor.

Efter dette gik søndagsspadereturen med mig og mine forældre til Assistentens Kirkegård i flere måneder.

Den gang var tuberkulose en folkesygdom, som oftest ramte de unge. Fik man denne tærende sygdom, var man så godt som dødsdømt. Nå, når man knap er fire år gammel, kan sorgen ikke vare så længe.

Jeg oplevede en kortvarig men herlig periode. En dag blev min far meget syg og lå i sengen med høj feber. Så blev min mor lige så syg, og på få dage var de allesammen syge og sengeliggende. Alle var de angrebne af Den Spanske Syge, som den kaldtes. Jeg var den eneste som slap fri for sygdommen. Nu kunne jeg bevæge mig frit i hele huset bortset fra soveværelset. Ingen kommanderede med mig. Alle var de afhængige af min nåde og barmhjertighed. De kunne ikke spise noget, blot drikke lidt mælk eller vand, og de stønnede meget. Så bad de så pænt, om jeg ville være venlig at hente et glas vand, eller at støtte dem når de skulle på toiletet.

Nu hed det ikke: »Stik ned i ismejeriet og hent en pot sød.« Nej, nu havde tonen fået en anden lyd, nu sagde min mor: »Kære lille Gregers, vil du ikke være så rar at gå ned og købe en pot skummetmælk til os, du kan ta' min pung i tallerkenrækken, og forresten, hvis du har lyst, så gå bare til spækhøkeren eller slagteren og køb lige hvad du har lyst til. Husk også brød og smør til dig selv, der er også rationeringsmærker i min pung.«

- Må jeg købe, lige hvad jeg har lyst til?

- Ja, lige hvad du har lyst til, for du må ikke også blive syg, sker det, så dør vi allesammen. Hvem skal pleje os, hvis du også kommer til at ligge i sengen? Du er så stærk og så god.

Det var nye toner. Jeg, den mindste, den svageste og den tyndeste. Nu var jeg pludselig blevet så stærk og god. Det gav selvsikkerhed.

Men i den nye følelse af selvbevidsthed anede jeg også en angst. Jeg havde jo erfaret, at mennesker kan dø, og uendeligt mange var allerede døde af Den Spanske Syge. Sæt nu de døde allesammen? Så var jeg helt alene i huset. Fantasien blomstrede videre: Sæt nu at alle mennesker i hele verden døde, og jeg blev den eneste overlevende? Selv lægerne fik Den Spanske Syge, ingen kunne stille noget op mod denne sot, så man vidste jo aldrig.

Kun ligkistesnedkeren havde virkelig gavn af sygdommen, det sagde de, der stod i aviserne, ja, og så præsterne selvfølgelig. Mange af vores bekendte var døde, hele familier blev udryddet. Fantasien gik videre: Hvis nu alle soldaterne ved fronten fik Den Spanske Syge, så måtte krigen da endelig slutte af sig selv. Når alle var døde, var der ingen til at slå nogen ihjel. Det blev måske en lille smule kedeligt at være helt alene i verden, men man blev da fri for at blive skældt ud.

Efter nogen tids forløb begyndte de at få det bedre, nu nøjedes de ikke med at drikke skummet mælk og vand. Jeg blev sendt efter rugbrød, fedt, smør og pålæg. Snart kunne de selv stå op og smøre madder, men hvor var de blevet tynde, helt smalle i ansigterne og min far havde næsten mistet sin vom, bukserne slaskede om ham.

Det var nu meget godt alligevel at de blev raske. Vi havde jo kolonihaven med hønsene, og dem havde jeg også måttet give korn og rent vand hver dag, dyrene fik jo ikke spansk syge.

Snart kom alt i den gamle gænge. De voksne begyndte at gå på arbejde igen, og min fire år ældre bror Albert begyndte at gå i skole igen og fik øretæver, når han ikke kunne lære sine lektier hurtigt nok.

Den Spanske Syge fortog sig, så jeg blev alligevel ikke alene i verden.

Min ældste bror Svend var nok den af dem som blev mest rask efter Den Spanske Syge. Han blev så rask, så han blev soldat. Når han en sjælden gang var hjemme på orlov, var det sædvanligt, at han satte sig til at pudse sin sabel med smergellærred, så den kom til at skinne så blank.

Jeg spurgte ham en dag, hvorfor hans sabel skulle være så blank, og han svarede, at en sabel skal være ren og blankskinnende lige som hans blyknapper, som også altid blev pudset med smergellærred og gnedet efter med en stålstang. Hvor var han flot, lige til at gå i krig.

Drengesind og lærerluner

- Skal du med i krigen? spurgte jeg ham.
- Måske, man kan aldrig vide, svarede han.

Så forstod jeg det. Naturligvis kunne man ikke være bekendt at stikke en snavset eller rusten sabel i kroppen på fjenden.

Krigen og revolutionen

Livet skal gå sin gang og krigen gik sin gang. Så skete der noget, som gav samtalestof mellem de voksne: der var udbrudt revolution i Rusland, og Zaren og hans familie blev arresteret.

Denne verdensbegivenhed gjorde overhovedet intet indtryk på mig, og jeg var jo heller ikke i stand til at læse eller at fatte den store begivenhed. De talte om borgerkrig i Rusland, men jeg var så uendelig mæt af at høre om krig. Nej, at linie 13 en dag løb af sporet og helt ind på cyklestien, det var en begivenhed, der gjorde indtryk på mig.

Daglig så jeg, at kvægvogtere kom gående i alléen med 20–30 køer som skulle til slagtning på Kvægtorvet. Med en knortekæp drev de ved slagkørerne af sted, og når karavanen af kvæg havde passeret, blev jeg sendt over i kolonihaven efter en skovl og en spand for at samle kokasser til havegødning. Ligeledes var der masser af hestepærer den gang, hestene var jo det væsentligste drivmiddel til køretøjer. Biler var endnu en sjældenhed, og hestedrosker en selvfølge.

Der blev talt meget om Gullaschbaroner, mennesker som tjente mange penge på krigen, men det lå over min fatteevne. Det, som interesserede mig, var jernbaner og sporvogne.

Så endelig en dag sagde min mor til mig:

- Fra i morgen må du være forsigtig, når du går over vejen.
- Hvorfor det?
- For i morgen slutter krigen.
- Og hvad så?
- Så begynder bilerne at køre, og de kører meget hurtigere end hestevogne.

Jeg gik ned i alléen for at opleve den sidste dag uden stor trafik, men jeg oplevede det modsatte. Jeg kunne slet ikke komme over vejen på grund af stærk trafik. Et stort militæroptog af artilleri kom buldrende frem. Forrest red nogle flotte befalingsmænd på deres store heste, og så kom en uendelig karavane af hestetrukne kanoner. Kanonerne vendte deres løb bagud, og bag på hver kanon sad to soldater på et sæde og så stift frem for sig. Foran sad soldaterkuske og styrede hestene. Jeg stod meget længe og

betragtede kanonkaravanen. Jeg forstod ikke hensigten med denne manøvre. Hvad skulle de mange kanoner og soldater bestille, når krigen skulle slutte i morgen? At de skulle ud til Vestenceinten, som Estrup lod opføre i slutningen af forrige århundrede, er først gået op for mig mange år efter. Det var det sidste indtryk, jeg oplevede af første verdenskrig.

Stor var min skuffelse den næste dag. Jeg havde ventet at se en masse dejlige biler køre på gaderne, men der kom ingen, kun de sædvanlige hestevogne. Af historien kan jeg kun slutte, at det har været den 11. november 1918. Nu var der endelig fred, men ikke ro, tvært imod.

Der kom en masse demonstrationer som følge af den russiske revolution. Der var kommunister, syndikalister, socialdemokrater etc. Alle holdt de møder med røde faner, og der var altid talere, som talte længe og vredt til forsamlingerne. Det morede mig at gå til Blågårds Plads på Nørrebro for at overvære disse demonstrationer.

Den taler som gjorde størst indtryk på mig var en mand som hed Thøger Thøgersen. Jeg syntes, at han var enormt stor. Han havde en pragtfuld, sort bølget hårmanke, som uafbrudt var i bevægelse på grund af vinden. Hans mørke øjne gnistrede af vrede, og han havde så store, flotte hvide tænder. Når han havde talt en stund, havde han fråde om munden på grund af vrede. Det var min store bror, som tog mig med til møderne, fordi han nu ikke længere var soldat. Han kom hjem fra militæret to dage efter at krigen var forbi.

Endnu kan jeg se Thøgersen for mig slutte sin tale med at råbe fra estraden på Blågårds Plads: »Til Christiansborg!«

Så marcherede hele folkemængden med røde faner til Christiansborg. Hvad de ville på Christiansborg havde jeg ingen anelse om, men de så allesammen meget vrede og selvbevidste ud.

I de første efterkrigsår arbejdede min far som kedelpasser på Cikoriefabrikken i Valby. Der må stadigvæk have været travlt med at fremstille kaffetilsætning, eftersom han arbejdede på holdskift. En aften var han på aftenholdet, og da var min mor meget nervøs. Han kom nemlig ikke hjem til sædvanlig tid, og vi var allesammen gået i seng.

– Hvor bliver han dog af? Han plejer altid at være så præcis, gentog hun med jævne mellemrum.

Hun lod lyset være tændt i soveværelset, og hendes bekymring for vores far forplantede sig til os andre, så ingen af os kunne falde i søvn. Sent på natten dukkede han endelig op.

- Hvor har du været? Du har da ikke været på værtshus? sagde mor.
- Det er forfærdeligt. Det er grusomt, sagde han flere gange.
- Hvad er der sket, lad mig nu høre, hvad det er, som er så grusomt?

- Lokomotivet rullede ned ad baneskråningen, svarede han.
- Sig mig, taler du i vildelse, spurgte hun skarpt.
- Lokomotivføreren er skodet ihjel.
- Må vi så få en forklaring? Er der sket en ulykke?

Med brudt mæle begyndte han at berette, medens vi lyttede i spænding.

- Der er sket en stor jernbaneulykke, to persontog er stødt sammen i Vigerslev. Mange mennesker er blevet dræbt, det er grusomt. Mange flere er blevet kvæstet. Ambulancerne kører uafbrudt med døde og sårede mennesker. Det er grufuldt.

Næste dag var det søndag. Alle var hjemme og ventede nu spændt på, at morgenaviserne skulle komme ind ad brevkassen, men de var meget forsinkede.

- De er nok forsinket på grund af ulykken, de vil have det hele med. Jeg tror ikke, at de kommer før op ad formiddagen, sagde far.

Endelig lød der et bump i entréen, der var avisen. Som den hurtigste, var jeg den som først fik fat i avisen. De flåede den fra mig, og én sagde: »Kom med den avis dit fæ, du kan jo alligevel ikke læse, hvad der står.«

Det kunne jeg jo heller ikke, men jeg kunne se billeder, og dem var der mange af. Det var stygt at se det smukke lokomotiv og jernbanevognene ligge knust på jernbaneskråningen. Den jernbaneulykke gjorde mere indtryk på mig end hele verdenskrigen.

En dag sad min far og læste avisen. Pludselig udbød han:

- Så er det sket.
- Hvad er sket? sagde min mor.
- Der bliver aldrig krig mere.
- Hvoraf slutter du det?
- Her står, at der blev dræbt tyve millioner i krigen, men Den Spanske

Drengesind og lærerluner

Syge kostede syvogtve millioner menneskeliv. Det er omtrent halvtreds millioner i alt.

- Hvad har Den Spanske Syge med krigen at gøre?
- Den er nok en følge af de mange lig på slagmarkerne.
- Vrævl, så længe det er mandfolkene, der regerer, vil der altid komme krige. Det er mandfolkene der regerer verden, det er også dem, som erklærer krige, og det er mandfolk, som går i krig. Man skulle faktisk tro, at de kan li' at slås.

Debatten var slut, og som altid fik hun det sidste ord.

I Ladegårdsåen

I hele min barndom boede vi i den store karré som er omsluttet af Borups Allé, Ndr. Fasanvej, Bispeengen og Munkensvej. Ved Ndr. Fasanvej sluttede byen, og herfra og til Hillerødgade var der kolonihaverne Rosendalen, Flora og Iris. Resten af alléen til Brønshøj var omgivet af bøndergårde med græssende heste og køer. Vi boede altså i byens yderkant nær bondelandet, men langs Bispeengen løb Ladegårdsåen, som ligeledes var grænsen mellem Københavns og Frederiksbergs kommuner. Ladegårdsåen var en vidunderlig tumleplads på alle årstider, for drenge.

Det må have været i efteråret i 1919. Der var nylig på åen, og vi var 5–6 smådrenge samt min fire år ældre bror Albert, som nu havde fundet på, at vi skulle gå hen til åen ved Bispeengen ud for Munkensvej, for at »lærke« isen, som vi kaldte det.

Vi satte os på åbrinken som skrånede ca. 45 grader ned mod vandet. På række og geled sad vi på brinken, og vi nød at lade skohælene hamre mod den tynde is, så at vandet kom til syne.

Jeg havde fået lærket et dejligt hul i isen, da der pludselig for en djævel i den jævnaldrende Hilmar. Han rejste sig, gav mig et skub, og jeg rutsjede ned ad brinken, gennem hullet og ind under isen. Jeg kan endnu huske at jeg kunne se lys gennem isen.

Min bror fik mig omgående trukket op på brinken igen, hvorefter han gennembankede Hilmar, som derefter løb hjem og sladrede til sin mor. Jeg rystede over hele kroppen af kulde. Jeg havde min blå sømandsfrakke med de gule ankerknapper på. Stoffet var det kraftige »Holmens Klædestof«, som har en forunderlig evne til at suge vand til sig, og som grumme nødtigt slipper det igen.

Da min bror havde banket Hilmar, sagde han: »Vi går ikke hjem endnu, for når hun opdager, at du er faldet i vandet, tæver hun os begge to. Det er bedre, at vi løber, til du er tør.«

Så tog han mig i hånden, og vi løb i flere timer i frostvejrt. Borups Plads var endnu ikke bebygget. Der var en mindre losseplads, og der fandt han en femkroneseddel.

»Arv hvor var det godt at du faldt i vandet. Ellers havde vi ikke løbet

Ladegårdsåden ved Borups Allé o. 1922 set inde fra byen. Man fornemmer byens yderkant og de landlige omgivelser i baggrunden. Frederiksberg ligger på venstre side af åen.

her og fundet den femkroneseddel. Nu er vi rige,« udbrød han. Jeg fik nu aldrig nogen andel i de penge.

Da mørket faldt på vendte vi hjem, spisetiden skulle overholdes. Jeg frøs ikke længere om benene, de var følelseløse, men på den øvrige del af kroppen frøs jeg, så tænderne klaprede i munden.

Omgående hængte jeg den våde sømandsfrakke til tørre i den mørke korridor. Min mor opdagede intet, endnu. Hun havde travlt med aftensmaden, og vi skulle nok vogte os for at berette om vandgangen.

Næste dag var jeg syg, meget syg.

Jeg lå i sengen med høj feber, hovedpine og kvalme. Jeg kunne intet spise og tabte den smule huld, jeg havde på kroppen.

Efter en uges forløb var feberen borte, og jeg kom atter på benene, sådan da. Jeg var så svækket, at jeg måtte støtte mig til væggen og møblerne de første par dage, men snart vendte appetitten tilbage, og jeg fik atter lyst til at komme udendørs.

Min mor hjalp mig med påklædningen, især det forbandede livstykke

med strømpebåndene. Endelig kom turen til sømandsfrakken, var den tør? Nej, den var klam endnu. Hun tog den fra knagen.

– Hvad er det? Din frakke er jo fugtig selv om du ikke har haft den på i adskillige dage, hvordan kan det lade sig gøre? spurgte hun.

– Korridoren er jo altid kold, svarede jeg.

– Kold, ja men ikke fugtig. Har du været ved åen?

– Ja.

– Og faldet gennem isen?

– Ja.

– Så er det derfor, at du har været syg. Fortæl så alt.

Så måtte jeg bekende, at Hilmar havde skubbet mig gennem hullet i isen, og at vi havde løbet meget længe for at få tøjet tørret.

– Nå, så er det derfor, at Hilmars mor har været her for at klage over, at Albert har slået ham. Jeg kunne heller ikke fatte hvorfor Hilmar skulle have tæsk, så er jeg klar over alt.

Som straf ventede jeg, at der skulle »falde brænde ned«, men det skete ikke. Jeg fik ingen øretæver. I stedet for sagde hun:

– Så har du så rigeligt fået din straf for at gå til den forbandede å. Nu er du sikkert blevet klog af skade.

Ha, hvor var kvinder dog naive? De kendte intet til en drengs sindelag. Forbyde en dreng at gå til åen? Man kunne lige så gerne forbyde en løve at æde kød. Frakken kom til tørre ved kakkelovnen, og så var den sag ude af verden. Jeg var så stolt af denne vidunderlige sømandsfrakke, men jeg var bestemt ikke stolt af de øvrige klædningsstykker, som det dengang var almindeligt at iføre smådrengene.

Højtider

Før man er fyldt syv år betyder kalenderens helligdage ikke så meget. Man har endnu ikke officielle pligter som f. eks. skolegang og lektielæsning. For mig betød helligdagen kun, at de voksne havde fridage og var hjemme.

Jeg havde så småt lært at stave, men jeg kunne ikke alfabetet udenad endnu. Til påske kom der chokoladepåskeæg i udstillingsvinduerne i nogle konfektoreforretninger, men chokolade betød så uendeligt lidt for mig. Min far havde fået plads som kedelpasser på A. Søborgs Chokoladefabrik på Jagtvejen ved Nørrebros Runddel. Al chokolade, som var defekt, selv med den mindste ridse, blev frasorteret og gik med brændbart affald til fabrikkens fyr.

Min far undersøgte affaldet grundigt, og forsynede hjemmet med affaldschokolade i alle de år, han var ansat der. Det medførte, at jeg aldrig manglede chokolade, og jeg var heller ikke karrig med at forære en godbid til andre børn, oftest drenge.

Det var ikke usædvanligt at småpiger tilbød, at de gerne ville være kæreste med mig, hvis jeg altså ville forære dem chokolade. Det blev der nu aldrig noget af. For det første fordi det var blevet mig forbudt at forære chokolade bort til andre børn, og for det andet havde jeg ingen brug for kærester, hvad skulle jeg stille op med en kæreste i den alder? Jeg kunne risikere at blive til grin for de andre drenge, hvis jeg legede med tøser.

I ismejeriet blev påsken altid markeret ved, at der i vinduet blev udstillet små påskelam. Jeg har aldrig opnået at smage på de små sørgmodige lam, men jeg formoder, at de var fremstillet af sukker eller marcipan. At de havde et sørgmodigt udseende, forstår jeg så godt. For det første havde de kun en meget lille grøn plæne at ligge på, og for det andet havde de alle fået stukket en pind ned gennem ryggen, hvorpå der var placeret et dannebrogssflag af papir. Allesammen hed de »H. H. Mathiassen«, det stod der på en lille plakat foran på deres lille græsplæne, så jeg forstod godt, at lammene havde grund til at være sørgmodige.

Pinsen var der mere fest over. Mange skulle have nyt tøj til pinse, nyt pinse-snit. Lang tid i forvejen blev der i hjemmet diskuteret, hvor pinseudflugten skulle gå hen det pågældende år. Min mor foreslog i regelen Vium og Frederiksdal, og min far holdt på Brede og Ørholm.

– Der er skrupkedeligt i Brede, det er kun, fordi du har været barn på Brede, og forresten kan det være mig ligegyldigt, hvor den pinsetur går hen, for til den tid lever jeg ikke, sluttede mor.

– Hvorfor tror du ikke, at du lever til pinse? spurgte vi.

– Fordi jeg har kræft.

– Siger lægen det?

– Sådan noget kan man lige så godt lade være med at spørge en læge om, man får alligevel ikke sandheden at vide. Jeg ved det, fordi jeg kan mærke det.

Vi tog efterhånden ingen notits af hendes flirt med døden, vi havde hørt det for ofte.

Pinseskovturen blev gennemført, og hele familien deltog. Lækre madder blev smurt og pakket ned i en skotøjsæske. Desuden var der en halv flaske brændevin, indpakket i vådt avispapir. Som regel gik turen til Frederiksdals Kro, hvor mange mennesker fejrede pinse, og alle var glade. Under to store bøgetræer var der ophængt en gynge med plads til to par, vis a vis hinanden, og to stærke mænd trak gynge med et par tykke tove, som var fæstnet i ydersiden af gynnens bund. Når gynge var kommet godt i gang, hvinede de unge kvinder, som kvinder nu en gang gør i gynge og rutschebaner. Ofte omfavnede kvinderne deres kavallerer af bare angst og fryd, og det skete, at denne omfavnelser blev gengældt og fortsatte efter at gyngeturen var afsluttet. Måske er gynge skyld i mange forlovelser og hvad deraf følger.

De to stærke mænd, som trak gynge, fik jævnlige bajere af et taknemmeligt publikum, og de svedte, så vandet drev over deres ansigter.

Når de voksne havde fået stillet deres sult og tørst, blev de ofte så stærke, at de lejede en robåd i kanalen. Så kom jakken af, og vi roede ud på Furesøens vover. Det var en oplevelse. Andre gange kunne det ske, at der blev løst billetter til en tur med dampbådene. Der gik dampbåd fra Frederiksdal til Holte, og jeg kan huske, at en dampbåd hed »Svanen«. I godt vejr var der mange, som ville med Svanen, og så blev den forsynet med én eller to anhängere. Så sejlede Svanen over Furesøen med sine to anhæn-

gere, som var det en svane, der blev fulgt af sine unger. Pinsedagene var altid så festlige og humørfyldte.

Julen var naturligvis årets største højtid. Man så hen til juleaften med juletræ, som var pyntet med levende lys, kræmmerhuse, hjerter og féhår etc. Mest spændende var selvfølgelig de mange pakker under træet.

Julen 1919 kom til at forme sig anderledes end vanligt. Et par måneder før jul kom der en dag, ganske uventet, to mænd med et klaver som hed: »Larsen & Petersen«. Det var en overraskelse. Da min far havde betalt klaverflytterne gik min bror Albert hen til klaveret og slog nogle toner an. Omgående kunne han spille »Tordenskjold« med én finger. Far lyttede forbløffet og sagde:

– Han har talent, han skal lære at spille.

Han havde virkelig talent, fik senere lært at spille hos Fru Giese på Mariendalsvej, som var uddannet på Det kgl. Musikkonservatorie, 12 kroner pr. time. Pengene var givet godt ud, for da han kom i lære som klaverbygger, var han så rutineret, at han ofte gik ud til selskaber, bryllupper og konfirmationer og spillede for selskaberne. Således tjente han ofte ekstrapenge i sin læretid, men det er en anden historie.

Derefter kom, som vanligt, Folkets Almanak. Den blev studeret intenst. Alle ville vide, på hvilken ugedag deres fødselsdag faldt i det kommende år. Almanakhistorierne blev læst af alle, blot ikke af mig som endnu var analfabet.

Min mor blev altid meget vred, når hun havde studeret almanakken. Iflg. husordenen faldt hendes vaskedag på den 26. i måneden. Hun slog op på december, og så brød uvejret løs:

– Tænkte jeg det ikke nok. Så skal jeg atter tilbringe 2. juledag i vaskeskælderen og vaske 32 skjorter, sengetøj, duge og snavset undertøj. Gid man aldrig havde giftet sig. Man er bare et tyende som evindeligt er dømt til at holde rent om en flok mandfolk. Så skal tøjet lægges i blød, koges, skrubbes, skylles, tørres, rulles og stryges, og inden man får set sig om, kan man allerede skimte den næste vaskedag ... og så videre i timevis.

Hun sluttede gerne af med at beklage sig over, at julen kostede så mange penge, og at den kun gavnede forretningslivet. For hende var der kun ekstra arbejde med at fjerne stearinlysens dryp på det rene gulv og de

mange grannåle, som kunne gemme sig helt ind under panelerne. Trods hendes jeremiader blev der alligevel fejret rigtig jul hvert eneste år.

Det er ikke uden grund, at jeg har hende mistænkt for, at hun alligevel kom i julestemning, uden at hun nogensinde erkendte det. Det var vanligt, at hun et par dage før jul sagde til mig:

– Vil du med en tur på »Broen«?

Jeg vidste, hvad hun mente. »Broen« var Nørrebrogade med de mange slagterforretningers bugnende udvalg af flæsk, gæs, ænder, kort sagt: alt mundgodt, som kunne friste enhver gourmet.

Efterhånden blev jeg klar over, at invitationen til en tur på »Broen« var med gustent overlæg. Der blev købt kogeflæsk til sylteflæsk, som kom i lage. Et grisehovede til sylte, ribbenssteg og sidst, men ikke mindst: en gås, men det skulle helst være en russergås. Hun elskede russergæssene fordi, som hun påstod: de havde lidt smag af vildt, var mere faste i kødet end de kornfedede danske gæs. Fjerkræ var hendes livret, og vi jagede fra den ene butik til den anden for at finde frem til de bedste og billigste tilbud. At russergåsen ikke var så renpillet som de danske gæs, klarede hun selv på køkkenbordet.

Endelig kom hjemturen, og dermed forklaringen på invitationen til »Broen«: Jeg skulle hjælpe med til at bære de mange fødevarer i indkøbsnettene, det var et slæb, men jeg gjorde det gerne.

Selve juleaften tegnede til at blive en ganske almindelig jul med masser af god mad, dans omkring juletræet og uddeling af gaver. Som den mindste blev det betroet mig at dele pakkerne ud. Nok kunne jeg ikke læse, men jeg kunne se på pakkernes navneskilt, hvem der skulle have hvad. Begyndelsesbogstavet og navnets længde var tilstrækkeligt til, at alle fik deres rette gavepakker.

Mine egne pakker lagde jeg i en bunke for sig, de skulle først åbnes, når alle havde fået. Mine største ønsker var togskinner og togvogne til mit legetøjstog, jeg elskede jernbanetog. Som sædvanlig fik jeg en del »bløde« og fornuftige pakker som strømper, halstørklæde, skjorter, undertøj o. l.

Far var et rigtigt julemenneske, juleaften var han glad og smilende, men meget utålmodig. Det kunne ikke gå hurtigt nok med at komme i gang med dansen omkring juletræet. Når træet var blevet tændt sagde han: »Kom så, nu begynder vi.«

Alle tog hinanden i hånden, gik rundt om træet og sang to vers af »Julen har bragt velsignet bud...«

Så afbrød han og sagde: »Nu skal vi ha': Højt fra træets grønne top...«

Da vi havde sunget tre vers af den, sagde han: »Nu er jeg træet.« Træet var han næppe, men han satte sig omgående på en stol og stirrede spændt på julegavepakkerne under træet. Hans øjne lyste af glæde og forventning, et barn kunne ikke glæde sig mere end han.

Juleaften 1919 skulle tilsyneladende forme sig på sædvanlig vis med risengrød med sødt øl, gåsesteg med brunede kartofler og rødkål og en uendelig ventetid medens mor og kvinderne ordnede opvasken. Derefter dansen omkring juletræet, gaveuddeling, og endelig blev den ene halvdel af spisebordet ryddet, nu skulle de voksne spille kort: 66. Normalt blev der aldrig spillet kort i hjemmet, men juleaften var det kutyme, at man bladede i »Fændens Bibel«.

Men den juleaften formede sig alligevel ikke på vanlig vis, for pludselig skete der noget. Vi hørte tydeligt brandsprøjternes tuden i alléen. Jeg løb til vinduet og råbte: »De holder ud for vores opgang.« Stor bestyrtelse, kortspillet blev afbrudt. Der var to stigesprøjter, en ambulance og politibilen. Vi boede på 4. sal, og jeg løb omgående ned ad trappen for at se, hvor det brændte.

På 2. sal stod døren åben, Hr. Hansen stod i døråbningen og en let røg strømmede ud fra lejligheden. Hr. Hansen var en temmelig udannet mand, som altid bandede meget og sagde pis og lort om alt.

Brandmajoren med forgyldt hjelm kom først op ad trappen, og Hr. Hansen modtog ham med at sige: »Det er noget værre pis, at folk absolut skal stikke ild i deres juletræ og spolere vores højthellige juleaften. Jeg vil fanden æde mig ikke finde mig i det lort.«

Brandmajoren gik værdigt ind i lejligheden for at finde ildens arnested, og jeg trippede dristigt efter ham, men han kunne ikke finde ild nogen steder i lejligheden.

Så ringede brandfolkene på hos alle naboer på de øvrige etager, men uden resultat. Så forsøgte man sig i de to naboopgange, men med samme negative resultat.

Endelig vendte brandmajoren tilbage til Hansens lejlighed og begyndte at snuse sig frem. Endelig standsede han ved kakkelovnen, løftede

hånden og tog en lille sortbrændt gnalling ned som lå oven på ovnen. Den hansenske familie fulgte spændt brandmajorens manøvre.

– Gud, jeg havde et fad æbleskiver stående på ovnen for at holde dem varme. Der må være faldet én af fadet, da jeg tog det ned, sagde Fru Hansen bestyrtet med angst i blikket.

Nu blev Hr. Hansen vred for alvor, og sagde til konen:

– Det er noget lort, kælling, at du ikke kan passe ordentlig på. Nu skal brandfolkene forstyrres på en juleaften. Jeg vil fanden æde mig ikke finde mig i dit sjuskeri.

Nå, Hr. Hansen bød brandfolkene på et glas vin, og dermed var den »ildebrand« slukket.

Hvert år i januar måned var der juletræ i min fars fagforening. Julefesten fandt sted i Folkets Hus på Enghavevej. En julenisse kom og legede med de mange børn. Der blev danset »Lottes død« og »Først den ene vej, så den anden vej« og »Sådan gør vi når vi vasker vort tøj«. Altsammen skrupkedeligt. Jeg nærrede en dyb foragt for piger, fandt dem fantasiløse og kedelige.

Kors hvor var der mange tøser med til de juletræsfester, det vrimlede med dem overalt. Og sikken de var stadset ud. Fine silkekjoler med flæser, silkesløjfer i håret, blanke laksko på fødderne og arm- og finger-ringe. Det var som om de var kommet til maskerade.

Og så forventede min mor endda, at jeg skulle danse med dem. Nej tak. Desuden kunne jeg slet ikke danse, heldigvis. Jeg syntes, at det var meningsløst at lægge armen om livet på en tøs og mase rundt med hende, bare fordi der var musik.

Pausen var det bedste, så kunne man så dejligt lege glidebane og tagfat på det blanke parketgulv. Alle børn fik uddelt en godtepose med chokoladestykker, marcipan og en appelsin. Kun appelsinen havde min interesse, jeg var jo forvænt med chokolade.

Når festen for børnene var slut, blev det store juletræ flyttet hen i en krog af festsalen, gulvet fejjet, og nu kunne ballet begynde for de voksne.

Fhv. musiker ved den kgl. livgarde Hans Larsen var fast musikdirigent ved fagforeningens fester. Han var smilende og trivelig med en stor vorte på næsen, og han brugte pincenez, en slags lorgnetter, som var fastklemt

på hans næse. Ballet for de voksne blev hver gang indledt med en fejende march: »Alte Kammeraten«.

Som medlem af fagforeningsbestyrelsen var min far hver gang balkontrollør. Mellem de dansende gik han frem og tilbage for at kontrollere, at alle havde løst baltegn. Manglede herren eller damen baltegnet, blev de omgående stoppet.

Tænk, der var virkelig mange voksne mennesker, som gladelig betalte halvanden krone, for at få ret til at slæbe rundt på gulvet med en dame. Enkelte af herrerne var dog så kloge, at de lod damen gå baglæns det meste af dansen. Alligevel kom de i sved til ingen nytte.

Jeg beundrede den myndighed min far udstråede, når han gik mellem de dansende. I knaphullet havde han en stor rosét med rødhvide silkebånd, det gav respekt.

Det bedste ved juletræet var hjemturen. Som balkontrollør kunne min far først forlade festen hen på de små timer, og så var sporvognene forlængst kørt i remise.

Derfor var vi nødsaget til at køre hjem i bil: Lillebil, Ford T. Hvor jeg glædede mig til den ene gang om året at få mulighed for at køre i bil. Jeg fulgte nøje chaufførens færdighed i at håndtere dette vidunder af et køretøj. Nok havde jeg forlængst besluttet, at jeg en gang ville forsøge at blive lokomotivfører, jeg elskede jo de store, smukke osende dampheste, men en stilling som chauffør var heller ikke at foragte. Nå, der var tid endnu til at vælge.

Året 1919 som nu gik på hæld, var på flere måder et mærkeår. Det var det første fredsår, det var det år, da vi fik klaver, og det var også det år, hvor mine forældre fejrede sølvbryllup med pomp og pragt. Allerede klokken seks om morgenen var der hornmusik i gården med: »Det er så yndigt at følges ad---« og »Der er et yndigt land---«. Alt var tilsyneladende yndigt. Efter at musikerne havde afsluttet koncerten i gården, blev de budt op i stuerne til morgenkaffe. Efter kaffen og »en lille én« samt et par pilsnere spillede de på deres instrumenter: Cornet, valdhorn og tuba. De spillede så ruder og skilderier klirrede. Da de endelig trak sig tilbage, sagde min mor: »Nu har jeg fået nok af hornmusik for denne gang, vor herre bevares.«

– Du får mere hornmusik endnu, svarede min far.

– Ja, hvis vi oplever et guldbryllup, men til den tid er jeg død.

Gregers's mor oplevede imod sine egne forventninger at komme til at fejre guldbryllop i 1944. Fotografiet viser guldbrudeparret.

– Nej, du får hornmusik i dag. – Jeg har bestilt livgarden til at spille for os.

– Vrævl.

Lidt over middag var min far på toilettet. Så lød der den herligste hornmusik i alléen. Mor gik hen til vinduet, og ganske rigtigt, der kom livgarden marcherende med fuld musik.

Hun råbte på far: »Frederik, Frederik, skynd dig og kom.« Så lød hans stemme fra toilettet: »Hvad er der?»

– Livgarden marcherer dernede og spiller for fuld kraft.

– Ja, jeg sagde jo, at jeg havde bestilt den.

Nu lød musikken så højt, at han kunne høre den. Hurtigt fik han bragt sine klæder i orden og kom til vinduet. Overvældet sagde han:

– Det var pokkers, det var jo kun for spøg, at jeg sagde at de kom.

Jeg tror ikke, at livgarden har marcheret med musik gennem Borups Allé, hverken før eller siden, men det skete virkelig på deres sølvbryllopsdag i 1919.

Skoletiden nærmer sig

Da vi havde passeret nytår og var kommet ind i året 1920, var min længsel efter at komme i skole så glubende, at jeg ganske ignorerede, at jeg af og til havde konstateret, at min bror Albert havde tre blodunderløbne striber tværs over numseballerne. Jeg opdagede dem ved sengetid. Pyjamas var et ukendt begreb, og det kunne ske at han kom til at blotte sin bagdel, hvis den korte natskjorte gled op. Første gang jeg så striberne, spurgte jeg i min naivitet: »Hvor har du fået de røde streger fra?«

»Syyysh, ikke ét ord til »De Gamle«, så får jeg bare klø,« svarede han.

»Ja men hvordan har du fået de streger i rumpen?« spurgte jeg.

»I skolen, dit fjols, fordi jeg ikke kunne mine salmevers.«

Det var en uskreven lov, at vi aldrig sladrede om hinanden, og jeg kan kun huske, at det er sket én gang, men herom senere.

At han havde fået tre slag af spanskrøret virkede aldeles ikke afskrækkende på mig, jeg havde jo så let ved at lære vers, så jeg ville næppe komme ud for den oplevelse, troede jeg.

Endelig oprandt den dato, jeg havde ventet på så længe: Den 24. marts 1920, min fødselsdag, hvor jeg fyldte syv år. Hvilke gaver ville jeg modtage, jeg håbede stadig på noget til mit tog. Jeg havde en kollektion af skinner og jernbanevogne, men intet lokomotiv og ingen skiftespor.

Da jeg var vasket og klædt på og skulle indtage mit morgenmåltid, lå der en meget stor pakke på min plads ved bordet. Jeg var så spændt, så jeg rystede på hænderne, da jeg åbnede pakken.

Jeg var målløs, da jeg så pakkens indhold: et rigtigt tornyster beklædt med sælskind. Hvor var jeg lykkelig. Det var én af de bedste fødselsdage, jeg endnu havde oplevet. Jeg omfavnede min mor og udbrød »Tusind tak mor, for det dejlige tornyster.«

»Ja, men du må behandle det med omhu, det har været meget dyrt,« svarede hun.

Det var overflødigt at bede mig behandle dette klenodie med omhu. Hvilken kostelig gave! Et tydeligt bevis på at min skoletid var nær. Den

24. marts, hvordan få bugt med den tid der var til 1. april, hvor min skolegang skulle begynde? Over en uge.

Da det blev eftermiddag kom min moster Christine på besøg. Hun var altid så mild og venlig. Hun var gift med min lige så rare onkel Ole. De havde ingen børn, og jeg tror, at det var en sorg for dem. De var begge så venlige og kærlige imod mig.

- Til lykke min kære dreng, sagde moster Christine og gav mig en pakke. Jeg åbnede den spændt, og blev endnu mere glad.

I pakken lå et rigtigt penalhus af træ og med skydelåg. I penalhuset lå blyant, blyantspidser, penneskaft, penne og et viskelæder. Jeg omfavnede hende af glæde, medens hun strøg mig kærligt over nakkehårene og klappede mig på kinden.

Min lykkefølelse var stor, men min utålmodighed endnu større. Nu skulle jeg snart være en rigtig dreng, men intet er fuldkomment, endnu måtte jeg bære det modbydelige klædningsstykke: livstykket, men mor havde lovet mig, at når jeg begyndte at gå i skole, var jeg for gammel til at gå med livstykke. Joh, der var meget at glæde sig til.

I mit hjem havde vi aldrig kammerater på besøg, heller ikke på fødselsdage. Mor ville ikke gå og servere for andre folks børn, og det medførte, at vi heller ikke kunne modtage invitationer.

Hver fødselsdag kom moster Christine med en present, mor lavede rigtig chokolade med kager til. Så sad jeg og nød livet, chokoladen og kagerne i de to damers selskab. Det var fødselsdagens højdepunkt. De to søstre var uenige om alt. De diskuterede meget om alt og ingenting.

Næste morgen tog jeg en stor beslutning. Jeg ville stå tidligt op. Klæde mig på som min bror Albert og følges med ham til skolen. Det var en form for smugtræning.

- Hvor skal du hen? spurgte han.

- Gå en tur hen til skolen, selvfølgelig.

Jeg kunne ikke vente længere. Jeg måtte absolut gå til skole som de andre drenge, men jeg måtte ikke tage mit tornyster på endnu, desværre. På vej til skolen sagde Albert:

- Du er skruptosset, at du gider.

- Jeg vil gerne vænne mig til at gå til skolen, svarede jeg.

- Du får nok styret din lyst, sagde han nedladende.

Naturligvis måtte jeg ikke gå ind i skolegården endnu. På vejen til sko-

Indgangen til skolen på Duevej o. 1910–11.

len gik de mange børn. Drengene med rygsæk eller tornystre, enkelte med en skoletaske. Pigerne udelukkende med skoletasker. Adskillige piger havde en veninde som de holdt under armen, det gjorde drengene aldrig. Drengene kunne gå enkeltvis eller marchere i takt, to og to, men de berørte aldrig hinanden.

Ved Duevejens skoleport stoppede jeg og stirrede ind i »Det forjættede land«. Præcis klokken otte ringede en elektrisk klokke, og omgående lød klangen af en anden og større klokke med knebel, som var anbragt over den smalle buegang mellem pige- og drengegården. Knebelen var fastgjort i en lang læderrem, som en stor dreng ruskede ihærdigt i, så blev alt stille. En duks smækkede gitterlågen i, og jævnlgt stod der 5–6 drenge, som var kommet for sent til skolen. De så meget betuttede ud, som om de havde sorg i sinde.

Skolen var en stor smuk rødstensbygning, og pige- og drengegården var adskilt af gymnastiksalsbygningen og en mur. Teoretisk var Duevejens Skole et pragtværk, en smuk bygning med alle faciliteter lige fra tegnesal, sløjdsal, gymnastiksalsal med alle moderne gymnastikredskaber, fysikværelse med bænke i forskudt højde i halvcirkel som i et auditorium og et rigt udvalg af redskaber som elektriske apparater, kviksølv på flaske

og et rigtigt skelet i et skab med glasrude og de Magdeburgske halvkugler, badekælder, kogesal og spisekælder, til rindende vandposte i gården og pæne toiletter. Skolen var opført i 1905, men jeg vil tro, at den vil kunne være en moderne skole i mindst 100 år.

Så snart klokkerne havde ringet færdigt, stillede drengene sig op klassevis. De mindste, førsteklaserne længst til venstre, så anden, tredie, fjerde o. s. v. til ottende klasse. De stod i række og geled to og to bag hinanden. Alle stod på venstre fod, med højre fod foran. Så gik gårdlæreren hen til indgangsdøren, lod sit blik glide fra side til side som en general, der mønstrer sine tropper. Når alle var kommet på plads, lød hans kommando: – ALLE RET.

Kongens livgarde kunne ikke have efterkommet denne kommando mere præcist. Nu gled lærerens blik myndigt, næsten vredt fra det ene geled til det andet. Som regel løb han pludselig frem, greb en tilfældig dreng i armen, trak ham ud af geledet, og pegede mod væggen ved indgangsdøren. Så skete det samme med en anden dreng. Så var de »sat til vægs« som det hed. Albert fortalte mig, at det var fordi de ikke stod ordentligt »ret«, og at det betød en svedetime eller tre slag af spanskrøret.

Efter denne mønstring var der dødsstille i skolegården. Så satte gårdlæreren en trillefløjte for munden og fløjtede så højt, at det kunne høres langt væk. Endelig kommanderede han:

– Ottende klasse fremad march.

Så marcherede ottende klasse frem mod indgangsdøren, hvor de passerede gårdlæreren. Parvis rev drengene huer eller kasketter af, idet de passerede læreren. Derefter gentog det samme sig med syvende, sjette klasse o. s. v. Til slut førsteklassen. Når sidste klasse og gårdlæreren var forsvundet, lukkede duksen endelig op for de drenge, som var kommet for sent. De løb over skolegården, men de havde ingen jordisk chance for at nå deres klasse rettidigt, fælden var smækket i.

Hver morgen var jeg tilskuer til denne parade, men det afskrækkede mig ikke. Man kunne jo bare møde til tiden.

Min mor var ikke alene synsk, hun var også fremsynet, hun sagde:

– Jeg har meldt dig ind i skolen i god tid, så du kommer på morgenholdet. Så første april skal du møde i skole kl. otte.

– Hvorfor morgenholdet? spurgte jeg.

– Fordi når du fylder tolv år, skal du ha' eftermiddags-byplads, det har de andre haft, og børn har ingen skade af at lære at arbejde. Lediggang er roden til alt ondt.

Natten til den 1. april 1920 sov jeg kun ganske lidt. Jeg var så spændt og opfyldt af glad forventning, så min nattesøvn var urolig og hvileløs. Endelig blev det morgen. Jeg sprang glad og syngende ud af sengen, vaskede mig og klædte mig hurtigt på. Jeg nærmest slugte morgenkaffen og franskbrødsskiverne. Så tog jeg mit smukke tornyster på og nød lyden af raslen i penalhuset.

– Hvor skal du hen i den fart? spurgte mor.

– I skole selvfølgelig, hvor ellers?

– Klokkeren er kun halv otte, du venter på mig.

– Venter på dig, hvorfor det?

– Fordi jeg følger dig i skole.

– Følger mig i skole, tror du ikke, at jeg kender vejen?

– Det kan gerne være, men en mor følger sit barn i skole den første skoledag. Tag du bare det tornyster af, der er god tid.

– Jeg går alene, tror du, at jeg er en tøs eller et pattebarn?

– Du gør, som jeg siger. Ingen næsvigheder.

Hendes ord var lov i hjemmet. Jeg vovede ikke at trodse hende. Å, hvor tiden sneglede sig afsted. Bornholmeruret tikkede så uendeligt langsomt, det var som om viserne ikke flyttede sig.

Endelig et kvarter i otte var hun parat.

Vejen til skole den første dag var en bitter oplevelse. Ikke blot skulle jeg følges med hende, men hun holdt mig i hånden hele vejen. Jeg forsøgte flere gange at løsrive mig fra hendes faste greb, men uden resultat. To store drenge passerede os med følgende dialog.

– Der er én af nulbisserne.

– Hvor?

– Ham den lille magre som følges med sin mama i hånden.

Så udstødte de en hånlatte, som jeg forgæves søgte at ignorere. 1. klasserne talte slet ikke med til skoledrengene. De blev kaldt for nulbisserne, som endnu ikke havde lært noget. Der fik jeg den.

Endelig fik vi overstået de syv minutters ørkenvandring, men jeg skulle opleve endnu en fornedrelse. Ved skolens gitterport bøjede hun sig

pludselig ned og omfavnede mig, kyssede mig på kinden medens alle så det, hviskede i mit øre: »Held og lykke i skolen min dreng.«

Havde jeg haft mod, havde jeg sparket hende over skinnebenet. Jeg flåede mig løs af hendes favntag og styrtede ind i skolegården. Jeg vidste jo præcis hvor 1. klassen skulle stille op, så jeg søgte over i venstre side af gården og besvarede ikke hendes vinken til mig. Nu havde hun krænket mig tilstrækkeligt.

Så rungede klokken og alle klasserne kom omgående på plads. Dog ikke den nye 1. klasse. Der var vild forvirring. Det var åbenbart kun mig, som havde smugtrænet. En yngre venlig lærer kom smilende hen og viste os, hvorledes vi skulle stille op. Så traskede vi udisciplineret efter ham til 1. etage. Smuk stentrappe med et fint gelænder med træknopper på, så man var afskåret fra at glide ned ad gelænderet. På første dør til venstre var skåret et éttal, fint træskærerarbejde og smukt maledede døre, mørkeblå.

Indenfor døren var en garderobe med knager til overtøjet. Vi blev modtaget af en lærer som sagde, at nu skulle vi finde os en plads. Der var tre rækker borde som var sammenbygget med bænke. Vi var 32 smådrengene som nu skulle opleve skolelivets glæder, men man skal aldrig glæde sig før dagen efter.

Vi fandt alle en plads, jeg nogenlunde i midten af klasseværelset. Så satte læreren sig op bag katederet og så venligt på os. Jeg havde mit tornyster med ind i klassen, udrustet til at modtage lærdom, men det blev der ikke brug for den dag.

Læreren var vel ca. 40 år gammel, meget mager med fremstående kindben. Nu smilte han venligt til os, og fremviste dermed en række sorte hul-lede tænder. Omgående skjulte han sit smil ved at holde hånden for munden. Åbenbart var han selv klar over sit handicap. Så begyndte han at tale til os. Hans tale lød nogenlunde således:

– Ja, kære drenge, nu er I altså kommet i skole, og der er meget I skal lære. Først og fremmest disciplin, men det kommer efterhånden. Mit navn er Hr. Simonsen, og jeg skal være jeres klasselærer. Det betyder, at jeg skal undervise jer i de fleste fag i 1. klasse. Jeg har her en protokol, og hver morgen råber jeg jeres navne op for at konstatere, om alle er mødt. Jeg begynder allerede i dag at råbe hver enkelt drengs navn op, og så svarer I ved at sige: »Her«. Imedens dette foregår skal I nøje lægge mærke til den plads, I sidder på, for det bliver jeres plads foreløbig.

1. A 1920 på Duevejens Skole. I baggrunden lærer P. Simonsen. Gregers sidder som nr. 2 fra højre på anden række, spejderen Kaj står til højre for lærer Simonsen, Bulder står yderst til højre på bageste række, og duksen sidder på forreste række som nr. 2 fra højre.

Så råbte han hver drengs navn op i alfabetisk rækkefølge ud fra efternavnet. Da det var overstået sagde han:

– Det er nok for i dag, vi begynder gradvis. I morgen får I allesammen udleveret en A. B. C. og et stilehefte samt en regnebog. Så kan I godt gå hjem igen.

Det var den dag, som jeg havde set hen til med så store forventninger, og så fik vi ikke en gang lov til at være der i én time, oplevede ikke et frikvarter. Værst af alt: Jeg fik ikke brug for mit tornyster. Slukøret luskede jeg langsomt hjem. For mig var første skoledag en dundrende fiasko.

Næste skoledag var betydelig bedre. Vi fik de lovede bøger uddelt, og fik besked på at lægge »bind« om bøgerne til næste dag. Bøgerne skulle skånes for slid.

I 1. time skulle vi have regning. Læreren tegnede et smukt étal på tavlen, og nu skulle vi skrive en side fuld af lige så smukke ettaller. Det var

let. Så gik det videre med de øvrige tal til klokken ringede til frikvarter.

I næste time fik vi besked på at tage overtøjet på og gå ud i naturen. Vi gik til de ubebyggede grunde i Fuglebakkekvarteret, skulle sætte os i en rundkreds omkring læreren. Så plukkede han forskellige ukrudtsblomster, holdt dem op så alle kunne se dem, og fortalte hvad de hed. Naturligvis kendte jeg alle sorterne, men ikke ved navn. Så marcherede vi tilbage til klasseværelset, og så ringede klokken til frikvarter, det store frikvarter kl. 10, som var et spisefrikvarter, der varede 20 minutter.

3. time var god. Der havde vi undervisning i dansk. Nu kom vores A. B. C. i brug. Det var noget, som jeg kunne bruge. Nu begyndte det, som jeg havde glædet mig mest til: at lære at læse.

På tre dage skulle vi kunne fremsige alfabetet udenad. Det havde jeg let ved. På trediedagen blev vi hørt i alfabetet. Jeg lirede det af i en voldsom fart og fejlfrit, da han hørte mig.

Så viste han mig nogle enkelte lette ord og spurgte, om jeg kunne læse dem. Det gik godt. Så kaldte han mig op til katederet, løftede mig højt i vejret og sagde: »Ham her, han kan, han bliver til noget.« Jeg var helt flov over den æresbevisning.

Således gik de første par uger aldeles glimrende, men så skete der noget uheldigt.

På hospitalet

En dag gik jeg og legede nede i vores gård. Pludselig følte jeg mig så syg og mat, at jeg havde det største besvær med at kravle op ad vores køkken-trappe til 4. sal. Jeg øjnede ringeklokken, som ikke var elektrisk, men forsynet med et lille håndtag, hvorpå der stod: »behag at dreje.« Det behagede mig i høj grad at dreje for at tilkalde hjælp fra mor. Da hun åbnede døren, så hun øjeblikkelig min miserable tilstand, tog tøjet af mig og lagde mig i seng. Hun ringede efter lægen, som kom ret omgående.

Lægen var en meget fornem herre, som hed Dr. Dujardin. Han var så fornem, at han hverken sagde goddag eller farvel, og desuden gik han med en sort bowlerhat, som han aldrig tog af. Måske var han skaldet? Han sagde til mor: »en ske.«

Omgående hentede hun en ske. Han vendte skeens skaft mod mig.

»Gab,« sagde han og stak skeskafte ned i min hals.

»Sig ah,« kommanderede han videre. Så mig i halsen og sagde:

»Difteritis, han skal ind omgående. Jeg sørger for ambulance.«

Som en vind var han ude af døren uden at sige farvel. Så kom mor ind til min seng for at trøste mig. Kærligt sagde hun:

– Du skal ikke være ked af det. Du skal blot indlægges på hospitalet nogle dage. Så bliver du snart rask igen og kommer hjem. Om lidt kommer ambulancen og henter dig.

– Ambulancen? spurgte jeg lykkeligt.

Tænk at jeg skulle opleve at køre i ambulance, måske endda med ba-bu horn. Det var næsten for spændende til at være sandt, men livet giver ofte mange skuffelser.

Snart ringede det på dørklokken, og en portør i hvid trøje og sorte bukser kom ind, lagde et tæppe om mig og løftede mig op.

– Hvor er båren? spurgte jeg.

– Det er ikke nødvendigt med en bære til en splejs som dig, lød svaret. I sine stærke arme bar han mig, som var jeg et spædbarn. Hvor nedværdigende. Jeg kunne have tudet af skuffelse, men det blev endnu værre. I stueetagen stod en anden portør med båren og ventede. Så fik jeg endnu et tæppe over mig og til sidst et lagen. Nu kunne jeg høre en masse nys-

Det var en sådan mørkeblå kassevogn med blændede ruder, der bente Grogers, da han i 1920 kom på hospitalet.

gerrige barnestemmer fra de mange børn, som havde samlet sig udenfor på fortovet, for at se hvem der nu skulle køres bort.

Da portørerne løftede baren, tog jeg en snip af lagenet og dækkede mit ansigt med. Jeg ville ikke være overbegloet af de mange nysgerrige unger, men forgæves. Portøren fjernede omgående lagenet, og med en barsk vits udbød han:

– Du behøver ikke at dække dig til, du er ikke død – endnu.

Den værste skuffelse havde jeg tilgode. Det var slet ikke en rigtig ambulance. Det var en mørkeblå kassevogn med blændede ruder, som bare blev trukket af en hest. Min skuffelse var så stor, at jeg lå bevidstløs i mindst et par døgn, eller måske var det på grund af feberen.

Langt om længe vågnede jeg, ved at jeg hørte barnegråd. Et spædbarn græd meget længe. Da det endelig holdt op med at græde, overtog et andet spædbarn »sangene«.

Det viste sig, at man havde anbragt mig på en stue med fire-fem spædbørn, og græd det ene ikke så græd det andet. Af og til græd de alle på én gang. Denne uudholdelige »koncert« varede i flere døgn. Jeg lå i mange dage i denne støj uden at kunne spise eller drikke. Jeg følte mig så syg og så mat, min hals var næsten lukket, jeg kunne intet sige.

Dagligt blev jeg penslet i halsen med en desinficerende vædske, som

smagte modbydeligt. En søndag kom hele familien på besøg. Det viste sig, at jeg var blevet indlagt på første etage i amtssygehuset på Nyelandsvej. Min seng blev transporteret hen til vinduet, og nedenfor stod hele familien og vinkede op til mig. De måtte ikke komme ind til mig på grund af smittefaren.

De vinkede, jeg vinkede tilbage. De vinkede igen, og jeg vinkede tilbage. Det blev lidt ensformigt med den vinken. Min far råbte noget til mig, men jeg kunne intet høre. Så gjorde han en bevægelse med den ene hånd, førte den til munden og gjorde tyggebevægelser og klappede sig velbehageligt på maven, som om han havde spist noget, som var meget velsmagende.

Så var jeg træt af at vinke, og forsøgte at vinke dem bort. Jeg faldt tilbage i puderne. Lidt efter kom en sygeplejerske smilende med et stort stykke lagkage på en tallerken.

– Nu skal du bare se, hvad dine forældre har haft med til dig, et meget stort og smukt stykke lagkage.

– Ja, det er meget pænt, svarede jeg.

– Nu skal jeg hjælpe dig med at spise det, sagde hun.

– Ja, gør det, spis bare det altsammen, svarede jeg.

– Vil du slet ikke smage den dejlige lagkage?

– Nej, jeg skal kaste op, svarede jeg, og det skulle jeg.

Efterhånden forsvandt feberen, og jeg kunne så småt begynde at spise. En dag kom en sygeplejerske og sagde smilende:

– Nu er du så rask, så i morgen bliver du flyttet til barakken.

Barakken? Jeg så for mig en husvildebarak. Hvad skulle jeg nu udsættes for? Ganske rigtigt. Næste dag kom en portør og bar mig til en træbarak, hvor der langs væggene stod en række senge med syge drenge. Det var herligt, nu slap jeg for barnegråd.

Der var mange syge drenge i alderen fra ca. fem til fjorten år. Vi snakkede så herligt sammen. Søndage var jeg nærmere familien. De stod lige uden for vinduet, og jeg kunne høre alt, hvad de sagde. Jeg fik chokolade og frugt, men kunne ikke spise noget. Så snart de var gået, delte jeg godterne ud til de andre drenge.

Endelig kom den dag, hvor jeg måtte stå op. En sygeplejerske gav mig tøj på, hospitalets grimme og alt for store tøj.

Hurtigt rejste jeg mig, stod op på gulvet, og væltede omgående over på nabosengen. Jeg kunne slet ikke stå på benene endnu. Den daglige pensling i halsen fortsatte, men nu begyndte appetitten at indfinde sig, og endelig blev jeg udskrevet og var hjemme igen. Så kunne jeg atter begynde i min skole.

I skole igen

Men nu var tonen blevet helt anderledes i skolen. Hr. Simonsen var vred hver dag. Første time startede med, at vi skulle synge morgensang. Derefter bad Hr. Simonsen »Fader Vor«, og så tog undervisningen fat.

Under min sygdom var jeg kommet langt bagud for de andre drenge. Hr. Simonsen gik hver time frem og tilbage mellem bordrækkerne og svirpede truende med spanskrøret. Af og til faldt der en lussing af, når en dreng ikke kunne svare omgående. Jeg var virkelig bange for ham.

Vi havde en kvik og frisk dreng i klassen, som hed Kaj. Han var »Ulleunge«, en slags forberedelse til at blive spejder. Han var rigtig kæk og munter, som en spejder skal være. En dag havde Kaj gjort noget, som var galt, jeg husker ikke hvad.

– Ud i garderoben knægt, kommanderede Hr. Simonsen.

Kaj gik modigt ud i garderoben, og nu lød der tre klask fra spanskrøret. Så kom Kaj og læreren ind igen. Kajs øjne var opspilede på grund af smerte, men han smilte tvungent over hele ansigtet. En spejder er modig, og det var Kaj. Ingen skulle få ham til at udgyde en tåre. Han blev et eksempel for os andre.

Min bror Albert spurgte mig en dag: »Hvem er din klasselærer?«

– Hr. Simonsen, svarede jeg.

– Så har du været uheldig.

– Hvorfor det?

– Han er én af dem, som slår hårdest, han lægger alle kræfter i, når han svinger spanskrøret.

– Har du prøvet det?

– Ork ja, flere gange, vi har ham i sløjde.

– Får I også tæv i sløjdetimen?

– Næsten hver gang. Han finder altid én eller anden, som skal ha' bank. Han er forhenværende snedkersvend, men ffolset savede halvdelen af den ene pegefinger, og så læste han til lærer.

Jeg havde forlængst bemærket, at han manglede halvdelen af den venstre pegefinger. Jeg vidste blot ikke hvorfor, men det så interessant ud, når han pegede med den forkerte fingerstump.

Vi var nu kommet langt ind i maj; og i næste måned begyndte sommerferien, så jeg fik ikke megen skolegang i første halvår af 1920.

Min mor fik arrangeret, at jeg skulle på landet i ferien, det ville jeg have godt af efter min sygdom.

I det forår var min søster blevet forlovet, så nu havde jeg en svoger. Én af de første gange vi så ham, gav han mig og Albert en iskage til en krone. Vi var overvældet over den flothed. Medens vi slikkede i os, sagde Albert veltilfreds:

– Det er en god svoger, vi har fået. Ham skal vi nok få glæde af.

Min nye svoger Robert havde en søster, som var gift med en maskinmester i Ribe. Mor fik arrangeret, at jeg kom på ferie der. Allerede kl. 6 om morgenen startede ferietoget til Jylland. Jeg ankom til Ribe kl. halv seks om aftenen. Ferietoget stoppede ved alle stationer undervejs, og vi skulle sejle over to bæltter, så rejsetiden var lang, og dødtræt ankom jeg til Ribe.

Mine ferieførelde var venlige mennesker, som altid talte så pænt til mig. De havde en lille søn på 4–5 år, som jeg gik lange ture med. Man havde fortalt mig, at i Ribe var der en storkerede på hvert andet hus. Det var nok lidt overdrevent, men der var virkelig mange storkereder overalt i byen.

Jeg havde aldrig før set denne eksotiske, store fugl, som man forsøgte at bilde små børn ind, at de var kommet med.

Rundt om på tagene sad storkene og knebrede med næbbene, det lød, som når man klapper kage. I skolen havde vi lært sangen: »Stork, stork langeben, hvor var du så længe? Så du Kong Faraos høje sten? Gik du i Nilstrømmens enge?« Jeg havde endnu ingen anelse om, hvad Kong Faraos høje sten var, men jeg var meget fascineret af de smukke fugle.

Jeg gik ture til marsken og nød synet af de uendelige vidder, og det var et mærkværdigt syn at se en sejlbåd sejle gennem Ribe Å. Åen var skjult af det høje græs, så det så ud som om, båden skar sig gennem marsken på vej mod havet.

Når man har det godt, går tiden hurtigt. Jeg led ikke af hjemve, og har forøvrigt aldrig gjort det. Sommeren 1920 var varm og solrig. Jeg husker, at de voksne sagde: »Vi må ønske og bede om regn.«

Her ses skolegården med muren, der adskilte pige- og drengegården. Døren i muren var kun beregnet for passage af lærerpersonalet.

Så en dag var ferietiden omme, desværre. Hjem med tog og færge og på Københavns Hovedbanegård blev jeg modtaget af min søster og mor. De spurgte nysgerrigt om, hvordan jeg havde haft det.

Joh, jeg havde da haft det godt. Så så min mor meget sigende på min søster og sagde hen over hovedet på mig: »Hvor er han dog kommet til at tale jysk.«

Jeg har altid haft »sprogøre«, og nu fik den »hele armen«. Jeg talte nu til dem med sydjysk accent, for at gøre mig interessant. Det lo de meget af. De kunne jo ikke vide, at det var nødvendigt for et ferie barn at akklimatisere sig, hvis man ville lege med de andre drenge. Ellers måtte man høre den vanlige: »København er du savner din moders papa---«.

Så var skoleferien forbi, og det var godt. Nu ville jeg lære noget. Min sygdom i begyndelsen havde sat mig tilbage, nu skulle det indhentes.

Skolen var virkelig god, som skolebygning. Som nævnt gik piger og

dreng hver for sig. I den røde mur som adskilte pige- og drengegården var en smal gitterlåge, beregnet for passage af lærerpersonalet. Det var på det strengeste forbudt os at gå ind i pigegården, og hvad skulle man også dér. Vi fik at vide, at det kostede tre slag af spanskrøret eller en svedetime, hvis vi vovede os ind til pigerne. Det var intet problem for mig, eftersom piger overhovedet ikke eksisterede i min verden.

I drengegården havde vi en gårdlærer, og i pigegården var en gårdlærerinde.

Nederst, i kælderetagen var en spisekælder, hvor de fattigste børn hver dag, efter ansøgning, fik varm mad i spisefrikvarteret. Ligeledes var der en badekælder, hvor vi én gang om måneden fik bad.

På første etage var der fire klasseværelser og således videre op, men på øverste etage var der tegnesal med rigtige ateliérvinduer og rekvisitrum. Ligeledes var der en sløjdsal for drenge, og en kogesal for piger.

Min førsteklasse fik hurtigt lært skolens strenge eksercits med rør, retstilling og fremad march.

Vores klasselærer, Hr. Simonsen var gårdlærer på formiddagsholdet, og efter ferien var han meget vred. Hans kæphest var danskundervisningen. Jeg husker tydeligt, at Mogens den første skoledag efter ferien blev spurgt om noget, men at det knob med at svare omgående. Så bankede Hr. Simonsen Mogens i hovedet meget hårdt og flere gange med den flade ende af blyanten og sagde: »Så er det slut med ferien, nu skal der arbejdes.«

1920 var et historisk år, men det fattede vi smådrenge ikke meget af. Det var det år, hvor vi fik Sønderjylland tilbage. Der var blevet trykt hæfter med billeder af den gamle og den nye grænse. Desuden var der sønderjyske sange i hæftet, som vi skulle lære udenad, f. eks. »Venner ser på Danmarks kort«, og »Det haver så nyeligen regnet«. Jeg sang gladeligt med, især på den vemodige: »Det haver så nyeligen regnet«. Jeg syntes, at den var så smuk.

Det blev et meget fædrelandsk år, hvor vi lærte at hade tyskerne i almindelighed, og prøjserne i særdeleshed.

Jeg slap godt igennem første klasse. Ikke én eneste gang stiftede jeg bekendtskab med »Mester Erik«, og jeg fik ikke én eneste svedetime. Lykken var nok bedre end forstanden.

Fritidsinteresser

Jeg havde to fritidsinteresser, der på en måde var som ild og vand. Ilden, det var de store kulfyrede lokomotiver, som rangerede jernbanevognene på Nørrebro station, som den gang lå ved Stefansgade. Der var jernbaneskiner fra Frederiksberg, tværs over Rolighedsvej, Rantzausgade, Stefansgade og Nørrebrogade. Naturligvis kørte togene over Falkonér Allé, men her var der, som over Nørrebrogade, bygget en træbro, så at fodgængerne ikke behøvede at vente på, at jernbanebommene gik op. Ofte har jeg stået på én af de to broer, kigget ned på de passerende jernbanetog og nydt den herlige sky af røg og damp fra lokomotivets skorsten. I en kort stund kunne man blive indhyllet i damp, så man blev usynlig.

Bedst var Nørrebro Station, hvor der blev rangeret i det uendelige. Bommene gik ned og op og spærrede for gadens trafik, og det skete tit, heldigvis.

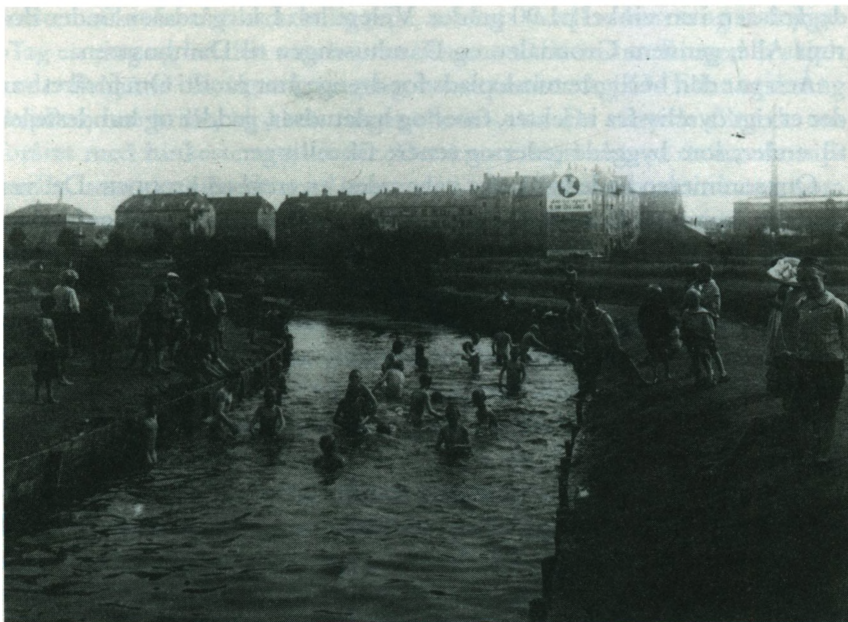
Åh, at se de kæmpemæssige, prustende dampheste rulle frem og tilbage, medens de trak eller skubbede de mange jernbanevogne på plads gennem de mange skiftespor, det var livet.

I en fløjte blæste en togmand sine signaler til lokomotivføreren, og lokomotivet kørte frem og tilbage, bommene gik stadig ned og op. Det skete, at lokomotivføreren satte så stærk damp på, at de kæmpemæssige hjul roterede rundt i rasende fart, inden toget kom i gang, hvilken styrke! Tænk at kunne beherske så store kræfter. Da var min fremtidsdrøm at blive lokomotivfører, og det var årsagen til, at jeg til jul og fødselsdage ønskede mig jernbanetog og skinner.

I mit barndomshjem var der ingen pigebørn. Der var min mor og min voksne søster, men det skete, at min kusine Anna kom på besøg. Vi var jævnaldrende, så vi burde egentlig godt kunne lege sammen, men nej. Piger var mærkelige. De var blottet for fantasi. Pludselig kunne hun udbrude:

- Skal vi ikke lege sammen?
- Det kan vi da godt, svarede jeg.

Så tog jeg mit kæreste legetøj frem: Legetøjstog og skinner. Bedst som

Børnene bader i Ladegårdsåen (Åboulevarden) o. 1922. Billedet er taget, så vi ser ind imod byen. Frederiksberg ligger på højre side af åen.

jeg havde fået samlet skinnerne og begyndte at skubbe jernbanevognene, blev hun sur og sagde:

- Skal vi ikke hellere lege noget rigtigt?
- Hvad er noget rigtigt?
- Ja, Far, mor og børn f. eks.
- Vi har da ingen børn.
- Jeg har da taget én af mine dukker med.
- Vor Herre bevares. Tror du, at jeg leger med dukker?

Næh, en drengs verden var helt anderledes. I drengesindet var fantasi og visioner. Min fantasi fik også afløb gennem min anden interesse: Ladegårdsåen, som dannede grænsen mellem Københavns og Frederiksbergs kommuner. Der skete altid noget. Der var vandet, min anden interesse. Som dreng var jeg fortrolig med Ladegårdsåen fra Åboulevarden, Ågade, Bispeengen, hvor en anden å nord fra løb sammen med La-

degårdsåen i en vinkel på 90 grader. Videre løb Ladegårdsåen under Borups Allé, gennem Grøndalen og Damhusengen til Damhussøen.

Åen var den herligste tumleplads for drenge året rundt. Om foråret var der et rigt dyreliv fra insekter, frøer og haletudser, gedder og hundestejler til ænder, som byggede reder og senere fik ællinger.

Om sommeren badede vi ofte i åen uden en trevl på kroppen. Det var naturligvis strengt forbudt, man måtte ikke krænke den offentlige blufærdighed. Men åen var jo en grænse mellem to kommuner, og enhedspolitiet var endnu ikke blevet dannet. De to kommuner havde hver sine politibetjente, og det var let at skelne dem fra hinanden. Københavnerbetjentene var oftest i besiddelse af en pondus, andre af en vom som de benyttede til at skubbe folk bort med, hvis der var opløb. Desuden bar de en hjelm, som var sort, forsynet med en gultskinnende kam, som hanen der bærer kam.

Frederiksbergs politi var slanke og spændstige mænd, som i regelen patruljerede på cykel, ledsaget af en schæferhund i snor. I modsætning til københavnerpolitiet bar de ikke hjelm, men en sort kasket med lakskygge og guldstreger, de var farlige.

Medens vi badede, lagde vi vores tøj på åbrinken. Så skete det en dreng råbte: »Lyneren«, og så var det med at få fat på tøjet og vade over på den anden side af åen. Betjentenes myndighed ophørte ved åen, så kom der en frederiksbergbetjent, vadede vi over på københavnsiden og vice versa.

Når sommeren var omme, var åløbet og de grønne enge den herligste tumleplads, hvor vi drenge legede cowboys, indianere, politi og tyve o. m. a. Piger var aldrig med i vores aktiviteter.

På engen ved Hillerødgade var der en gang blevet aflæsset nogle store lerede jordbunker, sandsynligvis fra udgravning af en byggeplads. For os drenge var disse jordbunker Grand-Canyons bjerge, og engene var den herligste prærie i mine drengeår.

Om vinteren blev åen naturligvis benyttet til skøjtebane, helt fra Falkonér Allé til der, hvor Damhusengen begyndte. Hverken trusler, bønner eller tærsk kunne afholde mig fra at lege ved Ladegårdsåen.

I den store karré, hvor vi boede, var der vel henvend 75–100 børn. Drenge og piger legede aldrig sammen. Hver eneste sommeraften legede pigerne deres sanglege. F. eks. kunne de stille sig op i en stor rundkreds, og i hænderne holdt de en lang snor, som nåede hele kredsen rundt. I

midten af kredsen stod en enlig pige, medens rundkredsen sang så dejligt: »Tag en ring og lad den vandre, fra den ene til de andre. Ringen er skjult under bølgernes blå, sig mig en gang, hvem tænker du på?« Eller også sang de »Bro, bro brille, klokken ringer elleve---«. De startede allerede om foråret med hinkesten og -ruder. Det kunne også ske, at de havde nipsenåle, som de nipsede med, men det var allsammen aktiviteter, som drengene aldrig deltog i. Pigerne leger forekom os énsformige og trivielle.

Feriebarn i Horsens

Da første skoleår var slut, begyndte sommerferien på ny, og jeg kom op i 2. klasse. Herligt, nu var man ikke en »nulbisse« længere. Jeg kom dog ikke på ferie i Ribe, eftersom min svogers søster havde fået en baby, så nu var hun beskæftiget med den. Men min far havde en kusine, som boede i Horsens og var gift med en kriminalbetjent. Der havde min mor fået arrangeret, at jeg kunne komme på ferie. Kriminalbetjenten gik aldrig i uniform, han var jo opdager, eller det man i dag kalder for detektiv. De havde en voksen datter og en søn, som var i købmandslære i en anden by.

Datteren var ansat på apoteket, og stærkt engageret i sin kæreste, så jeg så ikke meget til deres børn.

Senere har jeg hørt, at århusianere kalder Horsens for: »Jyllands Kirkegård«, fordi den er så uendelig kedelig.

For mig var Horsens en uforglemmelig oplevelse. Der var en banegård, en havn og allerbedst: Horsens Fjord. Jeg faldt omgående til blandt de andre drenge. Jeg havde jo lidt rutine i den jyske mundart, så jeg blev overhovedet ikke drillet, fordi jeg var københavner. Udenfor byen boede vi i mine ferieforældres store sommerhus ved fjorden. Flere drenge havde en jolle eller pram, så der var rig anledning til at komme til at ro, og jeg elskede jo vandet. Desuden var der den skønneste omegn med det store lystanlæg, hvad kunne man forlange mere?

Det skete, at kriminalbetjenten sagde til mig: »Vil du med på stationen i aften, jeg skal skrive nogle rapporter, så kan du se, hvordan der ser ud.«

Det ville jeg gerne. På politistationen sagde han: »Du kan gå ind på det andet kontor, nu skal jeg vise dig en skrivemaskine, så kan du øve dig på den.«

Jeg nød det. Hvad mon de tænkte derhjemme, når de modtog et maskinskrevet brev?

Min ferievært blev som en ven for mig. Jeg kunne tale frit med ham om alt, og han havde altid tålmodighed og lyst til at høre på mig.

Som Hr. overbetjent i Statspolitiet, Jens Gjedsted, var han meget agtet og respekteret af alle, som kendte ham. Han var ret høj og slank og i be-

siddelse af en magtfuld udstråling. I det hjem var hans ord lov. Hans kone kaldte jeg tante, selv om jeg nok vidste, at hun ikke var min tante, men min faders kusine. Det faldt mig naturligt at kalde ham for onkel Gjedsted.

Selv om han aldrig brugte knotne ord eller kommanderede med sin kone og børn, virkede det på mig, som om de var lidt angst for ham, nærmest underdanige. Jeg fattede ikke hvorfor, han var hverken brydsk eller bøs, men meget alvorlig og retsindig.

En aften, da vi var færdige med at spise, sagde han til mig:

– Vil du med på stationen i aften, Gregers, jeg har en kedelig sag.

Selvfølger ville jeg det, øve mig på skrivemaskinen. Da jeg havde fået sat papir i maskinen, medens døren stod åben til hans kontor, hørte jeg hans stemme og lyttede. Han sagde:

– Prøv nu på at holde op med at græde, vi må til bunds i sagen.

Jeg luskede hen til døren og så nu en forarmet dreng på 14–15 år, som sad og hulkede så inderligt, medens han uafbrudt tørrede sig i øjnene med et snavset lommestørklæde. De sad på hver sin side af hans skrivebord. Hr. Gjedsted var i færd med at skrive en rapport, men det gik så langsomt, drengen græd uafbrudt, så det var svært at fatte, hvad han sagde. Hr. Gjedsted beroligede ham:

– Vær nu lidt rolig min ven, jeg gør dig ikke noget ondt. Lad mig nu få alt at vide, helt fra begyndelsen. Så kom forklaringen, stødvis, grædende og med dybe hulk:

– Jeg skulle tjene på gården ... ved Lemvig ... Jeg var altid sulten, ... arbejdede hele dagen ... fra morgen til aften ... Han skældte mig altid ud ... slog mig også. Så længtes jeg hjem ... til mor ... og så stak jeg af ... kunne ikke mere.

– Hvad tror du, din mor og far siger til, at du har stjålet?

– Jeg har ingen far.

– Er dine forældre blevet skilt?

– Nej ... far faldt i krigen. Vi er ... sønderjyder.

– Nu begynder jeg at fatte din situation. Du ville hjem til Tønder, havde ingen penge til rejsen, så stjal du damecyklen, ikke sandt?

– Jo.

– Ja, og så er det, at du har begået noget kriminelt ved at stjæle din madmoders cykle, og dermed kommer politianmeldelsen ind i billedet.

Hør så på mig: nu tager jeg denne rapport ud af maskinen og river den i stykker. Sådan. Hvis du nu lover mig, at du aldrig mere vil begå noget, som er ulovligt, vil vi glemme hele sagen. Vil du love mig det?

– Ja, det vil jeg, helt bestemt.

– Godt, så tager du cyklen, følger med mig på banegården. Jeg sender cyklen retur som banegods, og du tager toget til Tønder.

– Jeg ... har ingen penge.

– Nej, men jeg betaler din billet, hold så op med at græde.

Et stort og varmt smil bredte sig i drengens ansigt. Han takkede så hjerteligt, at han var nær ved at græde på ny.

Naturligvis har jeg ikke stenograferet hvert ord ned af dette forhør, men det gjorde så dybt indtryk på mig, at jeg mener, at jeg har gengivet det korrekt, i hvert fald selve handlingsforløbet.

Efter dette forhør fik jeg den dybeste respekt for Hr. Gjedsted, han skulle udføre sin pligt, men bag hans alvorlige ydre boede et varmt sind. Han var forstående og handlede selvstændigt pr. konduite.

Af og til kunne jeg se mit snit til at kigge ned i arrestgården, når de arresterede havde gårdtur. Gården var rund og opdelt i felter med mure, som om det var en stor lagkage, som var skåret ud i lige store stykker. En dag var der en fange, som fik øje på mig. Han havde et stort fuldskæg og så meget vred ud. Han løftede armen, knyttede sin store næve og truede af mig. Jeg trak mig skyndsomst tilbage – tænk hvis han en dag kom ud og genkendte mig?

En dag mødte Hr. Gjedsted to velklædte herrer på gaden. De var italienere, mørkhårede og fremmedartede. De bar begge en stor kuffert i hånden. Hr. Gjedsted stoppede dem og sagde:

– Må jeg se, hvad De har i Deres kufferter?

Ingen svar. Han viste sit politiskilt frem og arresterede dem på stedet. De fulgte godvilligt med på »stationen«, og det viste sig, at begge kufferter indeholdt adskillige guldsmykker, ringe, armbåndsurre o.l. Det var professionelle indbrudstyre, og jeg gætter på, at de var efterlyst, siden han så omgående kunne gennemskue dem.

Joh, i Horsens fik jeg set lidt af samfundet på vrangen, men jeg oplevede nu mest de lyse sider.

Således kom Hr. Gjedsted spadserende efter en aftenstur og sagde:

– Så har jeg købt en båd til dig, Gregers.

– En båd?

– Ja, en robåd. Det er en pram. Jeg købte den af fiskeren for 300 kroner.

– 300 kroner? Jamen jeg er her jo kun på ferie, og så mange penge?

– Nej, det er billigt. Jeg fik to ålejern med i købet.

– Ålejern?

– Ja. En dag skal vi to ud og prøve at stange ål.

Stange ål. Hvor var livet dog dejligt og spændende! Hvor kunne mennesker dog være rare og gode. Det var livet for en han: Lidt efter tilføjede han:

– Jeg bryder mig ikke rigtigt om at du skal være taknemmelig overfor de andre drenge, når du gerne vil på fjorden, og forresten, jeg har selv fået lyst til at ro af og til. Det er sundt.

Han talte ofte om, hvad der er sundt, søgte sundhed. Hver dag, når vi havde spist, fik han smerter og jamrede sig højlydt.

Vi roede ud på fjorden, og da skete noget mærkeligt med Hr. Gjedsted. Han blev et helt andet menneske. Han havde badedragt med, smed skjorte og bukser og sprang på hovedet i vandet.

– Kan du svømme? råbte han.

– Nej, det kan jeg ikke.

– Hvad for noget? En dreng som ikke kan svømme? Det skal jeg lære dig.

Så måtte jeg smide tøjet. Han viste mig svømmetagene, holdt mig under brystet og kommanderede: »Armene frem, ud til siden, bøj benene, ud til siden.« Hurtigt fik jeg lært brystsvømning, og på få dage kunne jeg både bryst- og rygsvømning. – Herligt.

Hver gang vi var på fjorden, var han så kåd som en stor dreng. Han kunne more sig med at lege sælhund, dykkede ned og kom op igen et helt andet sted. Hvor herligt at se den respektable overbetjent, detektiven, være drenget og kåd. Hans ansigt var ét stort smil.

En dag tog han ålejernene med. Han stod op i båden med nøgen overkrop, kommanderede mig til at ro langsomt frem, medens han stod i forstavn med ålejernet i hænderne og jog det ned i fjordbunden gang på gang. Så pludselig sad jernet fast i bunden. Han holdt et fast greb i ålejernet, båden gled frem, og han gled på hovedet i vandet. Nej hvor han morede sig over det.

Vi fik aldrig stanget én eneste ål, men kom hjem med mange krabber, som blev kogt, og vi spiste dem med god appetit.

En formiddag, da jeg var alene hjemme med min »tante«, kom min far uventet på besøg. Hun blev ganske bestyrtet og udbød:

– Men Frederik, er det dig?

– Ja, såmænd er det så, Charlotte.

– Er der sket noget, siden du kommer så uventet?

– Nej, jeg har blot været til kongres i Århus.

– Du kunne have skrevet i forvejen, så ville jeg ha' frokost parat til dig. Jeg anede jo ikke, at du ville komme.

– Nej tak. Jeg har tænkt mig at be' Gregers vise mig byen, og så vil jeg gå ind et sted med ham og få et par stykker smørrebrød.

– Du kommer vel tilbage senere?

– Nej, jeg skal videre med toget i eftermiddag.

– Så bli'r Jens ked af det. Han tror, at jeg er ugæstfri. Han vil sikkert gerne hilse på dig efter alle de år.

Hun var virkelig bekymret, havde angst i blikket.

Så fulgtes jeg med min far. Vi holdt hinanden i hånden, men først viste jeg ham ned til bådebroen og båden.

– Se, det er min båd, sagde jeg.

– Din båd, hvordan det?

– Hr. Gjedsted har købt den til mig. Skal vi ro en lille tur.

Han svarede ikke, var sikkert overvældet. Uden et ord gik han om bord i båden, satte sig i bagstavnen, og jeg roede.

– Hvor har du lært at ro? spurgte han.

– I Frederiksholms Kanal, svarede jeg.

– Hvem har tilladt dig det?

– Ingen. Der er heller ingen, som har forbudt mig det.

– Du er stadigvæk rapkæftet.

Dyb tavshed. Hans mund lignede en sur agurk.

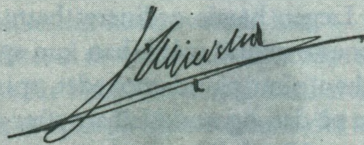
Han havde ingen anelse om, at jeg med min bror Albert så ofte, sammen med andre drenge, lejede én af de dejlige robåde: Smut, Inger, Anna, Perle etc. i Frederiksholms Kanal. Det var ikke noget, man bad om tilladelse til. Man vidste, at det ville blive et nej. Jeg ville ikke lyve, og sagen blev aldrig omtalt senere.

A n b f a l i n g .

G r e g e r s F r e r a l e v af København har været i min Tjeneste fra den 30/6 1922 til den 1/8 1922.

Der meddeles ham herved det Vidnesbyrd, at hans Forhold saavel i som udenfor Tjenesten har været særdeles tilfredsstillende.

H o r s e n s , den 1' August 1922.

Anbefalingen fra J. Gjedsted i Horsens.

Bagefter gik vi rundt i Horsens by hvor jeg skulle vise ham seværdighederne, men det mest seværdige, båden, havde han jo set.

- Far, nu skal jeg vise dig Danmarks bredeste gade, Søndergade.

Vi gik gennem Søndergade og stoppede ud for Jørgensens Hotel.

- Hvem har bildt dig ind, at det er den bredeste gade i Danmark?
- Det siger de drenge, som jeg leger med herovre, svarede jeg.
- Hm, - de har ikke set Frederiksberg Allé.

Vi spiste frokost på Jørgensens Hotel. Jeg var kun 9 år gammel, havde dummet mig ved at røbe udskejelserne i Frederiksholms Kanal.

- Tjener, De må gerne skænke mig en snaps, sagde han til tjeneren. Han drak den omgående, sagde ah, én til. Den blev skænket.

I min naivitet misforstod jeg situationen. Troede at den anden snaps var til mig, og jeg drak den omgående. Han nåede ikke at hindre det. Så bare måbende på mig, men jeg måtte høre om det adskillige år efter. Det glemte han aldrig.

Så fulgte jeg ham til banegården og vinkede farvel, da toget kørte.

Således tilbragte jeg mine sommerferier 1921 og 1922 i Horsens. De står stadig for mig som nogle af de lyseste minder fra min barndom. Desværre, i 1922 var Hr. Gjedsteds helbred vaklende. Hans mavesmerter var taget til. Lægen havde ordineret ham, at han ikke måtte spise kød. Ved hvert eneste måltid måtte han kun spise et salathovede med fløde. Dagligt så han olmt på salathovedet, spiste det med væmmelse, tyggede og tyggede på det, og umiddelbart efter at han havde spist det, kom mavesmerterne. Han holdt sig på maven og jamrede højlydt af smerte. Hans kone så bekymret og medlidende på ham.

Efter at jeg var kommet hjem fra ferien i 1922, sendte han mig et brev. Jeg åbnede det i angst og spænding. I kuverten lå en maskinskrevet AN-BEFALING. I den stod hvor lang tid jeg havde været i hans tjeneste, og at min opførsel havde været tilfredsstillende »såvel i som udenfor tjenesten«. Underskrevet: J. Gjedsted. Yderligere var den forsynet med et rødt lakstempel: »Statpolitiet i Horsens«. Jeg har bevaret den i min varetægt som et kært klenodie.

1923 kom jeg ikke til Horsens. Hr. Gjedsted lå da på hospitalet, opereret for åbent mavesår. Så var den ferieplads spoleret.

Mange år efter, da jeg forlængst var voksen og havde fået bil, kunne jeg aldrig passere Horsens uden at parkere bilen, stå ud og gå omkring for at beskue denne dejlige by og dens omegn. Så dukkede de skønne minder frem i mit sind. Jeg følte mig atter som feriebarnt, men da var mine ferieforældre forlængst borte.

Dårlige og gode pædagoger

Barndomstiden svinder hastigt, siger nogle. For mig svandt barndomstiden ikke hastigt, den sneglede sig afsted i træls kedsomhed og tvang. I skole seks dage pr. uge, fjortendagslov hver anden uge, og ellers kun fri på de obligate helligdage og i ferierne. Ikke 1. maj.

Jævnligt kom min bror Albert hjem med tre røde striber over numseballerne, men han søgte at skjule dem, såvidt det var muligt.

– Gør det ikke meget ondt at få af spanskrøret? spurgte jeg ham en dag.

– Næ, det regner jeg ikke for noget. Har prøvet det så tit.

– Hvorfor slår læreren dig?

– Det har jeg glemt, men du holder din kæft, svarede han.

Naturligvis holdt jeg kæft. Vi vidste, at de voksne altid havde ret. Mere end én gang havde vores mor sagt: »Får I klø i skolen, så har I sikkert også fortjent dem.« Der var risiko for et »par på skrinet«, hvis det blev opdaget, at vi ikke havde opført os ordentligt eller havde sløset med lektierne.

Vi var ellevilde i frikvartererne. En dag sprang jeg op på ryggen af en anden dreng, og vi legede hest og rytter.

Uden at ane hvad vi udsatte os for, kom vores gårdlærer Hr. Simonsen, greb mig i ærmet og trak mig ned af »hesten«.

– Til vægs begge to, sagde han.

Så måtte vi hen og stå op ad væggen ved den store indgangsdør resten af frikvarteret. Intetanende stod jeg med ryggen mod muren sammen med den anden dreng i resten af frikvarteret, vi troede, at det var straffen i sig selv, men nej.

Da klokken ringede og frikvarteret var forbi, stillede klasserne sig op i respektive geledder. Hr. Simonsen mønstrede sine »tropper«. Endnu et par drenge kom til vægs, sandsynligvis for sjusket retstilling. Vi måtte først forlade »gabestok«, når sidste klasse var marcheret op i skolebygningen. Derved kom jeg naturligvis for sent op i min klasse.

– Nå, der er du din laban. Nu skal jeg lære dig sømmelig optræden i

skolegården. Jeg vil ikke se nogen fra min klasse opføre sig som dyr. Ud i garderoben, nu skal du hilse på »Mester Erik«.

Jeg gik lydigt ud i garderoben for at modtage min straf.

– Buk, sagde han.

Jeg bukkede mig ned og afventede det første slag.

– Nej, længere ned. Tag fat om anklerne.

I et nu hørte jeg spanskrøret suse i luften og slaget ramte mine endeballer. Jeg rejste mig, troede at ét slag var nok for min forseelse. Du godeste hvor det smertede. Jeg havde ikke oplevet en lignende smerte, siden jeg som fireårig havde taget min moders kreppejern fra gasapparatet og brændt min hånd.

– Buk, tøsedreng. Du har to slag til gode endnu, sagde han.

To slag endnu? tænkte jeg. Kan jeg udholde det?

Jeg bukkede, bed tænderne sammen og tænkte på Kaj, spejderen. Jeg ville ikke være pivet. Skulle nok vise, at jeg var en dreng. Så faldt de to næste slag. Jeg kunne have krympet mig i smerte, men ingen i klassen skulle se mig tude. Jeg vidste, at en lærer kun havde tilladelse til at uddele tre slag, men om det var pr. time eller pr. dag, har jeg aldrig erfaret.

Smerterne tiltog, da jeg satte mig på den hårde træbænk, men jeg bed dem i mig. Lod som om jeg sad på en silkehynde.

Fra sit kateder så Hr. Simonsen ned på mig med et veltilfreds smil. Jeg så ham trodsigt lige i øjnene, og fra den dag hadede jeg ham, som jeg aldrig har hadet noget andet menneske, og mit had tiltog i styrke som tiden gik.

Kun én dreng, duksen, som altid blev nummer ét i klassen, hadede ham ikke. Duksen havde på én eller anden måde fundet frem til, hvornår Hr. Simonsen havde fødselsdag. Så vandrede duksen op til katederet, lagde en stor buket blomster, gladiolus, på katederet, rakte ham hånden, bukkede og sagde: »Til lykke.«

Hr. Simonsen rejste sig, sagde smilende med den ene hånd for munden: »Tak.« De sorte tandstumper huskede han at skjule. Han var cigarryger, nicotinslave. Så snart en time var omme, og han i spidsen for klassen gik ned ad trappen til lærerværelset, tændte han sin cigarstump, og når en time begyndte, kom han ind i klassen med en rygende cigar, som derefter blev anbragt over katederets blækhus. Det var tydeligt, at den megen tobakssovs var medvirkende til at misfarve hans tandstumper.

I 2. klasse havde vi i sidste time om lørdagen geografi. Geografilæreren hed Hr. Bindsbøll. Jeg vil gætte på, at han var ca. 60 år gammel, haltede lidt på det ene ben, havde et helt hvidt tilbagestrøget hår, en lige så hvid tætklippet moustache og en meget dyb stemme.

Han begyndte sin første geografitime med at sige til os:

– Dreng, nu skal I ikke sidde på bænkerne. Sæt jer op på bordene bag jer, så at I alle kan se landkortet. I dag vil vi begynde med at lære byerne at kende fra København til Korsør.

Så trak han i en snor, og som et rullegardin kom danmarkskortet til syne. I hånden havde han en sort pegestok.

– Nu begynder jeg med at nævne byernes navne i rækkefølge, og derefter gentager I dem sammen med mig til alle i klassen kan dem. Mere skal I ikke lære i dag, men bliver der tid til overs, vil jeg læse eventyr for jer. Jo før I lærer dem, jo mere eventyr.

Så tog han fat: København, Roskilde, Ringsted, Sorø, Slagelse og Korsør. Han pegede på hver enkelt by, sagde dens navn, og så begyndte vi at opremse navnene efter ham.

Så holdt han op med at sige noget, nu skulle vi selv. Det gik strålende. Vi messede os gennem bynavnene gang på gang.

– Stop, nu tager vi nogle stikprøver, sagde han.

Så pegede han snart på den ene og snart på den anden dreng. Så skulle de solo kunne opremse bynavnene. Da han havde hørt 10–12 drenge var han tilfreds, ingen fejlede, og da var der knap gået en halv time. Så læste han eventyr. Han kunne læse med en intonering og en iver som en virkelig skuespiller. Vi sad i åndeløs spænding med åben mund og lyttede.

Vi hørte om trolde med to hoveder, om ildsprudende drager, om ædle riddere, som befriede fangne prinsesser, om vilde dyr, om hekse, der kunne trylle mennesker om til dyr og omvendt. Der var ingen ende på, hvor mange eventyr han havde på lager.

Hr. Bindsbølls geografitimer var lige så spændende som den bedste biografforestilling med cow-boys og indianere.

Han var den fødte pædagog, vidste præcis, hvad drenge kunne li', og vi fik det. Han skændte aldrig, og jeg tror aldrig, at han har slået en dreng. »Guleroden« kom frem, og som en god dressør vidste han, at dygtighed bør belønnes.

Jeg ville også nødig have været den dreng, som havde kludret i oprems-

ningen af bynavnene, han ville uvægerligt ha' haft det ubehageligt på hjemvej fra skole.

Resultatet udeblev ikke. Inden skoleårets afslutning kunne hele klassen alle Danmarks købstæder på fingrene og vidste præcis, hvor de befandt sig på danmarkskortet.

Både efterår og efterårsferie blev en travl tid. Jeg skulle samle rester af halm på markerne til kanin- og hønserejerne i kolonihaven.

Hvor Nørrebro Stations rangerspor sluttede ved Hillerødgade var der for enden af skinnerne nogle store jordhøje, som skulle forhindre jernbanevogne i at rulle ud over Hillerødgade, hvis lokomotivet under rangeringen havde givet dem for stor fart.

Alligevel skete det én gang. En lukket jernbanevogn rullede op på jordhøjen, væltede om på siden, dens solide låsetøj brast, og ud over terrænet væltede i hundredevis af kålrabi.

Albert og jeg fik hurtigt organiseret et par store sække, som vi fyldte med kålrabi til kaninfoder. For én gangs skyld gjorde vi noget ulovligt, uden at det blev bebrejdet os. Kaninsteg og hønsekødsuppe var ofte på menuen i hjemmet.

Da min far mente, at jeg var stor nok, sagde han en dag til mig:

- Kan du efterårsgrave haven?
- Det er et stort arbejde, svarede jeg.
- Nej, når man efterårsgraver, skal der ikke rives.
- Men jorden er tung, når det har regnet.
- Jeg betaler dig en krone for det.
- Ja, så vil jeg gerne, svarede jeg.

Jeg gravede et stort stykke hver dag. En dag stødte spaden på noget hårdt, en sten. Jeg gravede den fri, men jeg havde aldrig set en sten i den facon. Den var kuglerund med en diameter på ca. 12 cm. Overfladen var ikke glat, men let nubret. Så kom fantasien i sving. Jeg var straks klar over, at den var tilhugget af menneskehænder, men til hvilket formål?

Var den skabt til at kværne korn med, eller var det en primitiv kanonkugle?

Det viste sig at være en kanonkugle, og jeg gemte den i mange, mange år. Nu befinder den sig på Tøjhusmuseet, hvor den ligger udstillet.

I tredje klasse skulle vi have sangtimer med Hr. Kr. Ribers. Hr. Ribers fortalte, at han, foruden at være lærer, også var organist. Han var en meget markant herre. Han havde et kridhvidt hår, et lige så hvidt overskæg og hvidt fipskæg. Han havde en rund mave, som han yderligere markerede ved at bære et guldur i vestelommen, forsynet med en solid guldkæde som nåede fra den ene vestelomme til den anden. På den tid var det ikke inn at være slank og sportstrænet, nej, en herre af format skulle gerne tillægge sig en pondus. I hele min skoletid var Hr. Ribers iført en lysegrå kamgarnhabit, uden pressefolder i bukserne.

Jeg husker tydeligt den første sangtime med Hr. Ribers. Da alle drenge var på plads, satte han sig bag katederet og udbrød:

– Hør her, drenge. Jeg kørte med sporvogn i går. En fuld mand kom op i sporvognen og satte sig, så sagde han: »Jeg er så TRAT.«

Dyb stilhed. Så spurgte Hr. Ribers: »Hvad sagde den fulde mand i sporvognen?«

Enkelte svarede: »Jeg er så trat.«

– Nej, højere. Lad mig høre jer allesammen sige det. Altså: »Hvad sagde den fulde mand i sporvognen?«

– JEG ER SÅ TRAT, brølede hele klassen.

– Godt, godt. Sådan skal det være.

Hr. Ribers havde en særegen form for humor. Vi sang de kendte salmer af Grundtvig, Ingemann og Brorson o. s. v., og vi skulle lære salmerne udenad som hjemmearbejde. Ofte, når en salme var sunget, kunne han umotiveret udbryde: »Hvad sagde den fulde mand?«

Så brølede hele drengeklasse: »JEG ER SÅ TRAT.«

Så sendte Hr. Ribers et anerkendende smil ud over de lærenemme elever.

På det tidspunkt var mit kære sælskindstornyster forlængst gået al kødets gang. Vel var ydersiden af sælskind, men bagsiden var af pap, så en regnevordsdag gik pappet i opløsning og revnede fra øverst til nederst. »Krigslort,« sagde min far. Så nu gik jeg med rygsæk som de fleste andre drenge.

Vi havde efterhånden en pæn stak bøger: Læsebog, geografibog, sangbog, regnebog, stilehefter, regnehefter o. s. v.

At glemme en bog betød uvægerligt en svedetime, så vi havde derfor altid alle bøger med i skole, uanset om vi skulle bruge dem den pågældende dag.

Vi ikke blot sang, vi ligefrem messede salme efter salme hos Hr. Ribers. Når vi sang: »Nu titte til hinanden, de fagre blomster små«, hvor første vers slutter med: »Nu sneglen med hus på ryg vil vandre«, sang jeg af hjertens lyst, og uden at han hørte det: »Nu sneglen med hus, paryk og vanter«.

Flere gange i sangtimerne redte Hr. Ribers sit hvide hår og skæg omhyggeligt, tog fat i jakkereverserne og rystede således jakkekraven for eventuelle løse hår. Han var sikkert en flot mand ud i egen indbildning.

Jeg husker ikke at han brugte spanskrøret, men han var ikke karrig med at uddele lussinger. Én af drengene fra de større klasser fortalte mig, at det var blevet ham forbudt at slå med spanskrøret, fordi han slog for hårdt, men den troede jeg ikke på.

I gangene mellem bordene stillede vi ofte vores rygsække eller skoletasker, men vi passede på, at de stod pænt op ad vores pladser, så de ikke stod i vejen for læreren, når han af og til spadserede i mellemgangene.

Således havde jeg i en sangtime stillet min rygsæk i mellemgangen, men sørget for, at den stod pænt lænet op ad min bordplads, således at den ikke stod i vejen for Hr. Ribers, når han foretog den sædvanlige ørkenvandring i gangene. Vi sang og Hr. Ribers begyndte at vandre mellem bordene, frem og tilbage.

Da han var nået til endevæggen, vandrede han tilbage og kom nærmere mig bagfra. Så skete det, som jeg havde set før: Med et spark, som var en fodboldspiller værdigt, sendte han min rygsæk gennem mellemgangen, og den havnede med et brag mod katederet.

Ikke ét ord blev der mælet. Klassen sang uanfægtet videre, og jeg havde erfaret, at det var hans humoristiske metode, som kom i brug, for at vi kunne lære at intet måtte stå ham i vejen.

Mine skolebøger så miserable ud efter den maltraktering. Det måtte hævnnes, men hvordan? Jeg overvejede sagen et par uger, medens andre tasker eller rygsække fik samme behandling.

Så pludselig fik jeg ideen: Den kuglerunde sten.

I næste sangtime stillede jeg min rygsæk i mellemgangen. I forvejen havde jeg beregnet min strategi. Jeg lagde stenkuglen bagtil i rygsækken, netop der hvor jeg vidste at sparket ville ramme.

Ih, hvor var det spændende. Vi tog fat på salmebogen, og jeg lurede intenst på Hr. Ribers. Han sad endnu bag katederet, men så så jeg hans blik

blev rettet på min rygsæk. Et smil krusedes om hans mund. Han rejste sig og begyndte sin vandring. Først i gangen ved vinduerne, så i mellemgangen, hvor jeg sad. Han passerede min rygsæk på vej mod endevæggen, her vendte han, og nu var øjeblikket der. Ganske rigtigt: Rygsækken fik det velrettede spark, men den flyttede sig kun nogle få centimeter hen ad gulvet.

Så ændrede Hr. Ribers pludselig tekst og melodi. Nu hørtes kun:

– AV, AV, OH, OH, min storetå. Åh gud hvor gør det ondt.

Jeg knyttede tæerne i skoene af spænding. Hvordan ville han nu hævne sig? Han humpede op til katederet, var blodrød i hovedet, måske af smerte, måske af vrede eller begge dele.

Fra sin ophøjede plads bag katederet sendte han mig et blik, som jeg aldrig kan glemme. Kunne et blik dræbe, ville jeg ikke have haft mulighed for at skrive disse linier.

Jeg gengældte hans blik ved at se ham i øjnene med mine uskyldsrene blå barneøjne. Jeg havde jo ikke gjort noget ulovligt.

De følgende par uger trak Hr. Ribers så mærkeligt på det ene ben, men endnu mere mærkeligt var det, at han siden da fuldstændig havde mistet lysten til at bruge en drengerygsæk som fodbold.

Han påtalte aldrig sagen, men siden den dag var det som om han ikke kunne li' mig. Han talte hårdt til mig, og når han hørte mig i salmevers, var han særdeles grundig. Jeg var den eneste af drengene som måtte lire hele salmen af, mens de andre kun blev hørt i ét vers. Han fangede mig dog aldrig. Jeg havde let ved at lære vers, men indholdet af salmerne forstod vi drenge ikke meget af. Min kugle havde endnu en gang været i kamp, og jeg havde sejret.

Om hvordan man skaffer sig et lokomotiv

Endelig blev det jul påny. Jeg var som sædvanlig spændt på, om det denne gang skulle lykkes mig at få et lokomotiv i julegave, men nej. Jeg fik udelukkende bløde og fornuftige pakker.

Min bror Albert klarede sig bedre. Han var jo de fire år ældre end mig, og havde en byplads hos en urtekræmmer, fik seks kroner i ugeløn, som han ganske vist måtte aflevere hjemme til tøj, men drikkepengene var hans egne. Derfor kunne han selv købe sit legetøj, som var betydeligt mere avanceret end mit jernbanetog.

Han samlede på noget, som hed: »Meccano«. Det var flade metalstænger med huller samt bolte og møtrikker. Han byggede broer, tårne, vogne, kraner o. l. Med fantasi kunne dette legetøj afveksles i det uendelige.

Tredie juledag havde han bygget en lille vogn på fire hjul.

– Se her. Jeg har bygget en lille elektromotor på min vogn, sagde han.

– Hvad skal den? spurgte jeg interesseret.

– Den kan få vognen til at køre af sig selv.

– Lad mig se.

– Jeg mangler et batteri.

– Et batteri?

– Ja, et lommelygtbatteri. Her er penge, gå lige ned og køb det.

Jeg løb omgående ned til elektrikeren og købte et batteri. På batteriet stod: »Hellesens Enke og V. Ludvigsen«.

I avisen havde jeg en dag set et fotografi af Hr. V. Ludvigsen. Ham kunne jeg ikke li'. Det var en distingveret herre med spadesrestok og bowlerhat. Nu havde han møvet sig ind i den stakkels enkes virksomhed, og nassede på den formue som afd. Hr. Helleesen havde skabt. Hvorfor kunne Hr. V. Ludvigsen dog ikke gifte sig med den stakkels enke? Jeg forestillede mig, at hun stadigvæk gik klædt i sorg med sort slør for ansigtet, som jeg havde set så ofte under den spanske syge med de mange enker.

Jeg havde også lidt ondt af: »J. E. Ohlsens Enkes Frø«. Her sad ligeledes en sørgende enke og solgte sine blomsterfrø. Mærkeligt at der ikke var en gentleman, som kunne forbarme sig over hende, gifte sig med hende

og derved hjælpe hende ud af sin enkestand? Nej, hun blev ved med at være enke år efter år.

Nå, Albert fik sit »Hellesens Enkes batteri«, og ganske rigtigt: Hans vogn kunne virkelig køre frem og tilbage på gulvet. Det var helt vidunderligt, hvad en dreng kunne finde på. Alligevel, en hjemmebygget vogn var intet imod et lokomotiv.

Så fik jeg en ide, som måske kunne skaffe mig et lokomotiv.

Jeg havde jo min onkel Ole og moster Christine, som boede i Falkonér Allé nr. 33. Dem besøgte jeg ofte, for de var så rare og venlige imod mig. Selv havde de ingen børn, og det var synd for dem, for de elskede børn.

Jeg tror, at de var rige, for de boede i en treværelses lejlighed med pigeværelse. Han var formand på én eller anden afdeling på »Carlsberg«, så han tjente nok mange penge.

De havde meget smukke møbler i mahogni og fine tæpper på alle gulve, men det, som duperede mig mest, var, at de også havde himmelseng med blå himmel over. Det var enestående.

Så gik jeg hen og besøgte dem mellem jul og nytår. Som sædvanligt tog de glade og smilende imod mig, bød på kaffe med hjemmebagte kager og klejner. Vi fik den sædvanlige hyggesludder. Man følte sig så velkommen hos dem. Pludselig spurgte onkel Ole:

– Nå, Gregers. Har du fået nogle dejlige gaver til jul, min ven?

Nu var chancen der. Den måtte ikke smutte. Jeg trak på det:

– Nåh, ja, sådan da.

– Du virker lidt skuffet?

– Ja, lidt.

– Hvad var det, som du ønskede og ikke fik?

– Et lokomotiv til mit tog.

– Og det fik du ikke?

– Næh.

– Så er det jo trist, at julen er ovre. Ellers kunne vi have talt om det. Nu er det desværre for sent.

– Vi kan da godt tale om det alligevel.

– Hvordan det?

– Joh, der står i salmen: »Med nytårgaver fryd og fred.«

Et stort smil bredte sig over hans ansigt.

– Du kan dine salmevers, lo han.

Moster Christine lo højt. Jeg knyttede tærne af spænding.

Efter en længere tænkepause sagde onkel Ole endelig:

– Ja, det står der jo. Så må vi hellere gå ned i legetøjsforretningen og se, om vi kan finde et lokomotiv, som passer til dine skinner. Et tog er jo ikke meget værd, når der ikke er et lokomotiv til at trække vognene.

Min plan var lykkedes. Der var en stor legetøjsforretning i samme opgang, nr. 33, så han sjoskede bare med i sine sutter. Da vi kom ind i forretningen, sagde han til mig:

– Nu må du selv finde frem til det lokomotiv, som passer til toget.

Ekspeditrice fremviste fire forskellige typer lokomotiver. Jeg var ikke i tvivl, det blev det største og dyreste. Jeg tog det i hænderne og så kærligt på det. Hvor var det flot? Det oversteg mine dristigste forventninger. Det var inden, de små elektriske tog var opfundet, men dette kunne trækkes op, så en fjeder blev spændt som på vækkeure. Inde i styrehuset var der en lille vandret stang, det var en kobling. Når den blev skubbet frem, kørte det fremad, og tilbage kørte det baglæns, i midten holdt det stille. Det var simpelthen et vidunder. Jeg undersøgte det i bunden, joh, der stod som i bunden af mine jernbanevogne: »Made in Germany«. Onkel spurgte:

– Skal det være det dér?

– Jeg tror, det er for dyrt.

– Jeg sagde jo, at du selv måtte vælge.

– Ja, tak onkel. Så vil jeg være meget glad for det her.

Så var den handel afsluttet, og jeg følte mig som det lykkeligste menneske på jorden.

Nu var der kun ét problem tilbage: Hvordan ville min mor tage det, når hun så min nyerhvervelse? Vi havde jo lært, at det var strengt forbudt at tigge, og tigget, det havde jeg jo, selv om det var indirekte. Nå, ske hvad der ville. Hvis hun opdagede sagens rette sammenhæng, vankede der et par på skrinet, men det stod jeg gerne model til, det var prisen værd.

På hjemvejen indstuderede jeg et lille skuespil.

Jeg ringede på, og så snart døren blev åbnet, stormede jeg ind i stuen og råbte glædestrålende:

– Nu skal I bare se, hvad jeg har fået i julegave af onkel Ole.

Alle stirrede spændt, da jeg fjernede det smukke indpakningspapir. Jeg tog lokomotivet op af papæskan og holdt det stolt i vejret.

- Se, et flot lokomotiv, råbte jeg.
- Du har tiggert, sagde min mor.
- Nej, det har jeg ikke, spørg dem selv ad.
- Hvordan kunne onkel Ole vide, at du ønskede et lokomotiv?
- Det kunne han heller ikke, men han ville så gerne give mig en julegave. Han havde ikke købt noget, for han ville først vide, hvad jeg ønskede mig, og du ved da, at jeg ønskede et lokomotiv.
- Ja tak, men der står ikke lokomotiv på vores penge. De må jo være velhavende, siden de kan tillade sig den flothed. Jeg har undersøgt, hvad det skidt koster, lokomotivet er det dyreste af hele toget.

Situationen var klaret. Til alt held havde almindelige mennesker ikke telefon den gang, ellers havde hun sikkert foretaget en kontrolopringning.

Moster Christine og min mor var jo søskende, og de to søstre kendte ingen større lykke end at ærgre og krepere hinanden. Hver for sig havde de det, den anden savnede. Mor havde børn, men savnede penge. Moster Christine havde penge, men ingen børn, så der var anledning nok til at tirre hinanden. Dem om det. Man kunne ikke forvente andet af dame-mennesker.

Forskellige opdragelsesmetoder

Snart var juleferien forbi, og det blev hverdag på ny. Hr. Simonsen vedblev at være vores klasselærer i flere år. De første år var han også vores gymnastiklærer. Vi fik tildelt et par gymnastiksko hver, men sko var det egentlig ikke. Det var en slags lærredssutter, som omsluttede hele foden og op om hælen. Såler var der ikke i, bunden var af samme tynde lærred. Man blev hurtigt øm under fødderne ved at hoppe og springe på det hårde gulv.

Ved hver gymnastiktimes begyndelse skulle vi stille op i række på to geledder tæt bag hinanden. Så blev der kommanderet: »Fremad march«, og første skridt skulle være med venstre ben.

Det kneb for Holger at huske forskel på højre og venstre ben. Så kom han til at træde sin »formand« i hælen, og hans »bagmand« trådte Holger i hælen. Så troede de hver især, at de havde taget fejl, og fejlen bredte sig omgående til hele kolonnen. Så blev Hr. Simonsen vred og sagde til Holger:

– Kom her hen, så skal jeg lære dig, hvorledes du resten af livet husker hvilket ben, der er det venstre.

Holger gik troskyldigt hen og stillede sig foran læreren.

– Stik venstre fod frem, kommanderede han.

Holger adlød. Så satte Hr. Simonsen sin højre hæl på Holgers storetå, trådte til med hele sin vægt. Holger skreg, men han tog aldrig fejl mere. Holgers tånegl blev snart efter blå, og senere løsnede den sig og faldt af.

Der var alle gymnastikredskaber i vores gymnastiksal, trapez, ringe, tove, rudestige, plint, hest, bomme o. m. m., men Hr. Simonsen ville kun undervise i fritstående øvelser. Ikke noget med at tage redskaber frem og stille dem tilbage, det var tidsspilde.

Når man beskriver sin barndom, kan man ikke undlade at berette om sin skoletid. Den var en væsentlig del af barndommen og den modningsproces, som skete med os børn gennem de syv års skolegang.

Bortset fra en enkelt bærer jeg ikke nag til nogle af lærerne. Jeg vil gætte på, at gennemsnitsalderen på lærerpersonalet på Duevejens Skole i

årene 1920–1927 var ca. 40–45 år. Ergo må de være født i slutningen af forrige århundrede, har været børn af deres tid, båret på de normer, som var gældende i deres barn- og ungdom. D. v. s. at korporlig afstraffelse og trusler hørte til dagens orden. Nogle af lærerne elskede vi, og nogle af dem kunne vi forbande ned i det sorteste helvede.

Blandt de sidstnævnte var dem, som videreførte den antikke opdragelsesmetode: at børn lærer bedst ved korporlige afstraffelser af følgende repertoire:

1. At trække barnet i de små hår ved ørerne til det står på tæer af smerte.
2. At trække i øret og samtidig dreje det rundt til smertegrænsen.
3. At pludselig og uventet uddele en knaldende lussing.
4. At bruge geografitimens sorte pegestok til et slag i hovedet.
5. At slå tre slag med spanskørret på indersiden af hånden.
6. At tildele de tilladte tre slag med spanskørret på ballerne.
7. At tildele »svedetimer« for selv de mindste forseelser.

For at understrege betydningen af spanskørret som opdragelsesmiddel, skal jeg sluttelig bemærke, at hvert slag blev gennemført med fuld styrke og efterlod synlige spor. Det var vigtigt, at forældre ikke opdagede disse blodunderløbne striber, eftersom de voksne altid havde ret. Det betød nemlig, at blev sporene opdaget i hjemmet, måtte man regne med en tillægsstraf.

Et ønske går i opfyldelse

Mor smurte altid vores skolemadpakker om aftenen, inden hun gik til ro. Madpakken blev anbragt i et lille hængeskab i den lange mørke korridor. Det var praktisk, og vi tog selv vores madpakke frem den næste morgen.

En morgen glemte jeg min madpakke, og måtte undvære min frokost i spisefrikvarteret. Jeg glemte sagen, og næste morgen tog jeg min madpakke fra det mørke skab.

Der gik et langt stykke tid. Så fik jeg ved en fejltagelse den glemte madpakke i tornysteret. Den var grøn og muggen af ælde. Jeg kastede den uspiselige mad i den store papirkasse, og bemærkede: »Den mad kan jeg ikke spise,« så var den sag ude af verden, troede jeg.

Nogle dage efter sang vi i første time som vanligt en morgensalme, og Hr. Simonsen rejste sig, foldede hænderne, lukkede øjnene, og bad det obligate Fader Vor.

Vi ventede nu på, at undervisningen skulle begynde, men han var tavs og så så højtidsfuld ud. Mon der var nogen døde? tænkte jeg.

Nogle minutter var han tavs, der var dødsstille i klassen. Endelig tog han protokollen, råbte vores navne op, alle var mødt. Altså ingen døde. Endnu en stunds tavshed, så begyndte han:

– Danmark er et godt lille land, kun få danskere sulter, men ude i den store verden er det anderledes. I Kina, Indien, Afrika og mange andre steder i verden findes millioner af mennesker, som hver aften går sultne i seng, hvis de overhovedet har en seng. Derfor skal vi være taknemmelige for det daglige brød. Brødet er en selvfølgelighed for os, men alligevel skal vi betragte det med stor respekt. Hver gang vi åbner vores madpakke eller sætter os til madbordet, burde vi takke Gud for det daglige brød. I »Fader Vor« beder vi om det daglige brød, uden at tænke på hvor mange stakkels mennesker, der sulter i denne verden.

Vi sad alle tavse og lyttede til denne opbyggelige tale om brødets velsignelse. Jeg syntes, at han lød så menneskelig, han var måske i virkeligheden et godt menneske, som havde medfølelse med de fattige, sultne negerbørn i Afrika, men så kom han til sagen. Hele hans verbale morali-

sering var forberedelsen til det endelige angreb. Jeg lyttede intetanende, da han fortsatte:

– Derfor nærer jeg den dybeste foragt for enhver som respektløst lever mad på sin tallerken, eller værre endnu kaster maden bort. I tror måske ikke, drenge, at der findes mennesker, som med foragt kaster deres mad bort, mennesker, som er forvænte og tankeløse, og intet har til overs for de millioner af sultne børn verden over. Jo, de findes, jeg ved det. Selv her i skolen, ja, i denne klasse findes et sådant krapyl. Nu vil I sikkert gerne vide, hvem det er. Det skal jeg fortælle jer: Det er Gregers, som sidder der og rødmer af skam.

Dyb stilhed. Vist rødmede jeg, ikke af skam, men af vrede, da det gik op for mig, at hans verbale udgydelser var forberedelsen til at give mig »dødsstødet«, jeg skulle jordes.

– Rejs dig op og lad mig høre, hvad du har at sige til dit forsvar?

Jeg rejste mig. Var ganske tør i munden af vrede og indignation. Vidste hverken hvor jeg skulle ende eller begynde, følte mig lammet. Endelig fik jeg taget mig sammen til en forsvarstale. Jeg forsøgte at forklare årsagen:

– Derhjemme i korridoren har vi et gammelt hængeskab---

– Tak, spar din udenomssnak, afbrød han mig.

– Jamen, jeg vil bare fortælle hvorledes---

– Svar mig, har du eller har du ikke kastet en madpakke bort?

– Ja jeg har, men---

– Så behøver vi ikke yderligere forklaringer. Du har tilstået. Du er et hensynsløst individ, som burde straffes på det strengeste, men din straf kommer nu til at bestå i min og dine klassekammeraters dybeste foragt. Sæt dig, du dåre.

Jeg satte mig. Det var håbløst at sige mere. Jeg skulle helt ned med nakken, og jeg kom det. Kun ét var jeg klar over: der var en stikker i klassen, men hvem? Det opdagede jeg aldrig.

I denne undervisningstime rettede Hr. Simonsen stile. Enkeltvis blev vi kaldt op til katederet for at overvære, hvorledes han med rødt blæk satte mærker i stilebogen, når der var fejl. Selv en kommafejl betød et minus i karakteren. Så blev det min tur. Jeg stod foran katederet, han studerede min fristil, og jeg kiggede på hans halvskallede isse, medens han sad bøjet

over stileheftet. Pludselig formulerede jeg i mine tanker et grusomt ønske:

– Gid fanden ville knuse dine knogler, tænkte jeg.

Der skal meget til før et barn kan udtænke et så grusomt ønske, men den uretfærdige tort, jeg havde lidt ved timens begyndelse, sad så dybt i mit sind, så mit had til ham var grænseløst.

Han fandt ingen fejl i min stil, og denne bitre skoledag gik til ende uden flere ydmygelser eller straffe, men den næste dag formede sig ganske anderledes.

Hr. Simonsen mødte ikke på skolen. I stedet fik vi en ung, uerfaren kvindelig vikar. Måske var det hendes første time som lærerinde. Hendes hænder rystede og stemmen sitrede af nervøsitet. Det havde været let for os at bringe hende ud af fatning, men vi nærrede den dybeste medlidenhed med hende. Vi opførte os så pænt og artigt som en flok kordrenge i en katolsk kirke.

Inden det blev frikvarter, kom inspektør Jørgensen med det store fuldskæg og så meget alvorlig ud. Vi rejste os, som man skulle, når en voksen kom ind i klassen. Så sagde han alvorstildt:

– Sæt jer, jeg har en meget sørgelig meddelelse til jer. Det er med sorg, at jeg må meddele jer, at jeres kære klasselærer i aftes har været udsat for en alvorlig ulykke. Han er blevet påkørt af et lastautomobil, og nu ligger han stærkt kvæstet på hospitalet. Nu må vi alle flette Hr. Simonsen ind i vores aftenbøn og bede den kære Gud, at han må overleve og helst slippe fra denne frygtelige ulykke uden mén. Hermed sluttede hans tale.

Jeg rejste mig straks op, men satte mig omgående igen. På et hængende hår var jeg ved at sige: »Mig skal De ikke regne med.«

Hr. Inspektør Jørgensen så på mig med et venligt smil.

– Bliv blot siddende, min kære dreng. Det er for tidligt at mindes Hr. Simonsen, han er ikke død – endnu, sluttede han.

I lange tider efter dette intermezzo kværnede mine tanker om dette mærkværdige tilfælde. At jeg som en lille dreng kunne ønske noget så grusomt over et menneske, og at det, jeg ønskede, netop skulle ske samme dag. Var det en tilfældighed, eller var jeg i besiddelse af overnaturlige evner? Ordret havde jeg ønsket: »Gid fanden ville knuse dine knogler.«

Måske var der mere mellem himmel og jord end mennesker kan fatte? Hvis jeg nu var i besiddelse af en overnaturlig styrke, så var jeg måske også et slet menneske, eftersom jeg ikke på noget tidspunkt angrede, hvad jeg havde ønsket. Kun én elev savnede Hr. Simonsen: duksen. De øvrige 30 drenge udtrykte uforbeholdent deres glæde over vores klasselærers fravær, ja Poul sagde endda: »Gid han aldrig kommer tilbage.« Jeg sagde intet, men tænkte så meget mere.

Jeg tror, at der gik henved tre måneder inden han dukkede op påny, og vi nød hans fravær. I hele den tid kom jeg ligefrem til at holde lidt af at gå i skole. Jeg havde jo længtes så inderligt efter at komme i skole, og nu oplevede jeg lidt af det, som jeg havde set hen til.

At kunne gå i skole uden frygt, det var som om solen skinnede i mit sind. Vel kunne andre lærere stikke en øretæve eller bruge spanskrøret, men de var ikke direkte sadister, som blot lurede på en anledning til at straffe.

Den unge kvindelige vikar, underviste os kun et kort stykke tid, desværre. Vi gjorde, hvad vi kunne for at opføre os pænt overfor hende. Vi var jo ikke forvænt med, at der blev talt pænt til os, og det var måske årsagen til, at vi gerne ville gøre, hvad vi kunne for at beholde hende. Vi vedblev at være lydige og opmærksomme, ja næsten ridderlige overfor hende. Alligevel forsvandt hun en dag, og vi genså hende aldrig. Sandsynligvis var hun en vikar, som endnu ikke havde afsluttet sin læreruddannelse, jeg erindrer ikke en gang, hvad hun hed.

Retfærdigvis skal det siges, at det langtfra var alle lærere som var nidkære eller direkte ondskabsfulde. De var vel, som folk er flest, gode eller mindre gode, og enkelte med sadistiske tilbøjeligheder.

Så vidt jeg husker, var det i tredje klasse, at vi fik den lille midaldrende Frk. Jørgensen som lærerinde i religion. Hende elskede vi simpelthen. Hun var dybt religiøs, men på en glad måde, ikke af den type med himmelvendte øjne og alvorsfulde miner.

Nej, hun havde et mildt sind. At slå på et barn var hende fuldkommen fremmed, aldrig har jeg oplevet, at hun tildelte en elev en svedetime. Hun havde sin egen metode til at skaffe ro i klassen på.

F.eks. var der en dreng i klassen, som blev kaldt Bulder. Hvad han

Drengesind og lærerluner

egentlig hed, har jeg glemt, han blev aldrig kaldt for andet end Bulder, og med god grund. Han kunne ikke forholde sig i ro, altid skulle han snakke med sidekammeraterne. Ikke højt, naturligvis, men han hviskede uafbrudt til de nærmeste, og derved forstyrrede han undervisningen. En dag sagde Frk. Jørgensen:

- Du er så urolig, Bulder, det går mig på nerverne. Sid nu stille.
- Jeg skal nok forsøge, frøken, svarede Bulder.
- Sig mig en gang Bulder, er der noget, som du godt kan li'?
- Ja det er der.
- Noget som du rigtig godt kan li'?
- Ja.
- Hvad er det?
- Det er lagkage.
- Hvornår er det din fødselsdag?
- I morgen om et halvt år.
- Så skal jeg foreslå dig noget Bulder. Hvis du lover mig at forholde dig helt i ro fra dette øjeblik og til din fødselsdag, så skal du få en lagkage af mig.
- En hel eller et stykke?
- En hel lagkage.

Fra det øjeblik var Bulder den artigste dreng i klassen.

Således forstod hun at holde 32 drenges interesse fangen om den kristne lære, om Jesus lignelser, så at selv jeg, som dengang ikke var i besiddelse af troens nådegave, var meget nær ved at blive gudsfrygtig. Hun havde den sjældne evne, at kunne forkynde, at beherske ordet og at holde interessen fangen hos eleverne.

Grænsen

For os drenge var der en grænse, som havde langt større betydning end Øresund, grænsen mellem Danmark og Sverige, nemlig: Ladegårdsåen. Den var farlig og fascinerende.

Det farlige bestod ikke så meget i faren for at drukne, eller at falde gennem isen, nej det farlige var netop, at den var en grænse. I Nordvestkvarteret, på den anden side af åen boede Nørrebisserne fra Falkevej, Ørnevej, Uglevej o. s. v., og dem lå vi i evig krig med. De mente at have eneret til åens lyksaligheder, og vi tålte ikke deres tilstedeværelse. Åen var vores.

At åen i virkeligheden dannede en grænse mellem Københavns og Frederiksbergs kommuner fik endog en politisk betydning.

En gang tog mine forældre mig med til et kommunalpolitisk møde på Godthåbsvejens Skole. Mødet blev afholdt i skolens gymnastiksal, og daværende borgmester Peder Hedebold skulle indlede aftenens debat. Han ofrede en stor del af sin politiske karriere på, at få Frederiksberg indlemmet under Københavns kommune.

Jeg var for ung til at opfatte ret meget af borgmesterens tale. Hovedindholdet af talen drejede sig om at komme Frederiksberg til livs som et »skattely« for de rige.

Borgmester Peder Hedebold gik altid med knækflip, den såkaldte »manddræber«. Denne mærkværdige beklædningsgenstand fremhævede så tydeligt hans store adamsæble, som under talen bevægede sig så morsomt op og ned, som om der krøb en lille mus under huden.

Men jeg husker tydeligt hans afsluttende bemærkning, som han frem sagde med en patos, som var en Cato værdig:

»Iøvrigt mener jeg, at Frederiksberg bør nedlægges som en selvstændig kommune, og i retfærdighedens navn indlemmes under København.«

Da rejste en ældre svær dame sig fra én af de forreste rækker, truede med sin stok mod borgmesteren, og råbte højt:

»Det bliver over mit lig.«

Så blev der uro i salen. Tilhørerne indtog en truende holdning, og mange rejste sig, knyttede hænderne mod borgmesteren, som nu beskæm-

met måtte trække sig tilbage, og dermed blev der ingen efterfølgende debat. Han havde stukket hovedet i løvens gab.

Vi drenge boede på Frederiksbergensiden af åen, og vi havde et stort område at forsvare. Det gik fra Falkonér Allé, langs Ågade, Bispeengen og videre til Godthåbsvej.

Beständig lå vi i krig med »nørrebisserne«, som jævnligt kom i en flok på 8–10 stykker, bevæbnede med knortekæppe. De råbte efter os: »burgøjsersvin« og vi svarede med: »dumme nørrebisser«. Ofte vankede der brådne pander på begge sider af grænsen, men jeg tror, at begge parter egentlig nød spændingen.

Muligvis har »nørrebisserne« betragtet os som afkom af rige forældre. Vi boede i en stor karré, som havde W.C. i modsætning til de fleste ejendomme på Nørrebro, som var bygget før eller under århundredskiftet, og som derfor havde lokum i gården.

Vi var 10–12 drenge, som jævnligt legede sammen ved åen. Vi snittede træskibe, satte mast og sejl på, og nød synet af vores hjemmelavede skonnert, som nu i vores fantasi sejlede på verdenshavet fra kyst til kyst.

Men altid måtte vi være på vagt. Jævnligt lød det: »nørrebisserne«. Så gik det stærkt med at få bjerget skonnerten og komme i ly på Frederiksbergensiden af åen. Vi havde tre bitre erfaringer, så bitre, at vi en dag besluttede, at nu måtte der ske noget. »Nørrebisserne« skulle bekæmpes, og vi dannede en forening. Foreningens formålsparagraf var enkel: kamp mod »nørrebisserne«.

Så begyndte forberedelserne med at fremstille våben. Vi snittede træsabler, kraftige og spidse. Vi organiserede margarinelåg, som blev besat med læderstropper, så havde vi skjolde.

Foreningen var aldeles hemmelig, ingen af vore krigsforberedelser måtte røbes. Nu skulle »nørrebisserne« få bank ved et overraskende lynangreb, så vi kunne få fred for dem i fremtiden.

En del skrevne og uskrevne love skulle overholdes. F. eks. slog man aldrig på en pige og aldrig på en dreng, som var mindre end én selv. Under øvelserne stak man aldrig en »fjende« ned bagfra, det ville være fejlt. For at blive medlem skulle man besidde visse færdigheder som at være dygtig til at fægte, at kunne udholde smerter, at kunne løbe stærkt o. m. a. Det sidste var vigtigt ved både angreb og flugt. Våben måtte aldrig falde i fjendens hænder, det ville medføre eksklusion. Det hele fik et militært præg,

Ladegårdsåen ved Borups Allé o. 1924. Billedet er set ind imod byen.

men der blev aldrig uddelt medaljer. De største hæderstegn var buler i hovedet, blodige sår eller bedst, en blodtud. Så var man en helt. Nu manglede kun én ting: foreningen skulle have et navn. Man diskuterede frem og tilbage, og endelig blev det vedtaget, at den skulle hedde »Stjernen«. Stjernen var så hemmelig, at kun dens medlemmer kendte dens navn og eksistens.

En vinterdag, da åen var tilfrosset, kom Poul løbende og råbte:

- »Nørrebisserne« er på isen.
- Er de bevæbnede? spurgte en anden.
- Ja, de har knortekæppe med.
- Til angreb, råbte Jørgen.

Så fik vi hurtigt åbnet cykelskuret, vores våbendepot, og så kom det afgørende slag. Uden en lyd nærmede vi os dem, nu skulle de overraskes, og det blev de. De var i overtal, men det uventede angreb virkede lamrende på dem. De slog voldsomt fra sig med deres knortekæppe, men margarinelågene skånedes os for de værste skader. Vi havde øvet os i strategi. Den bestod i at lade 4-5 af de største af vores ligge i baghold. Da

Drengesind og lærerluner

kampen var på sit højdepunkt, kom bagholdet os til undsætning, og nu kom de på flugt; men her glemte vi den ædle lov, at angribe en fjende på flugt.

De fik bank, så det battede, og i meget lang tid havde vi fred for vores fjender.

Vi havde faktisk erobret hele arealet langs Lygteåen til Hillerødgade. Naturligvis slap vi ikke for skrammer, som blodige næser, buler og sår, men vores våben var intakte.

Vi havde sejret takket være vores træning i krigskunst.

Hulen

Det blev efterår, og den kolde blæst var ubehagelig, men vi forsøgte at holde sammen på »Stjernens« medlemmer uanset årstiden. Så fik Egon en ide, da vi holdt møde på tørreloftet.

- Hvad med at bygge en hule, sagde han.
 - Hvad for en hule? spurgte en anden.
 - En hule, sådan en rigtig jordhule, som stenalderfolket gjorde.
 - Hvor har du tænkt at bygge den hule? spurgte vi.
- Det havde han ikke tænkt over, men så fik Otto en god ide.
- Jeg har det, på den anden side af åen selvfølgelig, sagde han.
 - Det går aldrig, der huserer »Nørrebisserne« jo, sagde en tredie.
 - Gu' gør de ej. De har ikke vist sig, siden de fik bank, sagde Otto.
 - Men det er deres terrain, sagde Oluf.
 - Gu' er det ej. Vi har erobret terrainet, det er vores, sagde Otto.

Vi stemte om det, og det blev vedtaget, at hulen skulle bygges på den anden side af åen, i nærheden af det lille ensomtliggende hvidkalkede mejeri med det sorte bindingsværk. Mejeribygningen befinder sig stadigvæk på stedet og er nu bygget sammen med NOVO's fabrik. Nu strømmer der dog ikke længere nogen duft af mælk og smør fra den smukke bygning, men en ubehagelig duft af kemikalier. »Nørrebisserne« ville aldrig kunne tænke sig, at vi var så dristige, at vi byggede en hule på det terrain, som de tidligere havde behersket. Ideen var lige så enkel, som den var genial. Naturligvis ville »Nørrebisserne« aldrig drømme om at gå på »strandhugst« i deres eget terrain.

Så blev der organiseret spader og skovle og endda en trillebør. Græstørv blev omhyggeligt skåret fri i firkantede stykker, stillet pænt til side, og så begyndte det store arbejde med at grave hul og køre jorden over til vores »Grand Canyon«. Da hullet efter to ugers forløb var ca. halvanden meter dybt, to meter bredt og fire meter langt, blev der organiseret brædder og sveller, som vi lagde på tværs af hullet. Så endelig lidt jord på, og græstørvene forsigtigt på plads og vandet, og hulen var færdig.

Alt skete i dybeste hemmelighed. For at camouflere hulens indgang,

blev der gravet en åbning, som blev dækket med en lem, ligeledes skjult af græstørv. Vi gik lidt på afstand for at kontrollere, om den var usynlig. Det var den.

Hulen blev vores faste tilholdssted i lang tid. Vi mødtes efter mørkets frembrud alle ti drenge i alderen 10–14 år, hyggede os med tændte stearinlys og fortalte historier. Nogle af historierne var nok lidt vovede, om bryllupsnætter og om nonner og sømænd. Jeg fattede ikke pointen i de sjofle historier, men jeg lo med for ikke at virke anderledes.

Jeg havde jo så ofte overværet vildændernes parringslege i Ladegårdsåen, og hvis det skulle være så morsomt, måtte de gerne beholde brude-nattens sengeleg for mig.

En dag fik »Stjernen« et nyt medlem. Det var en stor fyr på 17–18 år, som hed Villy. Hvordan og hvorfor han blev medlem, ved jeg ikke, han var jo langt ældre end os andre, men han var måske meget god at have med, hvis der blev bøvl med »Nørrebisserne«.

Han gik i nålestribet jakkesæt med vest og slips, så han var faktisk voksen. Villy duperede mig, da han skulle dele et hårdt æble i to dele. Uden kniv, med de bare hænder flækkede han æblet i to lige store dele. Tænk hvilken styrke!

Villy kom jævnligt til vores møder i hulen det efterår, men så blev det snevejr, og vi fik andre interesser. Hulen blev glemt for en tid.

En dag mødte jeg Otto. Vi blev enige om at aflægge vores hule et kontrolbesøg. Det undrede os, at der var friske fodspor i sneen helt hen til hulens indgangslem. Det var store fodspor, som førte både frem og tilbage. Vi anede uråd.

Vi kom ned i hulen, fik tændt et par stearinlys, og så nu en stor papkasse, som ikke havde været der tidligere. Vi åbnede låget og blev overrasket. Kassen indeholdt utallige pakker cigaretter, Capstan, og fire hele flasker portvin. Tyvekoster, selvfølgelig.

Hvad skulle vi nu stille op med al den herlighed? Gå til politiet? Hvilket politi? Københavns eller Frederiksbergs? Vi befandt os faktisk på grænsen mellem de to øvrigheder, altså i Ingenmandsland.

Vores æresfølelse forbød os at røbe hulens eksistens, ergo kunne vi ikke gå til politiet, så ville vi blive betragtet som stikkere. Resultatet blev, at vi besluttede os til at fjerne de mange tyvekoster gradvist. Det ville

være for farligt at slæbe det hele på én gang. Dermed håbede vi, at tyven havde lært, at vores hule var et usikkert gemmested for tyvekoster.

Vi stoppede alle vore lommer med cigaretter, og så tog vi hver to flasker portvin ind under frakken og lukkede lemmen efter os.

Da vi gik over åens is, mødte vi fire »Nørrebisser«, som var meget større end os. De stoppede os omgående og sagde:

– Hva' fa'en er det, I gemmer under jeres frakker?

– Ikke noget som rager jer, svarede jeg.

Så benyttede vi »harens våben«, vi løb, det bedste vi kunne, tabte et par flasker i sneen, og blev indhentet af dem.

– Hvor har I dem fra? Har I stjålet, I tyveunger? spurgte de.

Vi svarede ikke. Så begyndte de at slå løs på os, vred vores arme om på ryggen, slog os med knyttede næver i ansigtet. Vi var prisgivet, og måtte røbe den frygtelige sandhed om »Stjernens« hule. »Nørrebisserne« erobrede omgående kassen og de fire flasker portvin.

– Skrub ad helvede til, I burgøjerunger, sagde de.

Det var tydeligt, at de ville beholde de kostbare sager for sig selv, men vi forfulgte dem i hælene hele tiden. Kunne vi ikke få varerne, skulle de heller ikke have dem. De kunne ikke ryste os af, og det endte med, at vi allesammen gik til Hillerødgades politistation, og der blev kassen afleveret.

Vi kom alle i et langt forhør, men det var mest Otto og mig, som blev udspurgt, vi havde jo fundet varerne. En civilbetjent stillede os en mængde snedige spørgsmål, han var altså detektiv. Enden på det blev, at detektiven gav os ordre til at gå med ham tilbage til »gerningsstedet« til påvisning, som han kaldte det.

»Nørrebisserne« var med, og opdageren undersøgte vores hule grundigt, men han fandt intet. Han spurgte flere gange om vores kendskab til den røverkule, som han kaldte vores hule.

Nej, det var da rent tilfældigt, at vi havde fulgt nogle fodspor.

– Jeg skal sørge for, at denne røverkule bliver lukket, sagde han.

Dermed var sagen afsluttet, og vi kunne gå. Siden har jeg aldrig hørt noget om foreningen »Stjernen«. Jeg har forresten heller ikke set Villy siden. Opdageren opdagede nu ikke alt, han glemte at undersøge vore lommer med de mange cigaretter.

Én ting fik jeg lært af den begivenhed: at ryge cigaretter.

Drengesind og lærerluner

Nu var der et tykt lag is på åen, og det vrimlede med børn, som kom for at løbe på skøjter, endog piger. Nu var åen ikke en grænse, som delte, men tværtimod den, der samlede området. Børnene kom fra Fuglebakkekvarteret, Nørrebro, Brønshøj o. s. v. for at dyrke den ædle skøjtesport. Det var umuligt at skelne ven fra fjende, og det var forresten også ligegyldigt.

Jeg havde et par skøjter, de såkaldte »hælebrækkere«, som blev spændt på skoene med et skøjtesving. Ingen var i besiddelse af rigtige skøjtestøvler, det var alt for stor en luksus på den tid.

Den sidste dyst

Vinteren bed sig fast. I flere kommunale anlæg blev græsplænerne overrislede med vand, som frøs til is til glæde for skøjteløberne. Men det gik, som det oftest går, når en glæde har varet i nogen tid, interessen for skøjteløb forsvandt, og kun enkelte holdt ud vinteren igennem.

Det blev jul og nytår, og først i marts måned kom tøbruddet. Så blev isen på Ladegårdsåen mør. Den kunne bære endnu, men hvor længe? Vi var seks-syv drenge, som tog hinanden under armen, og samlet, arm i arm, løb vi på isen frem og tilbage, medens vi uafbrudt i takt råbte: Lærk-lærk-lærk ...

Vi kunne se, at isen løftede sig i en svag bue foran os. Hvornår ville den bryde? Det var virkeligt spændende.

Bedst som vi morede os med denne farlige leg, råbte en dreng: »Nørre-bisserne«. Ganske rigtigt, der kom de, en tolv-fjorten stykker med deres knortekæppe. Nu skulle der vanke pandebrask.

Omgående sprang vi op på brinken, på den rigtige side af åen. Mærkværdigvis standsede de ved åens bred. Var de bange for at komme over isen? Så råbte de skidderrick og burgøjerunger efter os. Vi svarede med at råbe »nørrebisser« og røvhuller efter dem.

Efter denne indholdsrige ordduel tog én af mine større kammerater mig i armen, trak mig til side og hviskede i mit øre:

– Du er den, som vejer mindst. Løb ud på isen og råb »tøsedrenge« efter dem. Så ser vi, hvad der sker.

Det gjorde jeg, men de svarede ikke. I stedet trak de sig nogle meter tilbage og holdt en kort rådslagning. Så stillede de sig op på stribe og så truende og målbevidste ud. Nu skulle hovedangrebet åbenbart sættes ind. Ordet »tøsedrenge« virkede efter hensigten.

Én, to, tre råbte deres anfører, og så kom angrebet. Med tilløb fór de frem i samlet geled, satte af og landede midt på åens is.

Den samlede vægt var mere end isen kunne bære, den brast under dem, og hele »regimentet« forsøgte at kravle op på isen for at komme tilbage, men uden held. Isen knækkede til flager, og drivvåde vendte de tilbage til deres udgangsposition.

Drengesind og lærerluner

Man kunne anvende de værste skældsord uden at de reagerede, men ordet »tøsedrenge« var så nedværdigende, så de måtte hævne en sådan forsmædelig udfordring.

Vi havde sejret totalt uden at løfte en finger, og siden den dag oplevede jeg ikke flere »Bråvallaslag« mod »Nørrebisserne«.

Forældreforeningen

Nogen tid efter Hr. Simonsens ulykke fik vi en midlertidig klasselærer, eller rettere lærerinde. Det var en Frk. Jespersen, en dame på omkring 40 år. Hun var særdeles effektiv og grundig. Hun slog ikke, men var meget striks. Allerede ved den første times begyndelse sagde hun: »Det skal I vide dreng, jeg forlanger, at der hver dag ligger et rent håndklæde over katederet. Her kan være støv og baciller, og jeg forlanger absolut renlighed.«

Hvor det rene håndklæde skulle komme fra, var der ingen af os som vidste, og det blev aldrig nævnt siden.

Hun hørte os særdeles grundigt i lektierne: historie, geografi, kongerækken, botanik ja endog i salmevers. Hun sprang fra det ene emne til det andet. Endelig sagde hun: »Stil op til amerikansk stavning«. Vi gloede uforstående på hende. Hvad var »Amerikansk stavning«? Skulle vi nu have undervisning i det engelske sprog?

– I kender åbenbart ikke amerikansk stavning. Så er det på tide, at I får lært det. Stil op i én række ved væggen, kommanderede hun.

Så tog hun en ordbog frem med vanskelige ord som f. eks.: kakkelovn, gulvbelægning, ciselør, franskbrødskniv etc.

Den forreste dreng skulle kunne stave et af de vanskelige ord. Stavede han forkert, blev han sendt bagest i rækken.

På den måde fik hun plukket de dygtigste ud, og mærkværdigvis var jeg mellem de 5–6 drenge, som stavede fejlfrit.

Efter et par ugers forløb havde hun dannet sig et skøn over vores færdigheder. Hun udpegede seks drenge, jeg var mellem dem, og sagde:

– I hører overhovedet ikke hjemme i denne klasse. I skal rykkes en klasse op, og det skal jeg sørge for, når Hr. Simonsen vender tilbage.

Jeg var både stolt og glad. Jeg, som indtil da kun havde ligget midt mellem de dygtigste og de ringeste elever. Vi havde numre efter karakterbogen, og jeg havde aldrig nået til at blive mere end nr. 6, og det var endda kun i en kort periode. Nu skulle jeg pludselig op i en højere klasse. Det var en udfordring af rang, og desuden ville jeg blive fri for min plageånd, Hr. Simonsen.

Én dreng var ikke mellem de udvalgte: duksen. Han småflæbede resten af dagen. Når Frk. Jespersen i streng kommandotone stillede ham spørgsmål, slog hans nerver klik, og han blev aldeles mundlam. Det var egentlig synd for ham, for han var både dygtig og flittig, men ikke efter Frk. Jespersens skøn.

En dag uddelte hun en trykt skrivelse til hver enkelt dreng. Den skulle forevises hjemme. Det drejede sig om, at man nu ønskede at danne en forældreforening med en ledelse repræsenteret af et råd, der skulle bestå af valgte forældre og lærere. Formål: et samarbejde mellem skole og hjem.

Frk. Jespersen mumlede noget om, at hun fandt den slags påfund overflødige og unyttige, men en ordre var en ordre.

Mine forældre mødte til det berammede møde i skolens gymnastiksal, og min far, som aldrig kunne se en talerstol uden at bestige den, kom stolt hjem efter mødet og sagde, at han var blevet valgt ind i forældrerådet. Jeg tror, at han kun mødte den ene gang.

Jeg personlig var bedøvende ligeglad med hensyn til det forældreråd. Hvad kom det mig ved? Men jeg skulle snart blive klogere. Nogen tid efter fik vi en trykt meddelelse. I den stod bl. a., hvilke lærere og forældre der var blevet valgt ind i rådet. Selvfølgelig også min faders navn, og det fik følger.

Fra da af blev jeg behandlet med foragt og isnende kulde af de lærere, som kendte mig, og kom en ny lærer i klassen spurgte han inkvisitorisk: »Hvem hedder Frerslev?»

Det gik snart op for mig, at disse konservative lærere under Frederiksbjergs kommuneskole fuldstændig havde misforstået hensigten med forældreforeningen. At der skulle være et samarbejde mellem skole og hjem, opfattede de, som om man nu ville blande sig i skolens opdragelse ved at blande sig i lærerpersonalets myndigheder.

Der gik yderligere lang tid, så pludselig en dag blev døren til klasseværelset åbnet, og ind trådte en skikkelse, som virkede uhyggelig, radmager med vaklende gang, støttet af to stokke. Det var Hr. Simonsen. Med sine fremstående øjne betragtede han os og sagde:

– Ja, drenge. Jeg ville blot hilse på jer. Det varer ikke så længe, før I har mig igen. Jeg skal blot have genoptrænet arme og ben, så tager jeg fat med fornyet styrke.

Fornyets styrke, tænkte jeg. Vor Herre bevares. Skulle han nu samle styrke til at svinge Mester Erik igen? Nå, skidt med det, jeg havde jo den mulighed at blive rykket op i næste klasse, hvis altså Frk. Jespersen holdt, hvad hun havde lovet. Det gjorde hun nok, for hun var streng, men retfærdig.

Hunde

I hele min barndom led jeg af en panisk skræk for hunde, og ikke uden grund. Som femårig blev jeg skambidt af en ondsksfuld foxterrier. Min mor kendte ejeren, krævede og fik erstatning ved frivilligt forlig, og en del af summen blev anvendt til et par nye støvler til mig.

Nogle år senere lykkedes det slagter Isaksens schæferhund at sønderrive min buksebag. Den glubske slagterhund satte dog ikke sine tænder i min mest kødfulde legemsdel, mærkeligt nok. En slagterhund var næppe vegetar.

I et frikvarter kom en stor bulldog af vanvare ind i skolegården. Hr. Højmar var gårdlærer under Hr. Simonsens lange fravær. En dreng klappe hunden kærligt og sagde: »Nåh lille vovse, er du kommet i skole i dag?«

Så kom flere og flere drenge til for at vise deres kærlighed til dyr. Til sidst var hunden omsluttet af en mur af drenge. Der var nogle, som ikke kunne komme til at klappe dyret i trængselen omkring hunden. Enkelte af dem kunne gø som hunde. Der hørtes vov-vov som fra små pekingesere, og andre kunne gø med dybe vover som store lænkehunde. Så blev bulldoggen vred og besvarede de mange vov-vover med en vred snerren. Så vovede drengene endnu mere, og snart genlød hele skolegården af de mange vov-vover, som om man befandt sig på besøg i et hundestutteri.

Skolebetjent Olsen havde også en schæferhund, der som regel sov oppe på hans store balkon, der var omgivet af et jerngitter. Nu blev den schæferhund vred, fordi støjen afbrød dens slummer, men fra dens op-højede stade kunne den kun deltage i spøgen verbalt, så nu deltog den i koncerten med snerren og dybe vov-vover.

Så piftede nogle af drengene i fingrene af den, og nu blev den så vred, at den løftede det ene bagben og pissede drengene ned i deres hoveder. Hr. Højmar var forsvundet som dug for solen. Jeg tog plads på den lange bænk under halvtaget for at have oversigt med denne interessante begivenhed.

Så tabte bulldoggen tålmodigheden. Den for frem og bed en dreng i ly-sken. Omgående spredtes klyngen af dyrevenlige drenge omkring hun-

den. Nu havde doggen fået blod på tanden, den jagtede drengene rundt i skolegården, flere blev bidt, og endnu flere søgte tilflugt på bænken, hvor jeg befandt mig.

Endelig dukkede en lærer, Hr. Gunni-Larsen frem på arenaen. Han bar en straffeprotokol i sine fremstrakte hænder. Han virkede så sejersikker, som en toreador, der forbereder sig til at give en tyr dødsstødet.

Omgående fik doggen øje på Hr. Gunni-Larsen. Det var tydeligt for alle, at hunden nærrede det samme had til en straffeprotokol som skoledrengene. Den for direkte mod protokollen og satte sine tænder i den, medens den snerrede vredt, men Hr. Gunni-Larsen lod sig ikke skræmme. Han holdt fast i den ene ende af protokollen, og hunden vedblev stædigt at bevare sit bid i den anden ende.

Så begyndte en runddans i skolegården. Hund og lærer dansede rundt og rundt, som var det en fejende polka, og musik var der osse. Den bestod af de mange drenges accompagnement i forskellige tonearter fra vov-vov-vov, skrig og hurraråb til piften i fingrene. Selv skolebetjent Olsens schæfer deltog med iver i koncerten. Dansen gik rundt og rundt og hurtigere og hurtigere, nu var det nærmest som en tarantelle.

Så endelig lød et udrykningshorn. Politibilen ankom, fire store betjente arriverede, bevæbnet med kraftige læderhandsker og et stort net. En betjent greb fat i hundens hale, den vendte sig for at angribe den nye toreador. Betjenten svingede hunden rundt i halen. Den blev slynget rundt et par gange, så var de tre andre parate med nettet, og doggen var fanget. Nu var den arresteret og blev transporteret bort i politibilen.

Jeg ærgrede mig. Hvorfor havde jeg ikke knaldperler netop denne dag? Knaldperler, disse små runde tingester som var omviklet med silkepapir, købte jeg jævnligt hos cigarhandleren på Mariendalsvej. De var særdeles velegnede til at kaste mod fortovsfliserne hvis man følte sig forfulgt af en nærgående hund. Dens knald, der lød, som når man affyrer en kineser, fik omgående hunden til at stikke halen mellem benene og forsvinde.

Var der ingen hund, kunne knaldperler også bruges til at kaste mod fliserne, hvor der var piger. Det gav pote hver eneste gang. Pigerne hvinede af skræk, og flygtede omgående. Joh, knaldperler var en god opfindelse, og de var aldeles ufarlige.

Dagen efter dette intermezzo med hunden i skolegården gik jeg til ci-

Drengesind og lærerluner

garhandleren på Mariendalsvej, lagde to femogtyveører på disken og sagde: »For 50 øre knaldperler«.

»To ører stykket, du kan altså få femogtyve«, svarede han.

I en reol bag ham stod en stor æske med knaldperlerne. Han tog en håndfuld og talte femogtyve op. Resten tog han i hånden og smed nonchalant tilbage i æsken. Da lød der et sønderrivende brag. Hele hans lager af knaldperler eksploderede på én gang. Kalken dryssede ned fra væggen, det sang i mine øren, men jeg kunne dog høre at han sagde: »Nu kan du ikke købe knaldperler før i næste uge«.

Høg over høg

En morgen skete det, vi havde ventet så længe, men alligevel blev vi overrasket. I stedet for Frk. Jespersen kom Hr. Simonsen ind i garderoben, hvor vi stod og ventede på tilladelse til at gå ind i klasseværelset.

– God morgen, drenge, vær så god at gå ind, sagde han.

Vi så nøje på ham, havde han lidt mén efter ulykken? Nej, han trak en kende på det ene ben, men ellers lignede han fuldstændig sig selv. Der måtte altså være nogle fromme børn imellem os, som havde fulgt inspektørens henstilling om at flette Hr. Simonsen ind i aftenbønnen. Nå, måske var han blevet lidt mere blid efter at have følt, hvad smerter er.

– Ja, drenge, nu har I mig igen. Er I ikke glade for at se mig?

Et par stykker mumlede et meget svagt »joh«.

Han satte sig til katederet, så sejrssikkert på klassen som en befalingsmand, der mønstrer sine tropper før slaget, så sagde han:

– Nu vil jeg ikke håbe at disciplinen er svækket, medens jeg har været borte. Finder jeg den mindste slendrian, så har jeg midler til at genoprette disciplinen. Hvem har forslag til morgensalme?

Jeg rakte en finger i vejret. Han så på mig og sagde:

– Hvilken salme foreslår du?

– Op al den ting som Gud har gjort.

– Der er mange vers i den. Kan jeg få et andet forslag?

– Den er så smuk, løj jeg.

– Godt. Der er ingen andre forslag. Slå op på »Op al den ting ...«

Sangbøgerne kom frem, men netop som vi skulle begynde at synge stirrede han vredt på mig og udbrød:

– Stav til gjort.

– G J O R T, stavede jeg.

– Godt, husk det drenge: Den som staver D i gjort, han skal ha' sin ende smurt.

Den, som havde foreslået morgensalmen, skulle også synge for. I lavt tempo messede jeg, og dermed anslog jeg takten, og ganske langsomt okkede vi os gennem de mange vers. Så bad han Fader Vor, og vi stod alle sammen op med foldede hænder. Han stod med lukkede øjne og bad in-

derligt, jeg så på ham under andagten. Da han kom til »Giv os i dag vort daglige brød«, sendte han mig et hvast blik.

Nu havde vi fået slidt et kvarter af første time, så vi havde gavn af den lange salme. Havde vi gode timer, foreslog vi »I Østen stiger solen op ...«, eller en anden kort morgensalme. Joh, vist var der lidt demokrati i den skole.

– Så slår vi op i læsebøgerne på: »En stranding ved Vesterhavet«.

Så rejste han sig, og gik hen til hjørnet af klassestuen, hvor affaldskassen havde sin plads. I den kasse var »Mester Erik« placeret. Nu tog han dette strafferedskab i hånden, svirpede med det, så det suste i luften, gik tilbage til katederet, og så lød et brag. Han svingede spanskrøret og lod det falde med fuld kraft på katederets overflade. Denne manøvre, som havde frembragt det store brag, gentog han et par gange, måske for at prøve sin styrke i højre hånd, måske blot for at påkalde sig opmærksomhed. Resultatet var synligt. Katederet, som var blevet malet i sommerferien, havde nu fået nogle lange dybe riller i den blanke overflade.

Alle var klar over, at Hr. Simonsen havde genvundet sin styrke, og da ingen havde fejlet endnu, fik katederet de første klø.

– Alf, læs første sætning af Steen Blichers novelle, sagde han.

Alf læste første sætning fejlfrít.

– Så skal vi have analyseret den. Jeg håber, at I har holdt grammatikken ved lige, mens jeg har været borte. Dette er min klasse, A-klassen, og det er mit mål, at denne klasse er langt dygtigere til grammatikken end B-klassen. Begynd.

Alf gennemgik ordene: Navneord, biord, bindeord, stedord osv. og sluttede med at nævne grundled og genstandsled.

– Godt, glimrende. Og næste: Arne, kør videre, men ikke som Alf. Nu vil jeg ha' grundled og genstandsled først, befalede han.

Det kneb for Arne. Han var ikke særlig stiv i grammatik, måske fordi hans forældre var udlændinge. Han kørte sur i biord, bindeord og stedord o. lign. Læreren svingede truende med Mester Erik, og så blev Arne nervøs. Hans hænder rystede, og han fik koldsved på panden. Tilslidst turde Arne ikke at svare på noget som helst.

– Så du vil ikke svare. Nu skal jeg lære dig at svare, ud i garderoben, råbte læreren.

Arne gik sørgmodigt til »skafottet«, og Hr. Simonsen efter ham. Døren

blev lukket efter dem, og så lød de tre klask. Det kneb lidt for Arne at holde tårerne tilbage. Så bankede det på døren, og Frk. Jespersen kom ind.

– God morgen. Må jeg lige tale et par ord med Dem om Deres elever?

– Om *mine* elever?

– Ja, ser De, der er fem-seks stykker af dem, som ikke hører hjemme i denne klasse, og som omgående bør rykkes en klasse op.

– Sysss, svarede han.

Så talte hun lavmælt om sit syn på elevernes standpunkter. Han lyttede først forundret på damens grundige udredninger, men så rystede han på hovedet. Alligevel hørte jeg mit navn blive nævnt. Begge så de på mig. Jeg hørte ordet: *Forældreforening*.

Derefter så De inkvisitorisk på mig, så hviskede de videre. Det sluttede med, at hun sagde: »Tænk nu alligevel over sagen«.

Han fulgte aldrig Frk. Jespersens henstilling, eller også har han tænkt over den for længe. Han havde nu fremvist et *slående* come back, og hørte nu ikke længere drengene i rækkefølge, men slog snart ned på den ene og snart på den anden. Så var man afskåret fra at kunne beregne hvilken sætning, man ville blive hørt i, og dermed: ingen chance for »smugtræning«. Angsten bredte sig i klassen. Vi følte det, som om vi var en flok spurve, og over os svævede en høg, som lurende på sit bytte kunne slå ned hvor som helst. Vores eneste beskyttelse var, at vi var en flok.

Som minutterne skred frem, faldt jeg til ro. Jeg mente, at jeg kunne analysere enhver sætning, og den énsformige, langsommelige overhøring, kedede mig intenst. Høgen slog jo kun ned på ét bytte ad gangen. Mine tanker gik i andre baner, og da han slog ned på mig, befandt jeg mig i en anden verden.

– Gregers, nægter du at svare, når jeg spørger dig? råbte han.

Jeg var afskåret fra at svare på et spørgsmål, som jeg ikke havde hørt. Nu var jeg chokeret, fordi han overrumplede mig. Jeg forsøgte på at se tænksom ud, for at skjule at jeg havde været uopmærksom.

– Kom herhen med din hånd, kommanderede han.

Denne ordre forekom mig aldeles uforståelig. Man kunne vel ikke bare gå hen og aflevere sin hånd og så gå på plads igen, det virkede ufrivilligt komisk. Jeg måtte knuse et smil i mundvigen.

– Så du nægter at komme herhen? Så skal jeg komme til dig, sagde han.

Hurtigt gik han mellem bordene til min plads, tog et fast greb om mit

venstre håndled, drejede min hånd, så fladen vendte opad. Så løftede han spanskåret til slag. I sidste øjeblik trak jeg armen til mig, og knyttede hånden, og Mester Erik suste forbi uden at ramme. Nu blev han hvidglødende af raseri, skar tænder:

– Stræk så de fingre ud, jeg skal lære dig at svare, råbte han.

Der var ingen vej udenom. Min lille barnehånd sad som i en skruestik, og tre gange slog han med fuld kraft, så ringede klokken til frikvarter. Han så veltilfreds på mig og tilføjede:

– Du bliver her en time bagefter, så har du måske lært at adlyde.

Du godeste hvor det smertede i fingrene. Det var langt værre end at blive ramt i den mere kødfulde del af legemet. Mine fingerknogler smertede flere timer efter.

I frikvarteret opsøgte jeg min bror og fortalte ham om min straf.

– Det var som satan. Så har han fundet på en ny metode, sagde Albert.

– Lad nu være med at sige noget derhjemme, bad jeg.

– Vi plejer vel ikke at sladre om hinanden, men det her er sgu for skrap. Hvordan fa'en kan vi få ram på den satan? sagde han.

Vi drenge var tosprogede. Uden de voksnes nærværelse bandede vi som bare helvede. Sammen med voksne var vi dannede.

Det ville være umuligt at kunne skjule, at jeg havde fået en svedetime, eftersom jeg ikke kunne være hjemme til sædvanlig tid, og så vankede der muligvis et par på skrinet.

Vi drenge var så indlevede i, at de voksne altid har ret. Var der bøvl med os i skolen, så var vi selv ude om det. Skolen var i forældrenes øjne ufejlbarlig, og børn skulle opdrages strengt. Klø hørte til dagens orden.

Selvfølgelig var der vanskelige og stridbare børn, men skole og forældre havde hånds- og halsret over børnene. Blev en dreng for vanskelig, havde man en værre trussel end klø og svedetimer: nemlig opdragelsesanstalten.

På et tidligt klassetrin blev vi belært om og truet med »Flakkebjerg«. Var vi uimodtagelige for opdragelse hang denne skrækkelige trussel over vore hoveder. Værgerådet kunne sende os på »Flakkebjerg« i Sydsjælland. Vi fik at vide, at denne opdragelsesanstalt for drenge var et helvede. Kom man på »Flakkebjerg«, var man fortabt. Man ville være vanæret for livet efter et ophold der.

En karakterbog fra »Flakkebjerg« kunne aldrig vises frem, man var et

menneskeligt udskud, som var blevet opdraget blandt en samling forbryderspirer. Drengene på »Flakkebjerg« fik klø hver dag, måtte arbejde hårdt, havde aldrig nogen frihed, heller ikke sommerferie. »Flakkebjerg« stod for os som et helvede på jorden, et drengetugthus.

Det var ikke tom snak, jeg har kendt et par drenge, som kom der, men hvad der blev af dem, aner jeg ikke. Fra »Flakkebjerg« vendte man ikke tilbage til familie og venner. Man var black-listet resten af livet, ville blive behandlet som en spedalsk.

Jeg sad i min svedetime hos Hr. Simonsen og var fortvivlet over min situation. I den fremmede klasse sad jeg ensom på bageste bænk, havde ophovnede fingre, og måske endda et par øretæver tilgode når jeg kom hjem. »Høgen« blev han kaldt blandt drengene på grund af hans lange nedadbøjede næse, det glubske blik og hans ufølsomhed med ofrene. Altid lurede han på et bytte. Albert havde sagt: »Hvordan fa'en får vi ram på ham?«

Jeg sad og forsøgte på at koncentrere mig om lektier til næste dag. Smerterne i mine fingre tiltog efterhånden, som de hovnede op. Da pludselig skete noget, som står prentet i min erindring. Det bankede på døren, og omgående blev den åbnet, ind trådte MOR. Jeg følte mig lammet. Hvad nu? Skulle jeg nu ydmyges yderligere? Albert måtte alligevel have sladret.

Jeg kunne se på hendes øjne, at hun var indstillet på angreb, men jeg havde sjældent oplevet hende virke så stridslysten som i dette øjeblik. Der var næsten mord i hendes gnistrende blik.

- God dag. Må jeg spørge: Er De Hr. Simonsen, sagde hun vredt.
- Ja, det er mig, svarede han venligt.
- Mit navn er Fru Frerslev. Nu vil jeg gerne have at vide, om det er rigtigt, hvad min søn er kommet hjem og har fortalt om Dem.
- Skal vi ikke gå ud i garderoben og tale sammen, svarede han.
- Hvad *siger* De menneske? Er De blevet vanvittig? Jeg alene med Dem i garderoben. Har De ikke skam i livet? råbte hun.
- De misforstår mig. Jeg mente blot, at vi kunne tale uforstyrret der.
- Hvem forstyrrer os her, om jeg må spørge? Har De noget at skamme Dem over? Det har jeg i hvert fald ikke.

Hvilken spændende situation! Han var aldeles uforberedt på et angreb fra en dame med så personlig en udstråling og myndighed. Jeg vidste, at

når hun var i dét humør, beherskede hun *ordet*. Hun havde taget første stik hjem ved hans bemærkning om garderoben. Han var målløs, og hun bevarede overtaget ved at spørge:

– Kan det virkelig være rigtigt, hvad min søn kommer hjem og fortæller, at De har slået min den mindste tre gange i hånden med et spanskrør?
Svar mig: Ja eller nej?

– Ja jeg har, svarede han spagt.

– Hvor *ovover* De? Sig mig: Har De selv børn?

– Ja, jeg har to piger.

– Behandler De Deres egne børn på samme bestialske facon?

– Ja, hvis de er uartige.

– Lad være med at forsøge på at bilde mig det ind. Hvis det er rigtigt, hvad De siger, så er De aldeles uegnet til at være både lærer og far. Hvis De ikke lyver for mig, så er De en rå bøddel. Jeg er indstillet på, at børn skal straffes, hvis de er vanartede, men her har De gjort Dem skyldig i barnemishandling.

Nu skal jeg sige Dem én ting: Jeg har tidligere haft børn i betalingskole, og dér bliver børnene ikke udsat for mishandling. Men her er der tale om arbejderbørn i en kommuneskole, og så bliver der ikke taget det samme hensyn. At De kan nænne at slå med et spanskrør i en lille barnehånd, *skam Dem*.

Nu går jeg direkte til inspektøren og taler med ham om sagen. Drengen bliver sendt til læge i eftermiddag, og skønner han, at der er fare for mén i hånden, bliver der tale om sagsanlæg. Iøvrigt skal De vide, at jeg har de bedste relationer til dagspressen, og er der tale om skade på hånden, vil De i den kommende tid kunne se Deres navn i aviserne mere end én gang. Hvis De så meget som krummer et hår på mine børns hoveder, så skal jeg komme efter Dem. Har De forstået?

– Ja, men ...

– Ikke noget *men*. Har De forstået mig? Ja eller nej?

– Ja.

– Det var rart. De hører fra mig, hvis sagen udvikler sig. *Farvel*.

Hun lukkede døren meget hårdt efter sig.

Han var mundlam, simpelthen overrumplet. Han satte sig op bag katederet og holdt hænderne for ansigtet meget længe. Så ringede klokken til frikvarter. Min svedetime var omme.

At hun havde haft et barn i en betalingsskole, var en sandhed med modifikationer. Længe før min fødsel boede mine forældre i Kgs. Lyngby, og min ældste søster havde så fine karakterer i kommuneskolen, så at hun blev indstillet til en friplads i Thyssens Skole, andet lå der ikke i det.

Med hensyn til hendes gode relationer til dagspressen, jo, hun abonnerede på Dagens Nyheder – det var alt.

Hun havde fået jaget en skræk i livet på Hr. Simonsen. Han ville undgå skandale ved at blive blameret i dagspressen. Det formoder jeg, eftersom han aldrig rørte hverken mig eller Albert siden.

Da jeg kom hjem efter skoletid, sagde hun blot:

– Lad mig se din hånd. Det går nok over, men slår han dig mere, må du love mig at sige det.

Jeg tilgav Albert, at han havde sladret. Han opnåede, hvad han ville: »Høgen havde fået stækket vingerne«.

Sløjd

Formelt var Hr. Simonsen stadigvæk vores klasselærer, men ikke reelt. Årsagen kender jeg ikke. Måske havde min mor påvirket inspektør Jørgensen i en samtale angående vores klasselærers brutalitet. Måske ville man undgå en konfrontation med en elevs far, som var medlem af forældrerådet? Jeg fik intet at vide om baggrunden for Hr. Simonsens detronisering. At spørge min mor eller om, hvad der lå til grund ville være nyttest. Børn skulle ikke blande sig i de voksnes dispositioner, hverken i skole eller hjem.

Jeg kunne blot konstatere, at vores klasselærer fremover kun kom til at undervise os i to fag: Dansk og sløjd.

I sløjd var Hr. Simonsen på hjemmebane. Som udlært snedkersvend kendte han sin tidligere metier, men med hans pædagogiske formåen udviklede sløjdundervisningen sig til en parodi.

Sløjdsalen lå, som tegnesalen, i øverste etage. Der var en høvlebænk, sav, skruetrækker, stemmejern osv. til hver elev.

Vores første sløjdtid forløb nogenlunde således: Hr. Simonsen åbnede døren til sløjdsalens trælager og kommanderede: »På række«. Vi stillede os på række, og så lød ordren: »Fremad march«. Vi marcherede forbi ham, og til hver elev udleverede han et brædt på ca. 20 × 12 cm.

»På plads bag høvlebænkene og fat blyanterne« og ordrene lød videre: »Find midten af brædtet, slå en tværstreg på tværs«. »Del den ene halvdel af brædtet i 10 lige store dele og slå 9 streger på langs over den ene halvdel. Godt, fat savene«.

Så tog han selv en sav og viste os, hvorledes man skrårstiller klingens og spænder savens. Endvidere hvorledes brædtet skulle spændes fast i høvlebænken. Så kommanderede han videre:

»Fat savene, anbring klingens over første streg med savens i fremskudt stilling, anbring tommelfingerne ved strengen og hold klingens der. Træk savens langsomt imod jer, stop. Skub savens langsomt fremad, godt. Nu tæller jeg: På ét skubber I savens frem, og på to trækker I den mod jer. Har alle forstået?«

Så kommanderede han: »Eet-too, eet-too, eet-too . . . « I takt gled save-

ne frem og tilbage på samme måde, som når takthammerens slag i svunden tid lød, når galejslaver skulle trække årerne i fælles rytme.

Da to sløjdtimer var forbi, sagde han: »Nu har vi alle savet gennem de ni streger til midten af brædtet, dermed er den ene halvdel delt i ti lige store dele, det kaldes en kam«.

Jeg havde forestillet mig, at sløjd var et fag, hvor individualisme og skaberglæde kunne komme til udtryk, men nej. I den periode hvor han underviste i sløjd, lykkedes det ham til fuldkommenhed at dræbe al skaberglæde ved hans prøjserdisciplin. Når dertil kom, at jeg så, at hans venstre pegefinger var blevet halveret af en sav, tog jeg den beslutning, at jeg aldrig ville gå i snedkerlære, og glæden ved at arbejde i træ er mig ukendt.

At være anderledes

Jævnligt havde vi besøg af skolesygeplejersken. Hun følte på halsen, om vi havde kirtler eller lus, eller om vores ernæringstilstand var tilfredsstillende. Var den ikke det, blev man indstillet til at komme på feriekolonien »Kongsøre«. Alle, som kom på denne feriekoloni, blev skaldklippet inden afrejsen, så de kom til at ligne nylig løsladte straffefanger.

Ved en af hendes rutinekonsultationer så hun på mig og sagde:

– Hvad er det med dit venstre øje?

– Jeg har bare fået et bygkorn, svarede jeg.

– Det ser stygt ud, det er jo så stort som en byld. Nu skal jeg gi' dig et varmt omslag på, og så må du sige til din mor, at du skal have varmt omslag flere gange dagligt, så forsvinder det snart.

Hun kogte vand, kom en klud i det varme vand og lagde den på mit øje. Flere gange dagligt gav min mor mig varme omslag på øjet, men uden resultat. Der kom flere bygkorn og endda samtidigt.

Da jeg havde tre bygkorn på venstre øje var det lukket på grund af hævelsen, og nu fik jeg ét på højre øje. Lægen skrev en henvisning til øjenlæge Dr. Edmund på Vestre Boulevard. Min mor fulgte mig til øjenlægen. Dr. Edmund var en sur stodder. Han åbnede mit øjelåg og så et øjeblik på øjet. Så stak han sin langfinger ned i en glaskrukke med gul salve. Derefter gned han et tykt lag salve direkte på øjæblerne såvel som på bygkornene og sagde: »Hornhindebetændelse, kom igen i morgen«.

Jeg ville hellere have haft tre slag af spanskrøret i stedet for. Mine øjne smertede i flere timer efter den behandling, og jeg kunne intet se for salve. Min mor måtte holde mig under armen og føre mig til sporvognen, som om jeg var blind.

I over to måneder måtte jeg konsultere Dr. Edmund dagligt. Jeg skulle gå med sort klap snart for det ene, og snart for det andet øje. Ofte flød materien ned ad kinden, og hver dag den samme besked:

– Kom igen i morgen.

Da han endelig havde fået bugt med bygkornene, sagde han:

– Hornhindebetændelse, mørke briller i et år.

Mørke briller, det lyder så enkelt, men i midten af tyverne gik man ikke med solbriller. Blinde mennesker skjulte ofte deres øjne bag mørke

brilleglas. De kunne være deforme eller misdannede, så de eventuelt virkede uæstetiske. Så man et menneske med mørke briller, var vedkommende som regel blind.

Jeg fik et par briller i metalstel, mørkegrønne glas i oval facon.

Nok havde jeg oplevet lidt fysisk tortur, men nu oplevede jeg, at der også findes psykisk tortur. Det sidste var det værste.

Da jeg mødte i skolen med de mørke briller, oplevede jeg drengene på en anden måde end før. Jeg blev isoleret, man undgik mig. Forsøgte jeg at tale med mine kammerater, fik jeg kun korte svar som: ja, nå, næh.

Ingen ville følges med mig på vej til eller fra skole, jo, der var én undtagelse: min ven Kaj, spejderen. Han svigtede mig ikke. Han forstod mig og tog hensyn til mig på alle måder, men han kunne jo ikke tvinge de andre til at lege med mig.

En dag fulgtes jeg med Kaj langs Ladegårdsåen. Nogle af vores klassekammerater legede med skibe eller soppede. Vi forsøgte at lege med, men pludselig var der én af dem, som sagde til mig:

– Skrub af med dig din idiot. Du er jo blind, vi leger ikke med dig.

Omgående blev Kajs knytnæve plantet med fuld kraft i hans ansigt. Tuden blødte stærkt, og han forsvandt ret hurtigt.

I over ét år var jeg nødsaget til at bruge de mørke briller. Jeg kunne ikke tåle lyset i øjnene uden at de løb i vand. Måske var det naturen, der på den måde forsøgte at beskytte de betændte hornhinder. Hvem ved?

I det år fik jeg lært, hvor sårende det er at blive hånet for at være anderledes. At lide af noget synligt kan være yderst belastende. Er man anderledes, skal man kanøfles, sagde H. C. Andersen. Det er en nationalsygdom hos danskerne, man skal være som de andre.

Drenge kan være aldeles hjerteløse, ja endog sjælsrå.

Det var en stor lettelse da hornhindebetændelsen endelig forsvandt, men stærkt sollyss er stadigvæk en gene for mig. Mine hornhinder er arrede, siger min øjenlæge.

Havde det været i dag, ville det ikke have betydet noget. Nu bruger man solbriller, så snart de første solstråler viser sig om foråret. Det er vanligt at damer bruger dem som en form for koketteri, en slags halvmaske eller for at gøre sig interessant.

Men jeg fik grundigt lært, at man ikke skal håne et menneske, som lider af et eller andet handicap.

Høflighed koster

Efterhånden havde vi arbejdet os op til 5. klasse. Min angst for Hr. Simonsen var forsvundet. Efter min moders bombastiske indgreb havde han, som nævnt, ikke rørt mig. I det hele taget var han blevet mere karrig med at lade Mester Erik danse »polskdans« på drengenumserne, i hvert fald i vores klasse.

Den sidste gang jeg erindrer, at han brugte spanskrøret, var en morgen straks efter morgensalmen og Fader Vor. Det bankede på døren, og ind kom en stor og frejdig dreng fra 7. eller 8. klasse.

– God morgen, her er jeg altså, sagde drengen.

– Godt. Nu skal jeg lære dig at sige goddag, sagde Hr. Simonsen.

Han gik hen til affaldskassen, tog Mester Erik i sin hånd og sammen gik de ud i garderoben. Så hørte vi de tre obligate slag. Hr. Simonsen vendte tilbage alene. Veltilfreds sagde han:

– Så, nu har han lært at hilse ordentlig på mig.

Jeg blev aldeles ophidset, og dermed overmodig. Jeg rakte en finger i vejret, som det var reglen, når man ville markere sig.

– Vil du spørge om noget, sagde han.

– Ja. Jeg vil gerne vide, om man siger goddag med et spanskrør?

– Hvad mener du?

– Jeg mener, at så vil jeg gerne låne Mester Erik og gå med læreren ud i garderoben og sige goddag til Dem på den facon.

Han rejste sig med et sæt. Rasende gik han hen til affaldskassen, greb påny Mester Erik, men jeg nåede at sige:

– Læreren behøver ikke at hente spanskrøret til mig. Jeg kan godt selv hente det.

Nu var jeg blevet overmodig, men jeg havde en plan parat.

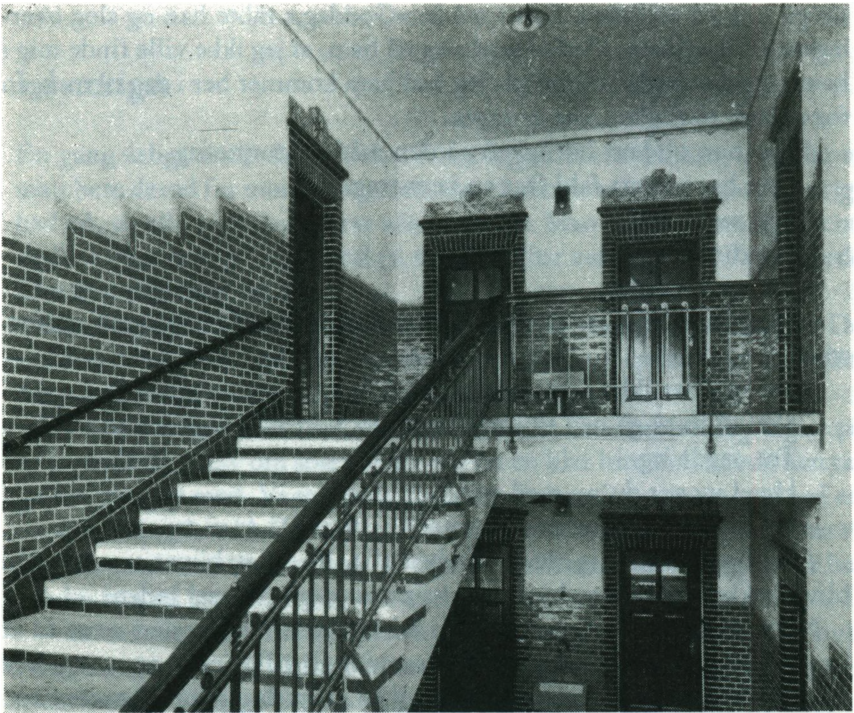
– Kom så med ud i garderoben, aldrig har jeg hørt en sådan frækhed.

Nu har du gjort dig fortjent til klø, og nu får du det.

Jeg rejste mig lydigt, gik foran ham ud i garderoben, men jeg fortsatte videre ud på trappen og begyndte at gå ned.

– Hov, hvor skal du hen din laban, råbte han efter mig.

– Hjem og fortælle min mor, at De vil mishandle mig, svarede jeg.

Trappegangen på Duevejens Skole.

- Du kommer tilbage.
- Ja, sammen med min mor.
- Vent et øjeblik, lad os tale sammen.

Jeg blev stående tre-fire trin nede. Han fortsatte:

- Du må da indrømme, at du var fræk.
- Nej, jeg stillede et spørgsmål. Er det strafbart?
- Kan være at jeg forløb mig. Jeg lader nåde gå for ret. Kom nu ind i klassen, så skal jeg forklare, hvorfor jeg slog Viggo.

Jeg vendte tilbage og satte mig på min plads. Alles øjne var rettet imod mig. 31 drenge lignede 31 spørgsmålstegn.

Da vi kom ind i klassen, stillede han spanskkrøret på plads og sagde:

- Ja, drenge. Dette lille intermezzo kræver naturligvis en forklaring. I går gik jeg tur med min kone og mine døtre. Vi mødte Viggo, og han hil-

Drengesind og lærerluner

ste på mig på en yderst flabet måde. »Goddag,« råbte han og slog overlegent med nakken. Derfor sagde jeg til ham, at jeg ikke ville finde mig i hans næsvise måde at hilse på. Jeg bad ham komme her i dag til morgen for at lære høflighed, det er sagen.

– Har han nu lært høflighed på den måde? spurgte jeg.

– Han har i hvert fald fået en lærestreg.

– Tre, sagde jeg.

– Hvad mener du?

– Tre røde streger.

– Så stopper vi her. Du har jo sagt undskyld. Du ved at du misforstod.

– Næ, jeg har ikke sagt undskyld.

– Skal vi to så gå ned til inspektøren?

– Tre, sagde jeg.

– Hvad mener du nu med *tre*?

– Jeg mener, at så henter jeg min mor først, så er vi tre.

– Nu opgiver jeg dig, du er uforbedelig. Du er og bliver en rebel. Du bliver sikkert politiker, hvis de ikke sætter dig i fængsel inden.

Nu vidste jeg, at jeg var suveræn takket være min moders evne til at bruge *ordet*. Det var tydeligt, at han frem for alt ville undgå en ny ordduel med hende. Alligevel passede jeg på ikke at misbruge min suverænitet. Nu forsøgte han at fange mig ved at sige:

– Dreng, I ved, at i dag skal vi kunne »Flugten til Amerika« udenad. Nu synes jeg, at den mundrappe Gregers skal fremsige hele Chr. Winthers digt. Vær's'go, lad os så høre, om du kan bruge munden.

Jeg kunne hele digtet, og jeg lirede det af uden fejl, og jeg kan gøre det endnu så mange år efter. Han fangede mig ikke. Jeg elskede jo digtet, og jeg kan endnu: »Den to gange hængte tyv«, »Smeden og Bageren« etc.

I dyreriget

En gang årligt skulle hele skolen i Zoologisk Have. Klassevis skulle vi marchere derud fra morgenstunden, men hvert år måtte vi vente en evighed på, at alle pigeklasser var afmarcheret. Man ville vel undgå, at vi skulle kigge mere på piger end på dyr. Hvorfor ved jeg ikke. Piger havde ikke min interesse, endnu.

Da vi kom ind i haven, stod Fru Simonsen og ventede på sin gemal. De to døtre havde hun i hånden. Sandsynligvis har hun spillet lærerinde den dag, og fået afkommet med på fribillet. Dem om det.

Vi skulle følges pænt med vores lærer for at høre om zoologi og se på de levende dyr. Selv om solen skinnede fra en klar himmel, havde han taget sin paraply med. Vi stoppede foran et abebur. Bag tremmerne sad en ret stor abe og knækkede nødder. Den så lige så interesseret på os, som vi på den, men mest interesseret så den på Hr. Simonsens paraply. Så begyndte han på en udredning om aber:

– Se nu her, drenge. Nogle mener at vi nedstammer fra aberne, og hvis I kigger nøje efter, vil I kunne se, at abens hænder minder meget om menneskehænder. Den griber om ting med sine hænder, se blot.

Han stak forsigtigt skaftet af paraplyen ind til aben. Den ignorerede det, han forsøgte igen, stak paraplyen længere ind i buret. Han slog den let over fingrene, så greb aben fat i paraplyens håndtag og holdt fast. Aben trak i paraplyen, og læreren trak ligeledes. Således gled paraplyen frem og tilbage uden resultat.

– Giv så slip lille ven, sagde han.

Men det var en ulydig abe. Pludselig bøjede den paraplyen til siden mellem tremmerne og skaftet knækkede.

– Peter, nu har du igen været klodset, hvæsedes konen mellem tænderne.

Jeg blev lidt mere glad, end jeg var. Der fik han den.

Siden luskede jeg bort fra klassen. Jeg ville se på den store åbne abegrotte. Der havde aberne det så lysteligt. Uden at være bag fængselstremmer nød de tilsyneladende tilværelsen. Jeg kastede nogle medbragte nødder ind til

Drengesind og lærerluner

aberne. En abe bukkede sig ned for at tage en nød. Den blev stående i nedbøjet stilling, ligesom en dreng der skal modtage pædagogiske slag af Mester Erik.

Så skete det mest interessante, dét som vi aldrig fik forklaret. En anden abe kom bagfra hen til den nøddespisende abe, stak sin røde penis op i hunaben, som ufortrødent fortsatte med at knække nødder. Det som for mennesker var noget, som var tabu at omtale, foretog aberne ugenert og naturligt. Det så endda ud til, at nødderne havde mere interesse end paringsakten. Så enkelt var det.

Her behøvede man ingen snørklede foredrag om, hvorledes man laver aber. Det måtte naturligvis være på nogenlunde samme måde, man laver mennesker. Godt at jeg var lusket bort fra klassen. Nu blev jeg så klog, men samtidig fik jeg forklaringen på, hvorfor vi altid skulle gå langt uden om abegrotten, når vi var i Zoologisk Have.

Nye tider

Da vi var nået frem til året 1925 gik jeg i 5. klasse. Når en dreng var 12 år gammel, var det *vanligt* at han skaffede sig en byplads. Ingen forretninger måtte benytte børn under 12 år til at besørge byærinder. For at forhindre at nogen tyvstartede som 11-årige, blev undervisningstiden i 4. klasse tilrettelagt så snedigt, at det var umuligt at søge en byplads: nemlig fra kl. 8–11 og 13–16.

I midten af marts måned sagde min mor:

– I næste uge fylder du 12 år, så må du gå til skolens inspektør og få attest på, at du har lov til at have en eftermiddagsplads. Du er gammel nok til at lære at arbejde, og du ta’r ingen skade af at tjene lidt penge til dit eget tøj. Lediggang er roden til alt ondt.

På min fødselsdag den 24. marts fik jeg attesten, og min mor begyndte at gennempløje avisens annoncer ang. bypladser.

– Her er én, som jeg tror er passende for dig. Det er hos en grønthandler på Falkonér Allé. Tag din cykel og kør hen og søg pladsen, inden du går til skole, sagde hun.

Jeg adlød, fik pladsen, seks kroner pr. uge. Det var jeg bestemt ikke glad for. Albert havde haft en byplads hos en kolonialhandler, og der måtte han slæbe på tunge varer, især ølkasser og kartofler m. m. Grønthandleren handlede med de tunge kålhoveder, kartofler og citronvand etc. Det ville blive meget svært for mig med mit spinkle korpus. Da jeg kom hjem fra skole sagde min mor:

– Jeg har sørget for, at der er en ren skjorte til dig, og du må også ta’ dine pæne bukser på, og dine pæne sko er nypudsede. Kom lidt vand i håret og red dig ordentligt. Du må endelig ikke smøge skjortærmerne op, så man kan se dine tynde arme.

– Hvorfor skal jeg stadses sådan ud? spurgte jeg.

– Fordi det giver et godt indtryk at møde velklædt den første dag.

Moders ord var lov. Da jeg begav mig på vej til mit arbejde som bydreng, var jeg vandkæmmet og velklædt som en artig dreng, der er på vej til en børnefødselsdag med chokolade og flødeskumskager.

Jeg mødte frejdigt op hos grønthandleren, som så venligt på mig.

Drengesind og lærerluner

- Hvad skal du ha'? spurgte han.
- Ikke noget. Jeg skal jo begynde som bydreng her, sagde jeg.
- Hvor får du den ide fra?
- Jeg var her jo i morges og søgte pladsen.
- Sludder, jeg har antaget en anden dreng. Vi to har ikke talt sammen.

Så var jeg klar over, at han slet ikke kunne kende mig i mit nye antræk. Glad og lettet forlod jeg grøntbutikken.

- Hvorfor kommer du allerede hjem? spurgte min mor.
- Fordi han har antaget en anden dreng i mellemtiden.
- Ja, der har vi det. Sådan tillader en arbejdsgiver sig at behandle fattigfolks børn. Man skulle kunne regne med, at en aftale er en aftale, men der er nok kommet en større og stærkere end dig, og så er sådan en herre rystende ligeglad, kynisk. Vi kan overhovedet ikke gøre noget ved det, men det burde være strafbart at behandle et flittigt barn på den facon. Vi må forsøge igen.

Hun fortsatte med at gennempløje avisens spalter. En morgen sagde hun:

- Her er noget, som jeg tror passer for dig.
- Hvad er det?
- Det er en skræddermester, som søger en eftermiddagsbydreng. Han bor i Husumgade. Det kan bestemt ikke være anstrengende arbejde at gå i byen for en skrædder. Du må cykle hen og forsøge på at få den plads, inden du går i skole. Husk at aftale løn med ham.
- Hvor meget skal jeg forlange?
- Du skal ikke gå under seks kroner om ugen, ja, seks kroner må være passende, det fik Albert hos kolonialhandleren.

Omgående cyklede jeg til Husumgade 4. Skrædderen var en meget venlig herre. Han spurgte, om jeg var godt kendt i København.

- Jeg kender København som min egen bukselomme, svarede jeg.
- Du skal gå med tøj til mine kunder, banke korridorløberen og sengeforsliggerne hver onsdag, og en gang om ugen skal symaskinen pudses. Måske skal du også gå et par ærinder for min kone. Når der ikke er mere, kan du gå hjem igen, men hvad har du tænkt dig, at du skal have i løn?
- Seks kroner om ugen, svarede jeg og så ham i øjnene.

- Det synes jeg lyder meget passende, du kan begynde i eftermiddag.
Der vanker nok lidt drikkepenge hist og her.

Glad og fornøjet vendte jeg hjem, og min mor spurgte:

- Hvordan gik det?

- Jeg fik pladsen.

- Hvad med lønnen?

- Han betaler seks kroner.

- Forlangte du det?

- Ja, det havde du jo givet mig besked på.

- Gik han med til det med det samme?

- Ja.

- Dit store skvadderhovede, hvorfor forlangte du ikke syv kroner? Når han med det samme gik med til seks kroner, havde han såmænd også gået med til syv kroner. Det bliver 52 kroner på et år, som du går glip af, men nu kan det ikke ændres. Du afleverer de seks kroner herhjemme til dit tøj, drikkepengene er dine egne.

Jeg var umådelig glad for min byplads. Skræddermesteren havde en yngre svend, som han selv havde udlært, og som sad med korslagte ben på bordet og syede. Han var myreflottig og meget venlig.

Skræddermester Ludvigsen havde i årenes løb erhvervet sig mange gode kunder, især på Østerbro og Frederiksberg. Det var velhavende folk, som krævede kvalitet, og som kunne betale. De var ikke karrige med drikkepenge, når jeg kom med en ny habit. Som regel fik jeg en krone i drikkepenge, og skrædderen havde ingen à conto-kunder. Det kunne ske, at mine drikkepenge på en uge oversteg min ugeløn.

Ugerne op til pinse var særdeles givtige. Én uge havde jeg 13 kroner i drikkepenge. Det fortalte jeg glad til min mor.

- Tretten kroner! Tror du, at du skal gå og snolde dem op? Det er mere end det dobbelte af din ugeløn. Nej, den går ikke. Nu bytter vi om på det. Du beholder de seks kroner, og afleverer drikkepengene herhjemme, sagde hun.

Ugen efter pinse afleverede jeg drikkepengene hjemme, 3,50 kr. Så var det galt.

- Har du virkelig ikke fået mere på en hel uge? spurgte hun.

- Nej, det er kun til pinse, at så mange skal have nyt tøj.

- Nå, så bytter vi om igen, sagde hun, og det gjorde vi.

Siden fik hun aldrig at vide, hvad jeg tjente i drikkepenge.

Jeg ved ikke, hvorfor skrædderfaget altid har været misrekommanderet. Jeg lærte at beundre det håndværk. At se skrædderen tage mål til en habit, brede klædet ud på bordet, tegne med skrædderkridt og klippe tøjet ud til jakke, vest og benklæder. Tre gange prøvning, og habitten sad perfekt. Var en mand lidt rundrygget eller skæv i skulderen, kunne skrædderen med vat dølge disse skavanker. Håndværk og kunst gik op i en højere enhed.

Denne dejlige byplads beholdt jeg til jeg var 14 år og kom ud af skolen.

I Husumgade fandt jeg en dag et cigaretetui. Det var ikke noget af værdi, blot et etui i jernblik, men på forsiden var et relief af blanktskinnende messing. Det forestillede hovedet af en schæferhund. Indeni lå to cigaretter. Min interesse for at ryge havde jeg forlængst kvittet, så jeg rørte aldrig cigaretterne.

Jeg bevarede etuiet som et hemmeligt klenodie, bar det altid i min bukselomme. Jeg kunne roligt have vist min mor etuiet, men det virkede mere spændende at bevare det som en hemmelighed. Jeg syntes, at det var så smukt med det dejlige hundehovede.

En dag da en dansktime var forbi, og vi med Hr. Simonsen i spidsen gik ned ad trappen i skolen, skete katastrofen. Cigaretetuiet faldt ud af min bukselomme og rullede klirrende ned ad stentrappen. Hr. Simonsen opdagede det omgående, samlede etuiet op og sagde:

– Tak, det tager jeg.

Så gik han ind til lærerværelset. Jeg blev rasende. Hvilken ret havde han til at stjæle mit dejlige cigaretetui? Han havde vel regnet med, at han havde grebet mig i en ulovlighed. Jeg fulgte efter ham helt ind i lærerværelset, hvor der var en hørm af tobaksrøg.

– Hr. Lærer, jeg vil gerne bede om mit cigaretetui, sagde jeg.

– Nå, så det vil du? Og hvad siger din mor til, at du ryger?

– Jeg ryger ikke.

– Du ryger ikke, og alligevel går du med cigaretter i lommen.

– Det cigaretetui har jeg fundet på gaden.

– Jeg har tænkt mig at tale med din mor om det.

– Hun ved det. Jeg viste hende det samme dag, jeg fandt det, løj jeg.

- Kan du bevise det?
- Ja, nu går jeg hjem og fortæller min mor, at De har stjålet mit cigaret-etui, så kommer hun her hen og taler med Dem.
- Tobaksrygning er forbudt på skolen, ved du ikke det?
- Nej, De ryger jo selv helt op i klasseværelset.
- Her, din laban. Tag så etuiet, men lad det ikke gentage sig.

Jeg havde spillet højt spil og vundet. Han vidste, at i en ordduel kunne han ikke klare sig overfor min mor. Han ville ikke løbe den risiko at blive ydmyget påny, at hun skulle kalde ham for en tyv.

Det var det sidste intermezzo med Hr. Simonsen. Da vi kom i 6. klasse, var han ikke længere ansat på Duevejens Skole, han forsvandt, måske til en anden skole på Frederiksberg.

Nu, da vi var blevet fri for Hr. Simonsen, blev skolen tålelig, ja endda ofte ganske interessant. Der kom virkelig mange dage, som var spændende og indholdsrige. Vi var kun de drenge tilbage, som ikke kom i mellemskole, børn som til sin tid skulle ernære sig ved manuelt arbejde. Vi fik adskillige nye lærere, som vi aldrig havde set tidligere.

En kort periode havde vi Hr. Faaborg i historie og skriftlig dansk. Han var altid rolig og behersket, udstrålede en mild form for autoritet. Han kunne fortælle om det antikke Grækenland på en måde, så alle drengene sad med stive øren og lyttede andægtigt.

En dag sagde Hr. Faaborg: »Hør nu her drenge: I dag om otte dage vil jeg gerne have, at I skriver en fristil om citronen«.

Vi spurgte ham, hvad den skulle handle om.

- I skal blot beskrive citronen, hvad den er, hvor den kommer fra, hvad den indeholder, dens udseende osv. Kort sagt om citronen. Mere får I ikke at vide.

Hjemme gennempløjede jeg »Allers Illustrerede Leksikon« og gjorde mine notater om citronen. Jeg beskrev i min fristil, hvad jeg havde tilegnet mig af viden om citronen. Stilehefterne blev samlet sammen, da timen var omme, og Hr. Faaborg tog dem med hjem for at rette eventuelle fejl.

I næste fristilstime fik vi stilehefterne tilbage med rettelser, men jeg fik ikke mit.

- Hr. Lærer, jeg har ikke fået mit stilehefte, sagde jeg.

– Jeg ved det. Jeg har det her. Jeg vil gerne læse din fristil op for klassen, svarede han.

Så læste han min citronstil op, og jeg lyttede i angst og spænding. Ganske vist syntes jeg selv, at jeg havde gjort mig umage, men at den skulle læses op undrede mig. Havde jeg dummet mig? Da han havde læst den sagde han: »Sådan skal man skrive en fristil. Man får udleveret et emne, undersøger det nøje, beskriver det, så det er oplysende og læseværdigt. UG.«

Udadtil var jeg flov, men indadtil stolt. Desværre fik vi ikke lov til at beholde Hr. Faaborg som lærer året ud.

De fleste drenge var nervøse til eksamen, men det var jeg ikke. Som regel havde jeg ikke særligt fremragende karakterer til kvartalsprøverne. Min far var stadigvæk medlem af forældrerådet og med de ældre læreres syn på dette råd, som de stadig mente ville undergrave lærernes autoritet, var jeg ikke populær blandt dem.

Til eksamen stillede sagen sig helt anderledes. En eksamen var en højtidelig affære. Det blev understreget ved, at der var en censor med. Denne censor var som regel iført en særlig habit, det som kaldes en diplomatfrakke. Om livet bar han et rødt skærf, og bag dette havde han et dobbeltkapslet guldur. Han var tavs og højtidelsfuld.

Når en elev skulle begynde overhøringen, sagde han blot: »Begynd«. Så så han på uret og lyttede i tavshed. Efter få minutters forløb sagde han: »Stop, den næste«.

Oftentimes er jeg blevet generet ved, at en lærer har stillet mig tillægsspørgsmål – jeg skulle jordes. Censor slog afværgende ud med hånden og afbrød læreren ved at sige: »Tak, jeg skal nok selv stille eventuelle tillægsspørgsmål«.

Det var censor, som uddelte eksamenskarakterer, med det resultat, at mine eksamenskarakterer var rimeligt gode.

I naturhistorie fik vi en helt ny lærer, Hr. Olsen. Han havde været officer, sagde man. Han var ca. 40 år gammel, slank og rank, så det passede sikkert, at han havde lært holdning ved militæret. Han var venlig og brugte aldrig spanskrøret. Var han vred på en dreng, nøjedes han med at trække ham i de små hår ved ørerne, til drengen stod på tæer. I særligt

grelle tilfælde trak han drengen i øret og drejede det samtidigt rundt til drengen skreg.

I naturhistorie og fysik var han en glimrende lærer, og meget grundig. Vi fik lov til at prøve De Magdeburgske halvkugler, at lave små lynglimt med en maskine, som vi drejede et hjul rundt på med et håndsving, og vi fik lejlighed til at gøre forsøg med kviksølv o. lign.

En dag fortalte han om hjernen og dens evne til at indkode refleksbevægelser i rygmærven.

– Jeg kan vise jer, hvorledes det sker ved hjælp af en frø, sagde han.

En frø? Vi havde jo ingen frøer.

– Er der et par raske drenge, som kan skaffe mig en levende frø? Det er jo forår, så det må sagtens kunne lade sig gøre.

– Det kan jeg. Der er frøer i Ladegårdsåen nu, sagde Arne.

– Er du på cykel?

– Ja, jeg kan starte med det samme.

– Godt. Men vi skal bruge frøen i denne time.

Arne fløj ud af døren, og inden den halve time var gået, kom han med en dejlig stor frø i bukselommen. Hr. Olsen sagde:

– Godt, se nu nøje på, hvad jeg gør ved frøen.

Hr. Olsen lagde frøen på ryggen, og med en lille saks skilte han dens hovede fra kroppen. Så fortsatte han:

– Så, nu kan frøen ikke føle noget mere, den er stendød. Nu stikker jeg denne saks gennem siden på frøen, og så ser vi, hvad der sker.

Ganske rigtigt: Frøen løftede det ene bagben, førte tærne op til det sted, hvor han havde stukket den med saksen, og det så nøjagtigt ud som om, frøen forsøgte at klø sig for lopper.

Så stak han saksen ind i den anden side på frøen, og det samme gentog sig.

En dreng spurgte: »Når den bevæger sig kan den vel føle?«

– Nej, den er stendød. Det er dens rygmærve, som dirigerer muskulaturen. Nu ved I, hvad en refleksbevægelse er.

Jeg vidste nu noget om refleksbevægelser, f. eks. hvis man havde været næsvis, så var det med en refleksbevægelse, at man fik en øretæve.

Det var blevet forår, og vi var blevet lovet, at der ville blive sat en gymnastiktime af til tørsvømning. Tørsvømning var, at man skulle ligge på ma-

ven på en høj skammel, og i denne stilling skulle man øve sig i bevægelserne til brystsvømning.

På skolen var en overlærer, som vi aldrig havde stiftet bekendtskab med. Det var Hr. overlærer Oluf Andersen. Han var forholdsvis lille, lidt kraftig, men han bevægede sig altid med hurtige skridt. Han bar briller med meget tykke glas, og altid gik han med et stort bundt nøgler i hånden, som han raslede nervøst med.

En dag, da vi stod i garderoben og afventede vores klasselærer, kom Hr. Oluf Andersen ind og sagde:

- Dreng, I skal til tørvømning i morgen. Har I noget at spørge om?
- Ja, det har jeg, sagde Egon.
- Hvad vil du spørge om?
- Skal vi ha' håndklæde med?

SMASK, der fik han en flamsk øretæve, og lynhurtigt var Hr. Oluf Andersen ude af døren. Han havde ingen sans for humor.

Senere kom vi til at lære at svømme på badeanstalten »Helgoland« i Svanemøllebugten. Jeg så, at drengene lå og gispede med et korkbælte om maven og en aflang, oval blikbeholder i hænderne. Jeg kunne jo allerede svømme, så nu skulle jeg dupere hele klassen ved at springe på hovedet i bassinet, og det gjorde jeg.

Jeg fortrød omgående: Vandet var kun 13 grader. Måske var det derfor, jeg kom til at tænke på Ladegårdsåens is!

Vi gik nu i 6. klasse. Min bror Albert havde forlængst forladt skolen og var kommet i lære som klaverbygger.

I sommerferien kom jeg ikke mere på ferieophold. Jeg havde jo min byplads hos skrædderen, og ferie var et ukendt begreb i tyverne. Jeg ofrede gerne en ferierejse for at bevare min gode byplads. Desuden boede vi jo i byens yderste periferi, så frisk luft og grønne områder savnede jeg ikke.

I 6. klasse fik vi sprogundervisning. Vores klasselærer Møller-Andersen meddelte os, at vi kunne vælge frit mellem engelsk og tysk. I frikvartererne diskuterede vi, hvad der var klogest at vælge. Der var overvejende flertal for engelsk, ud fra den betragtning, at Tyskland havde tabt verdenskrigen og mistet alle sine kolonier. Dermed var Tyskland ikke mere en stormagt, hvorimod vi havde lært, at det britiske verdensrige var så stort, så at solen altid skinnede på det ét eller andet sted på jorden.

Niels var ikke i tvivl. »Jeg vil være sømand, derfor vil jeg lære engelsk« sagde han.

Sømand tænkte jeg. Vor Herre bevares. Jeg havde et par gange oplevet at sejle med båden til Malmø. Det gik så langsomt, så man kunne næsten løbe lige så hurtigt. Skrupkedeligt. Og så sejle over Atlanterhavet eller endnu værre, Stillehavet. Vade rundt på et skib i flere uger uden at kunne se land. Nej, så var jernbanen langt mere attraktiv.

– Hvor mange vil gå til engelsk? spurgte Møller-Andersen.

30 hænder blev rakt i vejret.

– Og til tysk?

2 hænder kom op.

– Hør nu her, sagde han, det går ikke. Hvorfor er der kun to, som vil gå til tysk. Tror I virkelig ikke, at tysk er et verdenssprog? Tænk jer nu rigtigt om. Kan nogen af jer forklare, hvorfor I vælger engelsk?

– Det kan jeg, fløj det ud af min mund.

– Så lad mig høre!

– Det er fordi, vi ikke må lære fransk.

– Her er ingen undervisning i fransk. Hvorfor foretrækker du fransk?

– Fordi det er et smukt sprog, og jeg kan ikke fordrage prøjserne.

– Hvorfor kan du ikke li' prøjserne?

– Fordi de har taget Sønderjylland fra os, og fordi de altid vil i krig med deres nabolande, svarede jeg.

Han besvarede min fædrelandske udtalelse med et venligt smil.

– Ja, ja. Det vil altså sige, at nu skal én lærer undervise to elever i tysk, og en anden 30 elever i engelsk. Der er ingen balance i det forhold. Det er dyrt med to elever til én lærer.

– Men billigt med én lærer til 30 elever, svarede Henry.

Så blev han tavs, og sagen var afgjort.

Vi fik Hr. Højmar som engelsklærer. Han havde en meget dyb røst. Høj var han, og meget ranglet. Han snobbete for alt, hvad der var engelsk. Han gik stadig i knickers, Prince og Wales-terner og Sherlock Holmes-hat. Han var meget striks, men ikke uretfærdig. Jeg har aldrig oplevet, at han straffede et barn korporligt. Én eneste gang irettesatte han mig og lod sin pege- og langfinger strejfe min kind, det var alt. Alligevel var han for-

hadet af de fleste drenge, men jeg ved ikke hvorfor. Min bror havde altid hadet Hr. Højmar af et godt hjerte. Han stillede strenge krav til disciplinen som gårdlærer, men ikke mere end Hr. Simonsen.

En dag indtraf en affære, som står prentet i min erindring. Det var kort tid efter sommerferien. Hr. Højmar var gårdlærer. Klokkerne ringede, og frikvarteret var forbi. Klasserne stillede op i række og geled som vanligt. Da der var fuldkommen ro, og alle stod ret, var der pludselig én, som begyndte at pifte i fingrene. Hr. Højmar lod blikket glide hen over gelederne. Kors hvor så han gal ud. Så blev der piftet igen. Hr. Højmar gik med raske skridt hen og tog en dreng i ærmet og viste ham til vægs. Atter blev der piftet. En anden dreng til vægs. Mere pift, en tredje dreng til vægs. Snart stod ni drenge til vægs, men pifteriet fortsatte.

Nu begyndte det at blive interessant. Trods sit Sherlock Holmes-kostume havde han svært ved at finde frem til misdæderen. Så endelig opdagede han sagens sammenhæng.

Uden for gitterlågen stod den lyshårede Svend med de dejlige store hvide tænder og piftede i fingrene af hjertens lyst.

Omgående storkede Hr. Højmar med lange, hurtige skridt mod gitterlågen. Nu var det på høje tid for Svend at komme af sted, men nej, han blev stående og afventede smilende den vrede lærers ankomst. Svend havde afsluttet sin skolegang ved sommerferiens begyndelse, så han var tydeligvis kun kommet for at genere den autoritære lærer, måske en lille hævnakt.

Da Hr. Højmar var kommet uden for lågen, løftede han den højre hånd med sigte mod Svends kind, men Svend var hurtig. Med begge hænder greb han lærerens hånd i farten, førte den ind i sin mund. Selv den kraftigste, rasende schæferhund kunne ikke have bidt sig bedre fast end Svend. I flere sekunder beholdt Svend Hr. Højmars hånd mellem sine stærke tænder. Jeg tror, at han bed til det knasede. Blodet flød ned ad Svends mundvige, før han endelig slap sit bid. Derefter havde Hr. Højmar fuldstændig mistet lysten til at angribe Svend, som nu tog sin cykel, tørrede sig om munden og kørte bort.

Det var nu tydeligt, at drengen havde foretaget en vel tilrettelagt hævnakt. Hvad han ville hævne, fik jeg aldrig opklaret, men Svend må have været opfyldt af et indædt had til læreren.

Så vidt vi fik at vide, blev der rejst sag, men Hr. Højmar havde over-

skredet sine beføjelser ved at forsøge angreb på en mindreårig, sagesløs person på åben gade. Det skete jo uden for skolens grund, og der var intet politiforbud mod at fløjte på gaden.

I lang tid gik Hr. Højmar med armen bundet op. Jeg havde lidt ondt af ham. Der var andre lærere, som jeg havde mere lyst til at bide mærke i.

Forbudte lege

En dag kom flere hestevogne med brædder og bjælker, som blev læsset af i Borups Allé ud for Solsortevej. Hvad skulle der nu ske?

Så kom der tømrere og snedkere og begyndte på at bygge et stillads tværs over alléen. Da træstilladset var rejst, levnede det kun to små passager til linie 13. Så kom biler kørende med cement og grus, og nu gik man i gang med at støbe. Da træstilladset blev fjernet, stod der den nydeligste bro over alléen, men til hvad?

Kort tid efter kom der en kæmpemæssig rambuk, som blev placeret ved den røde ejendom på hjørnet af Hillerødgade og Ndr. Fasanvej. Flere meter lange cementpiller blev rammet ned i jorden. Hver gang rambukens store jernlod dunkede på enden af cementpillen, rystede jorden. Ruderne i ejendommen klirrede, og beboerne stirrede med angst i blikket på al den ravage, der rystede ejendommen, som om de overværede et mindre jordskælv.

Det var mange tilskuere til denne begivenhed, men mærkværdigvis kun mænd og større drenge. En herre med sixpence og pipe i munden stod og så meget vidende ud. Derfor spurgte jeg ham:

– Undskyld, ved De, hvad der skal ske?

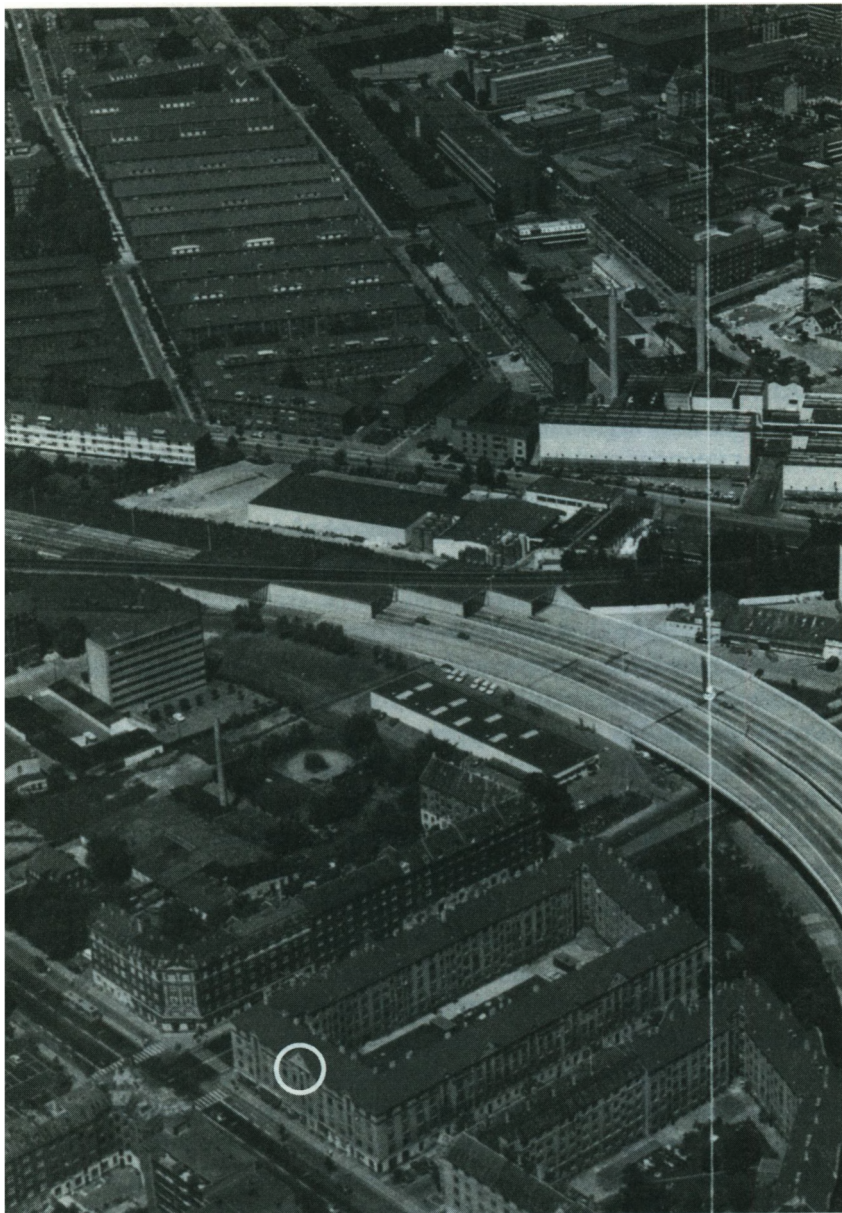
– Ja, her skal bygges en jernbane, man piloterer, svarede han.

En jernbane, tænkte jeg. Aha, mere jernbane, herligt. Jeg anede ikke, at det var begyndelsen til enden på mit jordiske paradys. Det hele virkede bare spændende og interessant.

Snart blev der lagt tipvognsskinner gennem Grøndalsengen, og et lille tipvognslokomotiv skubbede en lang række tipvogne med jord, som blev tippet af, og en høj jordvold rejste sig efterhånden til broen over Borups Allé.

Så fortsatte tiptoget videre over broen, videre over åen i retning mod Hillerødgade. Snart var den høje jordvold færdig helt til Hillerødgade, hvor der endnu ikke var bygget bro.

I dag eksisterer Ladegårdsåen ikke mere. Jernbanen er bygget, og Bispebuen gennemskærer ligeledes en stor del af det område, Gregers Frerslev færdedes i som barn. Men karreen, han boede i, ligger der stadigvæk.

En aften stod der ti-tolv tipvogne fuldt lastet med jord ud for Ladegårdsåen. Lokomotivet var fjernet efter arbejdstids ophør. Fjendskabet mellem os og »Nørrebisserne« blev glemt. Her var noget, vi kunne enes om, og så legede vi med tipvognene.

Men det var ikke så enkelt at køre med en fuldt lastet tipvogn.

– Den skal vi fa’me hurtigt ordne, sagde den største af drengene. Han baksede med noget låsetøj, og det trekantformede lad kunne løsnes.

– Kom så gutter. Sæt ryggen mod ladet, og når jeg siger »HEP«, skubber vi allesammen på én gang, kommanderede han.

Det gjorde vi. Ladet blev væltet af vognens understel, og rullede nu ned ad den høje skrænt i retning mod åen.

Det virkede lige så spændende, som når man på en film så gangsternes bil rulle ud over afgrunden og forsvinde i en flod.

Nu var vognens understel frigjort, og vi kunne nyde at skubbe det i retning mod broen over Borups Allé. Så skubbede vi til det, så det rullede tilbage mod de lastede tipvogne, og vi sprang på understellet og nød køreturen til vi ramlede ind på den bageste tipvogn. Vi gentog manøvren adskillige gange, men så gik det galt.

Pludselig satte rækken af lastede tipvogne sig i bevægelse. Først ganske langsomt, men farten øgedes gradvis. Hurtigere og hurtigere rullede tipvognene i retning mod Hillerødgade, hvor volden sluttede i en skråning på ca. 45 grader. Fik vi ikke stoppet vognrækken, var en katastrofe uundgåelig. Vognrækken ville uvægerligt rulle ned ad skråningen og ud over fortov, cyklesti og kørebane.

Vi løb efter tipvognene, entrede de tre-fire vogne, som var forsynet med en bremse, det var et håndsving, og drejede vi det den rigtige vej, havde vi en mulighed for at spænde skivebremserne fast på hjulene. Med koldsved på panden drejede vi håndsvinget rundt og rundt til de begyndte at virke.

Men det tager tid at stoppe et tiptog med så mange tons fuldtlastede vogne. Lykkedes det ikke at stoppe vogntoget før afgrunden, var vi parate til at springe af i sidste øjeblik. Det lykkedes. To meter før afgrunden var toget stoppet og katastrofen afværget. Siden har jeg aldrig leget med tiptog.

Bedre dag for dag

De to sidste skoleår havde vi Hr. Ribers i regning og sang. Trods hans musikalske evner som organist, lærte han os aldrig at synge flerstemmigt, altid unisont, og altid sange fra en sangbog hvor der på titelbladet stod: »Salmer og sange samlet og udgivet af Kr. Ribers & Jørgen Pedersen«.

Regnetimerne kedede mig intenst. Måske var der en brist i mine hjerneceller, de var ikke kodet til talbehandling. Matematik var volapyk for mig. Derimod var jeg ret kvik til geometri og stereometri, men enhver har sine fordele.

Så blev Hr. Ribers syg og var borte i 2-3 måneder. Man sagde, at han havde fået blindtarmsbetændelse.

Som regnelærer fik vi i stedet Hr. overlærer Oluf Andersen. Det blev en ren farce, da vi opdagede, hvor nærsynet han var. Når han skulle se, hvad der stod i en bog, skubbede han altid brillerne op i panden, holdt bogen 5-6 centimeter fra øjnene og stirrede intenst på indholdet.

Altid var han meget vred, så gal som en køter, der har fået rabies. Når han i mundtlig regning stillede en elev et spørgsmål, forlangte han det rette svar omgående og præcist. Fik han ikke det, blev han aldeles ustyrlig. Altid havde han spanskkrøret ved hånden, og så vankede der tørre tærsk.

Vi fandt snart ud af at udnytte hans nærsynethed til vores fordel. I Hr. Oluf Andersens regnetimer tog vi vore forholdsregler ved at stoppe et stilefte ind bag buksebagen. Han opdagede aldrig dette trick. Hvert slag af spanskkrøret knaldede så lysteligt og højlydt, når det uskyldige stilefte modtog sin ufortjente straf.

Men vi drev gækken videre. Det viste sig snart, at han ikke kunne se den elev, som han stillede spørgsmålene til. Så lavede vi det helt store nummer. De dygtigste elever sad på de forreste pladser. Walther var meget dygtig til regning, men en spilopmager. Han blev hørt først og svarede rigtigt. Så byttede han plads med sin sidekammerat og svarede på hans vegne. Derefter rykkede han en plads tilbage, og drengen bagved overtog Walthers plads. Så blev Walther hørt for tredje gang, og således fortsatte det rækken igennem. Hr. Oluf Andersen var tilfreds, og nu lavede de to

andre rækker det samme nummer. På 32 drenges vegne havde tre svaret rigtigt. Men det nummer kunne vi ikke lave hver eneste gang. Skete det at han sprang fra den ene række til den anden, gik det som regel galt.

Fik han et forkert svar, kom hans adrenalin ud i blodet. Han gav sig til at stampe i katederpodiets gulvbrædder så hurtigt, som en dreng der oplever højdepunktet i en spændende cowboy-film. Han slyngede en serie af skældsord ud over klassen, men han var dannet, han brugte ikke latrinære ord. I raseri kunne han f. eks. råbe: »I er nogle øvhuller«. Havde han ikke været overlærer på en pæn skole på det noble Frederiksberg, havde han muligvis råbt »røvhuller«.

Han kunne blive så kolerisk, at han var farlig. En dag slyngede han i raseri sit store nøglebundt ud mod eleverne. Så gjaldt det om at dukke hovedet. Nøglebundtet lagde sig til hvile i den anden ende af klasseværelset. Ingen var kommet til skade. Kort efter kommanderede han: »Tag de nøgler og kom med dem«.

Ved underlige tegn og indbyrdes hvisken blev vi enige om at lade nøglerne ligge. Gud nåde og trøste den arme dreng, som ville have givet ham nøglerne tilbage. Han ville være blevet lynchet i næste frikvarter.

Hele klassen blev sat til at lede efter nøglerne, men ingen vovede at finde dem. Hvorledes han fik sine nøgler tilbage, ved jeg ikke, men efter den episode kastede han aldrig med nøgler mere.

Om vinteren måtte vi godt lave glidebaner i skolegården. Mærkværdigvis var dette ikke forbudt. Så var det vanligt, at 5–6 drenge listede sig ud af klasseværelset i Hr. Oluf Andersens regnetimer og løb ned for at lege på glidebanerne. Det blev aldrig opdaget.

De to sidste skoleår fik vi Hr. Vogel-Jørgensen i tegning og gymnastik. Han var ca. 35 år gammel, høj og slank. Han havde et stort mørkt bølget hår, og gik altid med spidsbukser og lange brune ridestøvler. Udadtil lignede han nærmest en skovfoged.

Vi havde gymnastik onsdag og lørdag. Når vi udførte de gymnastiske øvelser, deltog han selv i hver eneste øvelse. Han kunne kunsten at stå med strakte ben og bøje sig ned og berøre gulvet med håndfladerne. Det var der ingen af os, som kunne præstere. Jeg er overbevist om, at han aldrig har slået en elev eller uddelt en svedetime. Han holdt af drengene, og vi af ham.

En dag kommanderede han: »Klatretovene frem«. Jeg tror, at der var 12 tove ialt. Nu skulle der stille en dreng mellem to tove, altså 6 drenge på rad. Så kommanderede han:

– Løft højre hånd, tag fat om tovet, hold fast og bøj armen. Når I har hævet jer i højre arm, griber I på tilsvarende måde med venstre hånd, holder fast med den, bøjer den og fortsætter derefter på samme måde med højre hånd igen, til I har nået loftet.

Det var der ikke en eneste af os som kunne.

– Hvad bliver det til? spurgte han.

– Det er der ingen, der kan gøre, sagde Ernst.

– Nå, ikke det. Så skal jeg vise jer det, svarede han.

Han gik hen og stillede sig mellem to tove. Tog fat med højre hånd om tovet og hævede sig fra gulvet. Så greb han fat med venstre hånd og hævede sig videre op. Det tog ham få sekunder at komme op, så hans hovede berørte loftet. Da var vi duperede.

I den følgende tid gik jeg hjemme i vores gård og øvede mig i bankestativet. Jeg kunne hæve mig med to arme, men ikke med én. Jeg trænede og trænede, og en dag kunne jeg gøre ham kunsten efter, men det tog tid. Nu var jeg stolt over mine bicepser, jeg havde ikke tynde arme mere.

Vi havde altid almindelig gymnastik om onsdagen, men lørdag fik vi lov til at lege »sørøvere«. Det bestod i, at alle redskaber blev taget frem, rudestige, tove, hest, plint, måtter, ringe, trapez osv.

To drenge blev udtaget til at være sørøvere. Det var en form for tag-fat. Ingen måtte betræde gulvet, så var man ude af legen. Vi for og flintrede rundt i salen på de mange redskaber. Havde en »sørøver« berørt en dreng, betød det, at han havde gået »planken ud« og var dermed ude af legen. De to, som havde holdt længst ud, blev så udnævnt til at være sørøvere. Således fortsatte det timen igennem.

En lørdag glædede vi os som sædvanligt til denne leg, men vi glædede os for tidligt. Inden indmarchen til salen sagde Vogel-Jørgensen:

– Hør nu her drenge. Jeg har bemærket, at I om onsdagen har sløjet meget af i gymnastik. I udfører øvelserne med en slaphed, som om I var en flok tøsedrenge. Derfor slutter vi med sørøvere, til I har lært at gennemføre de gymnastiske øvelser til min tilfredshed.

Den sad. Vi blev så alvorlige, som om vi havde fået meddelelse om et dødsfald. Jeg skal love for, at der blev gjort gymnastik. Vi gennemførte

øvelserne med en iver, så det knagede i muskler og led. Vi blev drivvåde af sved, og efter et kvarters forløb sagde han:

– Tag så frem til sørøvere. Siden blev onsdagsgymnastikken gennemført med største iver og hårdnakket grundighed.

Jeg tror at Hr. Vogel-Jørgensen var kunstmaler. Han kunne tegne alt fra genstande til portrætter. Tegnetimerne strakte sig altid over to samlede timer. Fra tidligt forår til sent efterår tegnede vi i Frederiksberg Have. Vi måtte selv vælge vores motiver, og vi fordelte os i grupper på 5–6 elever og tegnede Apistemplet, kanalen, det kinesiske tehus, broen, slottet osv.

Imens gik Hr. Vogel-Jørgensen rundt fra gruppe til gruppe for at rette eller give gode råd. Jeg har aldrig haft en bedre lærer.

Omsider blev Hr. Ribers rask og vendte solbrændt tilbage. Han havde været på rekreation i Italien. Han berettede lidt om rejsen:

– Der er sikkert mange, som er vrede på Mussolini og hans politi, men jeg kan fortælle jer, at man overdriver. Nu er der ro og orden i Italien, og fascisterne er meget venlige og høflige mod turisterne. Jeg har været på øen Capri og set »Den blå Grotte«. Jeg har sejlet i gondol på kanalerne i Venedig. Jeg har redet på et æsel helt op til kraterkanten på Vesuv, men det, som gjorde størst indtryk på mig, var Peterspladsen i Rom. Peterskirken er så stor, så Rundetårn kan stå oprejst inde i kirken.

Jeg har ført rejsedagbog, og jeg har taget den med, den er her. I denne rejsedagbog har jeg gemt et klenodie, som jeg vil gemme til evig tid som et minde om Peterspladsen. Nu skal I få lov til at se mit klenodie. Kig nu godt efter.

32 par drengøjne stirrede måbende og forventningsfulde på at få lov til at beskue hans enestående klenodie.

Han åbnede rejsedagbogen så højtidsfuldt som en præst åbner bibelen for at oplæse juleevangeliet. Der var dødsstille i klassen. Med to fingre tog han et lille grønt blad, som havde ligget i pres mellem bogens blade, løftede det højt op, så alle kunne se det.

– Se drenge, dette blad har jeg plukket fra et træ på Peterspladsen i Rom, det er et olieblad, et blad mage til det som duen vendte hjem med til Noahs Ark. Har alle set det? spurgte han.

Spændingen var udløst. Et skuffelsens suk gik gennem klasseværelset.

Vi var for umodne til at fatte, at et enkelt blad kunne være en dyrebar souvenir for ham. Os var det ligeegyldigt.

Efter Hr. Ribers' italiensrejse var der sket en ændring med ham. Han optrådte som en verdensmand, følte sig sikkert som en kosmopolit. Han havde set noget af den store verden, og nu var han alvidende. En dag stillede han sig foran katederet og sagde patetisk:

– Dreng, I kan spørge mig om alt. Der findes ikke den ting, som jeg ikke kan svare på. Vær'sgo, prøv at stille mig et spørgsmål.

Poul rakte fingeren i vejret.

– Hvad vil du spørge om, Poul? sagde han.

– Hvornår brænder dette her fængsel? spurgte Poul.

Vreden skyllede op i Hr. Ribers' kinder, så brød uvejret løs:

– Din laban, din uvorne knægt. Du har overhovedet ingen anelse om, hvor godt I har det her i skolen. Det varer ikke så længe, før I skal drage ud i livet og lære at klare jer selv. Så vil I for alvor møde problemer og vanskeligheder, og mange tusind gange vil I erfare, hvor godt I havde det her, men så er det for sent. Der vil komme mange perioder i jeres liv, hvor I grædende vil ønske, at I atter var børn på ny, og at I kunne vende tilbage til skolen, men den lykkelige barndomstid er meget kort og vender ikke tilbage, husk det og skam dig din dåre, osv.

Da han langt om længe havde afsluttet sine oratoriske udgydelser om skolens velsignelser og det herlige barndomslivs lyksaligheder, tilbød han os aldrig siden at få andel i sin enorme viden og verdenserfaring.

Hr. Ribers var vores lærer i sang og regning resten af skoletiden. Hans største interesse var hans arbejde som organist. Oftest foregik en regnetime ved, at han skrev to svære regneopgaver op på tavlen. Opgaverne skrev han af efter et hefte, og kommanderede:

– Alle som sidder på højre side af bænken, regner det stykke til højre, og alle på venstre side regner det til venstre. Så kan I ikke kigge hos hinanden. De som ikke er færdige ved timens afslutning, bliver her bagefter og regner færdigt. Nu vil jeg overhovedet ikke forstyrres.

Så satte han sig til katederet med en nodebog og nodepapir og skrev noder af i hele timen. Han levede i tonernes verden og glemte alt andet.

Pubertet

Nu havde vi efterhånden arbejdet os frem til syvende og sidste klasse. At der var forskel på piger og drenge, vidste jeg, men jeg kendte kun den psykiske forskel. Hvorledes en pige så ud fra navlen og nedefter, anede jeg ikke. Jeg havde set nøgne mænd på badeanstalten »Helgoland«, og havde undret mig såre over deres pubeshår, men om kvindernes kønsorganer vidste jeg intet. Forøvrigt interesserede det mig heller ikke, endnu.

På statuer havde jeg set nøgne mænd, de var rigtige nok, men på nøgenstatuer af kvinder var der intet at se, bortset fra at de havde bryster.

Faktisk fik vi ingen seksualundervisning i skolen. Jo, om bierne og blomsterne, og senere om fuglenes parring og æglægning, men alt det kendte jeg fra hønsegården og fra vildænderne i Ladegårdsåen. Der var intet af det, som virkede ophidsende på mig, nærmest lidt ensformigt. Jeg havde set pigedukker, men de så ud som kvinder på nøgenstatuer: ingenting.

Som månederne gik skete der langsomt og snigende en ændring med flere af mine klassekammerater. Det gik så vidt, at flere af dem begyndte at interessere sig for piger. Nogle fulgtes på hjemvejen fra skole med en pige. De snakkede fortroligt sammen, som om der var noget interessant man kunne tale med en pige om.

Georg var den første, som begyndte på det pjat. Han var en stor kleppert, så man var nødsaget til at se op til ham. En dag da han fulgtes med pigen, prøvede jeg på at få ham fra det. Jeg gik op på siden af ham og sagde til ham:

- Vil du se, hvad jeg har i lommen
- Hvad har du? spurgte han.

Jeg viste ham min hundepistol. Han så lidt hånligt på mig, løftede det ene øjenbryn. Så sagde han nedladende:

- Barnejat.

Så gik de uanfægtet videre. Jeg ville ikke lade mig ignorere, men skød et drønende skud efter dem, men de vendte sig ikke engang om. Han var fortabt. Så var det venskab forbi.

Det værste var, at interessen for piger bredte sig mere og mere blandt

klassekammeraterne. Det virkede som en smitsom virus, der angreb dem. Heldigvis var jeg immun, endnu.

Det var, som om de ikke kunne tænke klart længere. De ville ikke længere være med til at trykke på trappeopgangenes ringeklokker eller åbne butiksdøre, ja selv knaldhætter tabte de interessen for. De var ikke til at overtale til at gå med på »ævleskud«. En hundepistol, som der var politiforbud mod, kunne ikke dupere dem. Deres hjerner havde taget skade.

Jeg tror, at jeg var den i klassen, som holdt længst ud med hensyn til at undgå piger. Jeg klarede frisag så længe, at det af og til blev bemærket:

– Skal du ikke snart se at få dig en kæreste? spurgte man.

Endelig, for ikke at være anderledes, forsøgte jeg mig frem en dag. Hun hed Else. Hun var sådan set meget pæn, men ikke ligefrem smuk, heller ikke grim. Tilsyneladende havde hun ingen ven eller slyngveninde for tiden. På hjemvejen gik jeg hen til hende:

– Davs Else.

– G'da.

– Else, skal vi to ikke være venner? spurgte jeg.

– Joh, det kan vi da godt.

Så kunne jeg pludselig ikke finde på mere at sige. Jeg vred min hjerne for at finde frem til noget, som interesserede en pige, men forgæves. Man skal aldrig give op, så jeg forsøgte den næste dag:

– Davs Else.

– G'da.

– Jeg tror, det er ved at blive efterår, luften er blevet køligere.

– Det har jeg s'mænd ikke bemærket, svarede hun.

Det havde jeg nu heller ikke. Jeg forsøgte mig blot med det emne, som de voksne kan tale om i timevis, når de ikke har noget at tale om. Pinlig tavshed igen, men nu kom hun mig til hjælp.

– Vil du godt bære min taske? spurgte hun.

– Ja, det vil jeg da gerne. Er du ikke rigtig rask?

– Hvorfor tror du ikke, at jeg er rask?

– Siden jeg skal bære din taske.

– Jeg troede, at du var en gentleman.

– Det er jeg sgu også, men jeg er ikke drager.

Dermed lod jeg hendes skoletaske dumpe ned på fortovet. Så var det

venskab forbi. Mit første venskab med en pige varede kun i 24 timer. Jeg havde lært, hvor hurtigt at kvinden forsøger at udnytte sin tiltrækningskraft, men i dette tilfælde uden resultat. Jeg var umoden.

Efter denne episode gik der lang tid, før jeg vovede et nyt forsøg. Julen skulle overståes, og denne gang blev julen fejret på Duevejens skole. Det var aldrig sket tidligere. Den sidste dag før jul tegnede Hr. Vogel-Jørgensen et vinterlandskab med farvekridt på tavlen. Man så masser af sne, et bondehus med lys i vinduerne, og en mand med sin lille søn som kom trækkende med en kælke med et juletræ på.

– Så, nu skal de hjem og fejre jul, og vi skal også fejre jul på skolen. Om lidt går vi allesammen over i gymnastiksalen og ser, hvad der sker. Vi skal ikke arbejde i dag, vi skal bare vente til der bliver givet tegn, så går vi allesammen til gymnastiksalen, sagde han.

– Hvad venter vi på? spurgte Henry.

– Vi venter på, at pigerne er kommet på plads, så er det vores tur.

Pigerne på plads? tænkte jeg. Hvad havde de med jul at gøre? Hr. Vogel-Jørgensen stod og kiggede ud af vinduet, så endelig vendte han sig og sagde smilende:

– Så drenge, kom så. Nu skal vi til juletræ.

I drengegygnastiksalen mødte vi et syn, som overraskede os. Hele højre halvdel af salen var fuld af piger, som sad række efter række på lange bænke. De snakkede allesammen på én gang, så det lød som én summen. De mindste piger på de forreste bænke, og de ældste på de bagerste. De små piger lignede brudepiger, som er stadset ud til at bære brudens slæb. Mange havde fået onduleret slangekrøller. De store piger var så fine, som om de var konfirmander, og mange piger havde deres dukke med, som de sad med på skødet.

Vi drenge skulle nu anbringe os på bænkene i venstre side af salen. Mellem de to bænkerader var der en bred tom midtergang. Afstand mellem kønnene. Der blev skelnet så stærkt mellem piger og drenge, så hvert køn havde sit eget juletræ. To juletræer stod med levende lys forrest i salen. Nu kunne pigerne se på pigejuletræet, og drengene på deres. En lille talerstol var rejst mellem de to store juletræer, og nu ventede vi på, at festen skulle begynde. Endelig stod inspektør Jørgensen op på talerstolen, ringede med en dirigentklokke, og i det samme blev der ro i salen. Han begyndte sin tale nogenlunde således:

– Ja, kære børn, nu vil jeg først ønske jer allesammen hjertelig velkommen til skolens første juletræ. Vi har jo ikke tidligere haft juletræ på skolen, og vi har aldrig haft piger og drenge samlet i samme sal. Det er et forsøg, og falder det heldigt ud, vil vi også fejre jul sammen næste år.

Efter denne indledning gik han videre med at berette om sin egen barndoms jul, og sluttede med at give den ægte gamle opskrift på æbleskiver med et indbagt stykke æble, deraf navnet.

Så sang hele salen »Glade Jul ...« og inspektøren besteg atter talerstolen, så over de små læsebriller og sagde til os:

– Ja, kære børn, nu kommer den helt store overraskelse, som vi har glædet os meget til at fremføre. Tre af vore sanglærerinder har indøvet en kær gammel dansk folkevise, som de nu vil synge for jer – trestemmigt.

Så trådte de tre lærerinder ind med lange nederdele, bluseliv og tekst i hænderne. Jeg glædede mig til at høre visen. Jeg holdt jo så meget af viser og sange. I skumringen derhjemme sad min far ofte og sang mange gamle viser af Rantzau, Erik Bøgh, Strandberg o. fl.

Uden musikledsagelse tog de tre sanglærerinder fat på visen:

Hr. Oluf han rider så vide om land,
og til sit bryllup der byder han,
men dansen den går
så let gennem lunden.

Det var rædselsfuldt. Det trestemmige kvindekor havde svært ved at holde tonen. De forsøgte at overdøve hinanden. De skingrende kvindestemmer lød, som om de var grædekoner ved en begravelse.

Som velopdragne børn sad vi tålmodigt og hørte på atten vers af Hr. Olufs triste skæbne. Endelig sluttede visen, dyb stilhed. Fra én af de bageste rækker hørte man en dreng sige: »Kvindevidder«. Så begyndte nogle af pigerne af fnise, men inspektøren reddede situationen ved at bestige talerstolen og klappe i hænderne. Så klappede mange af børnene med som et dannet publikum altid gør, enten en forestilling er god eller elendig.

Inspektør Jørgensen takkede de tre damer for underholdningen, og ønskede alle en glædelig jul. Så bad han pigerne forlade salen klassevis og drengene om at blive på deres pladser, til pigerne var gået. Således undgik man enhver kontakt mellem kønnene.

Det bedste ved julen var, at man havde fri fra skolen til efter nytår. I den stille uge mellem jul og nytår morede vi drenge os med at gå på rottejagt. I kældre og cykelskure vrimlede det med rotter. Vores store ejendom var et formidabelt hotel for rotter, de manglede aldrig føde. Slagter Isaksen kastede alt kødaffald lige fra afskårne ben af grise og køer til overgemt medisterpølse i skraldebøtterne. Grønthandler Andersen forsynede rotterne på samme måde med affaldsfrugt, fordærvede kartofler og selleritoppe og meget andet. Skraldebøttelågene var så bulede, at de ikke sluttede, så rotterne benyttede nætterne til at forsyne sig selv og deres afkom med de store mængder af kalorier og vitaminer.

I måneskin kunne man om aftenen se hele stimer af velnærede rotter lege tagfat eller runddans i gården.

– Vi begynder i fiskehandlerens kælder, sagde Egon.

Derne stod stabler af gamle fiskekasser, som vi slæbte op i gården. I hver eneste var der rottereder med små lyserrøde unger. De var nemme at slå ihjel, men spændingen bestod i at jage de store rotter. Så gik jagten gennem kældergangene til rotterne blev jaget op i dagslyset. Der gjorde vores træsabler nytte. Vi slagtede masser af rotter og samlede dem i en bunke.

Der var også en masse rottehuller i gården. Vi organiserede en spand og en vandkande. Én hentede vand i spanden, medens en anden tømte vandkanden i rottehullet. Der skulle bruges mange spande vand, før den første rotte stak snuden op af hullet, men så kom der gang i forestillingen.

Leo havde en hund. Det var en arrig dværgpincher. Det var den bedste rottehund, jeg nogensinde har set. Leo holdt hunden i halsbåndet til rotten var kommet op af hullet, så slap han hunden, og nu gik den vilde jagt. Hunden for snerrende efter rotten, snuppede den i flaben, ruskede den forsvarligt og sluttede med at slynge rotten op i 2. sals højde. Mere vand og turen kom til den næste rotte. Denne spændende forestilling kunne godt vare to–tre timer, før der ikke kom flere rotter op af hullet.

Så samlede vi alle de døde rotter, klippede halerne af dem og bandt dem i bundter à 10 stk. Halerne blev solgt til brandstationen på Howitzvej, hvor vi fik 10 øre pr. rottehale.

Jeg skal ærligt indrømme, at jeg selv var hunderød for rotter, men jagten var så spændende, så jeg ville være med. Desuden gjaldt det om at skjule, at man egentlig var en kryster, i hvert fald hvad rotter angik. Jeg har aldrig set en pige gå i gården under en rottejagt.

Den første »kæreste«

Den sidste skolevinter gik sin gang. Vi kunne tydeligt fornemme, at lærerne sløjede af på undervisningen. De var ikke længere så nidkære i overhøringer og rettelser af fejl i stil og regnestykker. Vi havde lært dansk, skrivning og regning tilstrækkeligt til, at vi skulle kunne klare de krav, der stilles til mennesker, som skal ernære sig ved manuelt arbejde.

Det blev forår, solen begyndte at varme og safterne at stige. De fleste af klassekammeraterne havde forlængst fået en veninde, som de fulgte med på hjemvejen fra skolen. Så fik jeg øje på Inger. Hun var en pæn pige, rank og slank og meget velsoigneret.

Jeg forsøgte samme taktik som med Else, gik op på siden af hende og sagde:

- Dags Inger.

Først så hun måbende på mig. Så smilede hun og spurgte:

- Hvor ved du fra, at jeg hedder Inger?

- Det har jeg da hørt, at de andre piger kalder dig.

- Jeg ved da også godt, hvad du hedder, svarede hun.

- Hvor ved du det fra?

- På samme måde, når drengene kalder på dig.

Det gik virkelig godt med Inger. Jeg havde opdaget, at hun var spejder, og en spejder er kæk. Med Inger kunne jeg snakke om alt muligt, så jeg behøvede ikke at bryde min hjerne for at finde på samtalestof. Faktisk havde vi det rigtig hyggeligt på hjemvejen fra skole. Ikke en eneste gang bad hun mig om at bære hendes skoletaske. Desuden havde hun et langt lyst hår og pæne smilehuller.

Ja, hun var så pæn og venlig, at jeg af og til fik lyst til at bære hendes taske, altså frivilligt, men det blev ved tanken. Man skal aldrig overdrive.

En dag sagde hun uden omsvøb:

- Går du aldrig i biografen?

- Joh, det sker af og til.

- Hvilke film kan du bedst lide?

- Cowboy-film med Tom Mix eller William S. Hart og sådan noget.

- Hvad mere?

- Tja, jeg har også set »Tyven fra Bagdag« med Douglas Fairbanks.
- Har du aldrig været forelsket?
- Ork jo, mange gange.
- Mange gange? spurgte hun og rynkede brynene.
- Ja, mange gange.
- I hvem da?
- Ja, f. eks. i Mary Pickford, Lya de Putti og Laura la Plante.
- Nu taler du om filmstjerner. Jeg mener i almindelige piger?
- Nej, aldrig.
- Jeg vil ind og se »Sheikens Yndlingshustru«.
- Er den god?
- Det er der nogen, som siger. Den kommer i næste uge i Fasan-Bio.
- Tror du, at den er spændende?
- Selvfølgelig er den det, Rudolph Valentino har jo hovedrollen.
- Den vil jeg også gerne se. Skal vi ikke følges ad?
- Jo gerne, men jeg betaler for mig selv.

Inger var altså ikke bare en pige, hun var også en kammerat. Ikke noget med at bære hendes taske og ikke noget med at nasse. Hun ville bare gerne i biografen, og med *mig*. Måske kunne hun li' mig? Jeg kunne i hvert fald godt li' hende.

Vi så »Sheikens Yndlingshustru« sammen. Kors hvor jeg kedede mig. Kærlighedsfilm helt igennem.

Det sidste kvarter af filmen havde Inger taget min hånd i sin. Så tog hun fat med begge hænder og knugede min hånd meget fast. Så mærkede jeg noget vådt på hånden. Mon det var blevet regnvejr og taget var utæt? Nej, da der endelig skete noget i filmen, sad hun og skruptuede, så tårerne løb ned på vores hænder.

Selv da vi var kommet udenfor, kunne hun slet ikke sige noget for tårer. Hun hulkede indvendig. Jeg fulgte hende hjem, men jeg var helt flov over den tårestrøm. Hvad foregik der i hende?

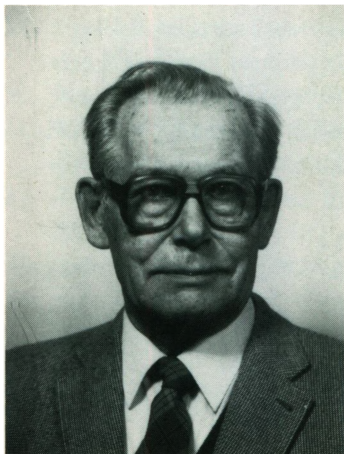
Først da vi nåede hendes gadedør, slog hun armene om min hals og hulkede: »Hvor var det en smuk film?« Så løb hun grædende op ad trappen.

Kvinder, nej. Jeg fattede ikke et kuk. Der skulle gå adskillige år før jeg følte en dyb og inderlig kærlighed til et damemenneske, men det er en anden historie.

*Foreningen Danmarks Folkeminder har udgivet følgende bind i sin erindringsserie
»Folk fortæller«:*

1. Viggo Klausen: Sådan var der på landet i tyverne. 1979. 40 sider.
2. Kirsten Melchjorsen: »Peder Bøje«. 1979. Nyt oplag 1987. 40 sider. Ill.
3. Johs. P. Møller: Ingen billetter til himlen. 1980. 61 sider.
4. Sigurd Jonassen: Vejen går min tro over Vesterbro. 1980. 66 sider. Ill.
5. Dorthea Beck Jensen: Beretning fra det gamle Skovshoved. 1980. 31 sider. Ill.
6. Chr. Refshøj: En gammel skolemester fortæller. 1980. 60 sider. Ill.
7. Ingolf Vrejlev: På valsen. 1981. 75 sider.
8. Lorenze Hansen: Opkomlinge. 1982. 70 sider. Ill.
9. Erik Kroman: Dagligt liv i Marstal og på Ærø omkring år 1900. 1982. 58 sider. Ill.
10. Jacob Peter Petersen: Beskrivelse over min Reise til Amerika 1862–66. 1983. 38 sider. Ill.
11. Niels Nørgaard: Mine livserindringer. En bonde fra Ribe-egnen fortæller. 1983. 69 sider. Ill.
12. Gerhardt Klint: Baggårdsbarn i tyvernes København. 1983. 84 sider. Ill.
13. Ellen Birkkjær Ullmann: Skitser fra mine oplevelser 1902–83. 1984. 56 sider. Ill.
14. Ove Bisgaard: En mælkekands erindringer fra det mørklagte København under besættelsen 1940 til 1945 og tiden der fulgte. 1985. 60 sider.
15. Dagmar Rasmussen: Barndomsminder fra Vejleådal. Erindringer 1911–1921. 1985. 81 sider. Ill.
16. Agnete Terkildsen: Små glimt. 1985. 79 sider. Med mange tegninger af forfatteren.
17. Herman Krogholt: Barske tider. En landsbydreng fortæller. 1986. 102 sider.
18. Gunnar Nielsen: Et godt liv – trods alt. 1986. 138 sider. Rigt illustreret.

19. Agnes Schülein: Fasangården – husket af en fasankylling. 1987. 38 sider. Illustreret med tegninger af forfatteren.
20. Martine Løth: Slægtsminder. 1987. 73 sider. Ill.
21. Børge Nielsen: Det skete i de dage. Historien om en galskab og barnheds- og ungdomserindringer. 1988. 87 sider. Ill.
22. Hans Peter Christian Ethelfeld: Den gamle mands erindringsbog. 1989. 183 sider.
23. Lene Ladegaard: Det fortælles om Torn-Trine. 1989. 67 sider. Ill.

Gregers Frerslev (født 1913) fortæller barndoms- og skoleerindringer fra perioden 1919–1927. Vi får tegnet et meget præcist billede af hans forældre, der på trods af, at de ikke passede sammen, alligevel formåede at give deres børn en tryk barndom. Særlig moderen er fint portrætteret. Hun viste sjældent sine børn varme følelser, ja ønskede faktisk at hendes yngste ville dø, før han endnu var født. Og dog gav hun sine børn al den opbakning, de kunne ønske sig, som da Gregers Frerslev blev slået tre gange med et spanskkrør »i sin lille barnehånd«. Hun mødte op i skolen og fik den forhadte klasse-lærer sat til vægs, så han aldrig siden slog nogle af hendes børn. Lærernes hånds- og halsret over skolens elever, der til tider nærmede sig den rene sadisme, tegnes der også et næsten uhyggeligt billede af. Endelig er der herlige beskrivelser af drengelivet ved Ladegårdsåen, kampen med »Nørrebisserne« og af, hvordan drenge overfor politiet udnyttede, at åen udgjorde grænsen imellem Frederiksberg og København.